

P. Gálffy L. S. F.

A

LEGNAGYOB

ÖRÖMHIR

KORDA · RT · KIADASA · B P E S T ·

dy

A LEGNAGYOBB ÖRÖMHÍR

ISTEN GYERMEKEI VAGYUNK

IRTA:

GÁLFFY LÁSZLÓ S. J.

BUDAPEST, 1944

KORDA R. T. KIADÁSA

Nr. 483|1943. Imprimi potest. Budapestini, 14. Decembris 1943.
Stephanus Borbély S. J. Praep. Prov. Hungariae. — Nihil obstat,
Dr. Stephanus Koaxtolányi censor dioecesanus. Nr. 516|1944.
Imprimatur. Strigonii, die 29. Januarii 1944. Dr. Joannes Drahos
vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában. Budapest.

ELŐSZÓ

Ennek a kis könyvnek kiadásánál az a megnyugtató érzésünk, hogy nem olyan tárgyról írtunk, amilyennel talán már túlságosan is el volna árasztva vallásos irodalmunk. Ellenkezőleg. Éppen istengyermekségünknek boldogító hitigazságáról feledkeztek meg legjobban, annyira, hogy pár évvel ezelőtt még a külföldi irodalomban sem volt könyv, amelyik behatóbban foglalkozott volna vele. Az utóbbi évtizedek hittudósai is — Scheebent kivéve — meglehetősen mostohán bántak el ezzel a boldogító hitigazsággal. Szinte csak futtában, röviden szóltak róla.

Sajátságos találkozása az eseményeknek! Éppen akkor apadt el legjobban íróink vénája, akkor nem írtak az istengyermekségről, amikor a legszükségesebb lett volna, amikor az emberek nem akarják egymást mint testvéreket, mint az egy mennyei Atyának gyermekeit elismerni; amikor a minden embert szeretettel egybefoglalni akaró istengyermeki, krisztusi testvériség helyett az egymás ellen acsarkodó sátáni gyűlölet állítja szembe egymással az embereket olyan mértékben, mint

még talán soha. Ezért nem tudunk elgondolni égetően szükségesebb és sürgősen időszerűbb tanítást a meghasonlott emberiség számára, mint azt a boldogító hitigazságot és örömhírt, hogy az Isten Fiának Atyja a mi Atyánk is.

Isten Fia annyira szükségesnek tartotta, hogy nekünk a mennyei Atyáról szóljon, hogy senkiről és semmiről sem szólt gyakrabban, mint ő róla. Az evangéliumok, különösen Szent Jánosé, tanúskodnak erről. Arról szólt legtöbbit, amivel egészen el volt telve a Szíve. Nem volnánk tanulékony tanítványai az Úrnak, ha mi meg éppen arról szólnánk a legkevesebbet, amiről ő a legtöbbször szólt. Nem felelnénk meg Szíve szándékainak, ha nem irányítanók a lelkeket ahhoz, akihez elsősorban igyekezett ő maga is irányítani mindenkit: mennyei Atyánkhoz. Nem lehetne szívünk az ő Istenemberi Szívéhez hasonló, ha hiányoznánk belőlünk az a mindent átfogó, mindenben uralkodó mélységes áhítat, amely az ő Szívét eltöltötte a mennyei Atya iránt.

A Miatyánknak, amelyre Isten Fia tanított meg minket, egészen a mi keresztény mivoltunk lényegéből, istengyermeki öntudatunk teljességéből kell felhangzania. Istengyermeki öntudatunknak pedig be kell sugároznia és

Irányítania kell egész életünket minden vonatkozásában.

Ennek az istengyermeki öntudatnak az ébresztését és fejlesztését szolgálja jelen kis munkánk. Amikor Istentől életünk c. nagyobb terjedelmű könyvünket kiadtuk, arra gondoltunk, hogy ugyanannak vezéreszméit röviden egybefoglalva külön is kiadjuk, hogy így még szélesebb körben hirdethessük istengyermekségünk örömhírét. Így született meg ez a kis munka. Tudatában vagyunk fogyatékoságának, de megvan bennünk a remény, hogy jönnek majd hivatottabbak, akik hathatósabban hirdetik ezt a legboldogítóbb hitigazságot, a legnagyobb örömhírt.

Munkánk keletkezését illetőleg, mondhatjuk, hogy a legtisztább források bőségéből merítettünk, és a legnagyobb tanítómesterektől tanultuk azt, amit leírtunk, legfőképpen az evangéliumból, ahol az isteni Mester nem szűnik meg az Ő Atyjáról és a mi Atyánkról beszélni. Azután Szent Pál és a többi apostolok leveleiből, az Egyház liturgiájából, — első sorban a szentmiséből — amely egészen telítve van az Atya iránti áhítattal. Nem is végezhetjük Isten Fiával egyesülve a szentmisét, ha rá nem ébredünk, mennyire egyeknek kell len-

nünk Isten Fiával Atyánk imádásában, engesztelésében és megdicsőítésében. Tanultunk a szentatyáktól is, főképen a legrégibbeiktől, Szent Iréntől, Szent Atanázstól és Szent Ágostontól. Az egyháztudósok közül természetesen ebben is Aquinói Szent Tamás a tanítómesterünk, aki gyakran szól tárgyunkról. Tanultunk a szentektől, főképen Assiszi Szent Ferencről és Szent Bonaventurától. Tanultunk Loyolai Szent Ignációl, akinek különösen lelkinapló-töredéke tesz tanúságot csodálatosan sugárzó istengyermeki bizalmáról és izzó szeretetéről. Állandóan a mennyei Atya áll figyelme középpontjában, akit mindig jobban megdicsőíteni igyekszik, úgyhogy szent Fiával bensőséges szeretetben egyesülve együtt él és együtt dolgozik világmegváltói művének folytatásán. Tanultunk végül az istengyermeki lelkület legújabb és legragyogóbb példaképétől, Lisieuxi Szent Teréztől.

Bár adná meg minden keresztény a mennyei Atya iránti áhítatnak azt a helyet, amelyet Isten Fia szánt neki. De a többi keresztény áhítat sem nélkülözheti az Atya iránti áhítat mindent egybefoglaló és összehangoló hatását. Hiszen végelemzésben minden az Atyából forrásozik és mindennek az ő dicsőítése adja meg a végső tökéletességet. Ne feledjük, hogy ez a legrégibb, de

**mégis a legidősebb keresz-
tény áhítat. A legrégebb, mert ott virág-
zott Isten Fia Szívében már a kereszténység
születése előtt és hivatva volt áthatni a ke-
resztény életet mindjárt csírájában. És ez a
legidősebb áhítat nemcsak azért, mert a
legnagyobb szükségünk van rá, hanem azért
is, mert örökké él bennünk és örökké boldo-
gít minket Atyánk házában is.**

ELSŐ RÉSZ:

FÉNYSUGARAK ISTENGYERMEKSÉGÜNK SZENT TITKÁBÓL

I. *Milyen a mi istengyermezségünk?*

Istengyermezségünk mérhetetlenül felülmúl minden emberi fogadott gyermekséget.

Az emberek átruházhatják fogadott gyermekeikre nevüket, címüket, vagyonukat. Szerethetik őket emberileg elgondolható legnagyobb szeretettel. Rááraszthatják fogadott gyermekükre szeretetük minden képességét. Sőt szeretetből életüket is adhatják érte, de egyet nem tehetnek: *nem részesíthetik őt természetükben, nem tehetik vérrokonukká.*

A mennyei Atya ezt is megteheti és meg is teszi, midőn bennünket fiaivá fogad. Ő nemcsak a nevet, a címet adja, hogy „Isten gyermekének hívassunk”, hanem azt is megteszi, „*hogy azok legyünk*”. Mert valami titokzatos, de valóságos módon azt műveli, hogy „*az isteni természet részeseivé legyünk*”. (II Pét. 1, 4.) Ez a megszentelő kegyelem által

történik, amelyet a szent keresztségben, az újjászületés szentségében kapunk. Maga a megszentelő kegyelem részesedés Isten Fia életében.

A megszentelő kegyelem *életcsíra*, az isteni életnek bimbója. Tehát nemcsak külső cím, ékesség, nemcsak mennyei szép ruha, hanem benső élő valóság, isteni életszíkra, amely által az Isten Fiának életéből meritünk és ővele élő kapcsolatba jutunk, az ő titokzatos testének tagjaivá leszünk és ezáltal az ő Lelkében, a Szentlélekben is részesedünk.

Az emberek külsőleg elhalmozhatják fogadott gyermeküket szeretetük minden jelével. De amint nem részesíthetik természetükben és nem tehetik vérrokonukká, úgy nem is áraszt-hatják fogadott gyermekükbe *saját életüket*. Isten ezt is megteszi fogadott gyermekeivel. A mennyei Atya egyszülött Fia testével és vérével táplálja bennünk az istenfiúi életet, mert azt akarja, hogy minél bensőségebben és minél igazabban éljük az ő Fia életét, hogy átalakuljunk az ő Fia mintájára, nemcsak külső hasonlósággal, hanem az ő életében való részesedés által.

Az Isten Fia azért táplál minket, fogadott testvéreit, saját életével, hogy az ő életét él-jük. Az ő élete pedig az Atya élete. A szent-áldozásban tehát a Fiú által az Atya élete is

belénk árad, hiszen egy életük van. És belénk árad a Fiú által a Szentlélek is, az Atyának és a Fiúnak Szeretete, mert a Szeretet annyira elválaszthatatlan az Atyától és a Fiútól, hogy egy az Atyával és a Fiúval.

Midőn tehát az Isten Fia önmagával táplál minket, fogadott testvéreit, akkor önmaga által az egész Szentháromság életében részesedünk. Az Atyától és az Atyából kapjuk a Fiút; és a Fiú életének belénk áradása szükségképpen szeretet-áradás is, tehát a Szentlélekben való részesedés is.

A Fiúnak az az életfeladata, hogy az Atya tökéletességét ragyogtassa és az Atya iránti szeretet lobogjon, áradjon belőle.

Ha mi a Fiú életében részesedünk, a Fiú életét kell élnünk, akkor a Fiúhoz hasonlóan a mi lelkünknek is az Atya életét, tökéletességét kell mutatnia, és igazságot és szeretetet kell árasztania és sugároznia; szeretetet az Atya iránt, az isteni Család szeretetét.

A mi fogadott gyermekségünk élettörvénye és életszükséglete, hogy az Isten Fia életét éljük. Nemcsak hogy utánozzuk, hanem hogy az ő életében részesedjünk. Hogy részünk legyen az ő isteni benső viszonyában az Atyához, és hogy részünk legyen az ő Szellemében, az ő Szeretetében, a Szentlélekben, amely

őt az Atyához fűzi, és amely minket is a Fiú által az Atyához kapcsol.

Szent Pál egyenesen azt mondja: „*azok az Isten fiai, akiket az Isten Lelke vezérel*” (Róm. 8. 15.), *az Isten Lelke, vagyis az Atya és a Fiú Szeretete*. Ez ugyanaz, mint amit Krisztus mondott: az ő tanítványainak az az ismertető jegye, hogy szeretetet árasztanak, a szeretet vezérli őket, szeretik egymást, mert az Isten Fiának testvérei, tehát egyek az Isten Fiával, Isten Fia pedig egy a Szeretettel.

Nem lehetünk Isten fogadott gyermekei, ha nincs bennünk az örökbefogadás Lelke: a Szentlélek, a Szeretet.

II. Miért fogadott minket gyermekeivé a mennyei Atya?

Miért árasztotta reánk a mennyei Atya a legnagyobb isteni adományt, az istenfiúi életet?

Azért, mert *szeretett minket*. És miért szeretett minket? Mert szereti egyszülött Fiát. Ez az ő Fia iránt való szeretete a végső és legmélyebb oka a hozzánk való túláradó szeretetének. Ez az oka a mi teremtésünknek és a mi fogadott gyermekségünknek is.

Midőn az Atya öröktől fogva kimondja végtelen tökéletességű Igéjét, Szavát, vagyis szüli egyszülött Fiát, a Fiúban a saját isteni

életének egész teljességét megtalálja. Az Atya az ő Fiában határtalan gyönyörűséggel hallja saját Igéjét. Hallgatja benne az örök Igazság és Bölcsesség csodálatosan teljes és összhangos megnyilatkozását, harsonáját, az isteni életnek, az isteni atyaságnak és fiúságnak tökéletes és méltó megdicsőítését.

Még mást is hall az Atya az ő isteni Igéjében. Hallja a végtelen *isteni Igének összes lehetséges és teremthető visszhangjait*, a teremthető lények millióinak és milliárdjainak istenileg elgondolható megcsendüléseiben. Hallja az isteni Igének különböző tökéleteséssel felharsanó teremtetett visszhangjait a teremtmények özönéből, amelyek a Teremtőtől nyert létük mértéke szerint kisebb vagy nagyobb fokban tudják az isteni Igét utána-zengeni és visszhangoztatni.

A mennyei Atya végtelenül szereti hallani isteni egyszülött Igéjét és annak mérhetetlen változatosságú visszhangjait. Ezért teremtetett minket az Atya a Fiú által — szeretetből.

Minden lény az isteni Ige valamelyik gondolat-szikrájának felvillanása, az isteni Ige igazság-harsonájának újrazengése, a teremtetlen Isten Fiának teremtetett hasonlatossága, visszhangja és visszfénye.

A látható teremtmények között az ember a legtökéletesebb hasonlatossága az isteni

Igének, és pedig halhatatlan lelkével, értelmével és szabadakarátával. Azért mondja a Szentírás az emberi természetről, hogy az „Isten képére és hasonlatosságára van teremtvé”. De még ha leghűbb tükre is, mégis mérhetetlen szakadék van az emberi természet és Isten Fia között. A hasonlóság olyanféle csupán, mint a művirág és az élő virág között — vagy mint a fényesség és annak árnyéka között.

A mennyei Atya nem elégedett meg ilyen távolról hasonló képekkel. *Hűbb, ragyogóbb és teljesebb képeket akart egyszülött Fiáról. Többet, tökéletesebbet, mint amit a természet adhat.* Olyan formában akarta egyszülött Fia képét sok-sok lélekben látni, hogy azok az istenfiúi életnek ha nem is teljességét, — mert hiszen ez lehetetlen, ez csak Isten Fiában lehet — de legalább egy-egy szikráját ragyogtassák. Olyan életképekben akarta látni az Atya egyszülött Fiának hasonlatosságát, amelyekben van valami *igazi* részesedés az istenfiúi életből.

Erre semmiféle, még a legtökéletesebb teremtmény sem képes saját természeténél fogva. Nincs olyan teremtmény, amely természeténél fogva önmagában bírná az istenfiúi élet legparányibb szikráját, bimbóját. Ezzel azt akarjuk hangsúlyozni, hogy a *teremtett*

lény természetében, lényegében nem lehet benne a *jogcím*, az igény arra, hogy az Isten életének részese legyen. Mert az ilyen részesedés még a legtökéletesebb teremtménynek minden igényét és jogcímét is mérhetetlenül meghaladja.

Csak az Isten külön kegye, túlaradó végtelen szeretete képes arra, hogy teremtményét az istenfiúi életben részesítse. Ez az isteni életben való részesedés *a legnagyobb szeretet-megnyilvánulás* az Atyaisten részéről a teremtménnyel szemben. Ennél többet az Isten sem tehet.

És ezt tette velünk az Atya szeretetből egyszülött Fia iránt. Mert Fián keresztül kiárasztotta ránk is végtelen szeretetét és lelkünkbe ojtotta az istenfiúi élet csiráját, hogy Fia élete kivirágozzék a mi életünkben. És az Atya gyönyörködik abban, hogy minél több lélek részesedik egyszülött Fiának életében. Millió és millió lélekben kigyullad az istenfiúi élet mennyei fényessége és szépsége, és körülragyogja az Isten Igéjét, akiben az Atyának végtelen kedve telik.

Miért fogadott tehát minket gyermekeivé a mennyei Atya? Azért, mert végtelenül szeretett egyszülött Fiát, és mert az ő végtelenül szeretett Fiának képét és hasonlatosságát mérhetetlen sok szín- és fény-árnyalatban

akarta felragyogtatni. Éspedig olyan csodálatosan isteni rokonvonásokkal, amilyeneket egyedül csak az Isten tud bennünk kifejleszteni.

Az Atyának kedve telik abban, ha láthatja, mint formálódik újra szerelmes Fiának képe a lelkekben, mint lesznek azok mindig jobban hasonlóká, mint bontakozik ki a fogadott gyermekekben az istenfiúi élet fönsége. Amint kedve telik az Atyának az ő egyszülött Fiában, úgy annak fogadott testvéreiben is. Minél hasonlóbba vagyunk a Fiúhoz, annál inkább kedve telik az Atyának mibennünk is.

III. Milyen a tökéletes Gyermeke?

Egyedül az isteni Gyermeke mondhatja el magáról, hogy ő a tökéletes Gyermeke. Egyedül a mennyei Atya nevezheti a szó teljes és végtelen értelmében gyermekének Isten Fiát, mert ő hasonlíthatatlanul bensőbb, igazabb és kimerítőbb értelemben gyermeke a mennyei Atyának, mint mi emberek fiai, szüleink gyermekei vagyunk. Ő egészen és kizárólagosan az Atya gyermeke, nemcsak azért, hogy kizárólag csak az Atyából árad belé az isteni élet, hanem mert az Atya egész élete tökéletesen beleárad, az istenségnek egész teljessége benne van a Fiúban.

Ennek a végtelenül tökéletes gyermekség-

nek és atyaságnak csak nagyon halvány képe és gyöngé visszfénye az emberek gyermek-sége. Az emberek szülõi is adnak valamit életük-ből gyermeküknek. De *nem egész életüket*, nem egész emberségüket, nem egész emberi természetüket árasztják gyermekükbe. Lelkük-et sem lehelhetik gyermekükbe. Csupán a testi életet adják, azt sem egészen, annak is csak a csíráját közvetítik a Teremtő megszabta korlátok és törvények szerint. Lényüknek, életüknek csak elenyésző csekély részét adhatják gyermeküknek.

És még ez a csekély életcsíra sem egynek az adománya. Az atya és az anya külön-külön nem elég a természet rendjében, hogy életet adjon gyermeknek. Tehát mily végtelen csekély mértékben gyermekük az ő gyermekük a mennyei Atyához képest! Mily végtelen távol áll az emberek gyermeke Isten Gyermekétől, aki egészen egy az Atyával!

Az emberek is elmondják egyik vagy másik gyermekről: *egészen az atyja*, egészen az anyja! De mégis mily sok hiányzik ebből az „egészből!” A legnagyobb külső hasonlóság mellett is, a szülők életén kívül, mily mérhetetlen sok más forrásból kell meríteniök életüket az emberek fiainak! Testi-lelki életük számtalan más forrásból táplálkozik, még ha a formát és jelleget a szülők életéből merítik

is. A lelkük meg semmiképen sincs a szülők-től, hanem Isten teremti bele mindegyiket a testi élet csírájába.

És a testi életnek az a kis szikrája, csírája is mily sok ápolásra, eszközre, segítségre szorul, hogy élhessen! A legjobb szülő, legszeretőbb atya és anya sem képesek gyermekük életét mindenkorra biztosítani, fönntartani. A szülőkön kívül is, a szülőktől független életforrásokra szorul az emberek fia. Nemcsak táplálékra, hanem levegőre, vízre, napsugárra, amelyekből az emberpalánta erőt, gyarapodást merít, fejlődik és növekszik. És ha kifejlődött, mennyit mondhat a gyermekből magáénak a szülő, az atya és anya? Hány csepp az övé testéből és véréből?

És még a testi életnek az a kis csírája is, amelyet a szülők közvetítenek gyermekeiknek, bárha igazán és egészen csak az élet csírája lenne és ne hordozná magában a romlás, a halál csíráját is! Nemcsak azáltal, hogy az emberi testnek a természet rendje szerint meg kell halnia. Hanem a szülők gyermekeiknek az élettel együtt a saját és elődeik életének gyöngéit, betegségeit, testi-lelki bajait is közvetítik. Bár csak a test életét merítik a gyermekek szüleikből, mégis a testi élet csírája az ősök lelki életének, erényeinek, gyöngeségeinek és bűneinek nyomait is

magával hozza. A test a lélek eszköze. A léleknek jó vagy rossz törekvése, hajlandósága és szokása bevésődik a test életébe. És bár a lélek nem a szülőktől ered, hanem egyenesen Isten teremti, mégis közvetve a test által a lélek hajlamait is örökölhethük több-kevesebb mértékben.

A gyermek életében, vérében az ősök életének áldása vagy átka is kering. Az eredeti bűn megbontotta a test és a lélek Isten-adta rendjét és összhangját, föllázította a test hajlamait a lélek ellen és az istenfiúi élet kegyelmének akkori, legelső elvesztése folytán a test rendetlen vágyai felülkerekedtek és a lélek fölötti uralmat szeretnék bitorolni. Bármily kicsinyre zsugorodik is össze az igazság fényében az emberek szüleinek életet közvetítő szerepe, még így is mennyi gyöngeséggel van az a kis életcsíra megterhelve! Csak a végtelen isteni hatalomnak közbelépése akadályozta meg az emberek gyermekei közül egyetlenegynek a fogantatásánál, hogy ez a kis életcsíra a legparányibb szeplővel se legyen szennyezve. Mert szeplőtelen tiszta Szűz méhéből akarta meríteni azt az emberi életet, amelyet a Szentlélek ereje formált Szűz Máriában az Isten Fia számára, hogy megváltó művéhez eszközül használja.

Ha már a testi élet közvetítésével oly

kicsiny az emberek atyasága és anyasága, mennyivel kisebb az a lelki életre nézve! Hiszen a lelket maga Isten teremti! A lélek élete, az értelem, akarat és érzelmvilág fejlődése, a lélekművelés, a vallásos élet elsősorban a szülők segítségére utalja a gyermeket. De hány szülő mondhatja magát gyermeke szellemi élete atyjának és anyjának? Hány szülő táplálja, formálja gyermekének lelki, vallásos életét? Sokszor talán egy idegen mester, tanító, nevelő inkább atya a gyermek szellemi életének, mint szülei. *Menynyi mindenkivel kell még abban a csekélyke kis szellemi, lelki atyaságban is osztozni a szülőknek, ha gyermekük lelki életének forrásait tekintjük!*

Mily mérhetetlen messzire vannak az emberek fiai Isten Fiának végtelenül tökéletes gyermekségétől, aki az *egyetlen atyai forrásból meríti isteni életének teljességét!* A gyarló és korlátolt emberi hasonlatok mind végtelen távol vannak ettől a tökéletes atyaságtól. Talán a mi szellemi szüleményeink azok, amelyek némiképen megfoghatóvá teszik ezt a fölséges titkot. Mert a legteljesebben szelleme szülőttjébe áraszthatja bele egy lélek önmagát. A gondolkozó értelem, a látó lélek vajúdik, hogy egész lelkét, értelmét, egész művészi vízióját kifejezze, kimondja, létrehozza. De

csak a mennyei Atya árasztja egész valóját egyetlen egyszülött Fiába. Csak az Isten Fia meríti egyetlen tökéletes forrásból egész fölséges istenfiúi életét.

Az emberek fiainak ezernyi dirib-darab anyagból, számtalan sokféle forrásból kell testi-lelki életüket fölépíteni és kifejleszteni. *Mily végtelen különbség az isteni tökéletes egység és az esetleges, mulandó sokféleségből összeszőtt emberi élet között! A teljesség élete és a semmiségből kiemelkedő porszem élete között!*

De ezekben a por- és hamu emberfiakban is Isten szeretetének sugara ragyog. Rájuk sugárzott végtelen szeretete, rátekintett szolgálóinak alacsonyságára és magához kívánta emelni őket. Elküldötte Fiát, akiben az istenségnek egész teljessége lakozik, hogy magára öltse a por- és hamu-emberfiaknak természetét, hogy maga a fölséges Isten is ember fia legyen és ezáltal minket Isten fiaivá tegyen.

IV. Isteni és emberi gyermekségünk.

Az istenfiúság kegyelmével új életre születünk, amely nem szünteti ugyan meg emberi életünket és természetünket a maga korlátozottságaival, de új, isteni életcsírárt ültet belénk, amely hivatva van egész emberi életünket megújítani, istenivé tenni. Ez az isten-

fiúi életcsíra mérhetetlenül felülmúlja emberi természetünket és hasonlónak tesz minket Isten Fiához. Igaz ugyan, hogy a mi istenfiúságunk teremtett kegyelem, az övé pedig maga a teremtetlen isteni élet, mégis ez a mi teremtetett kegyelmünk is csodálatosan tükrözi Isten Fiának vonásait, hasonlóságait.

Ebben az Atyától kapott istenfiúi életben, *újjászületésünkben, mérhetetlenül fölülmúljuk emberi gyermekségünk tökéletlen korlátolt voltát.* Mi csak fogadott fiai lehetünk Istennek, akinek természete szerint csak egy isteni Fia lehet, de *a mi fogadott fiúságunk kimondhatatlanul többet jelent minden emberi fogadott fiúságnál és minden emberi fiúságnál, mert kimondhatatlanul bensőbb viszonyt létesít köztünk és az Atya közt, mint van az emberek fiai és szülői között.*

Isten fogadott fiai Fiához hasonlóan nem ezernyi sok forrásból szövik össze istenfiúi életüket, mint emberi életüket, hanem egyetlen forrásból merítenek: Istenből, az Atyából a Fiú által, akinek fiúságában részesedünk, aki tehát a mi életünk. A Fiú élete pedig azonos az Atya életével. A Fiú azt mondja: „Minden, ami az Atyámé, enyém.” Ezt csak a Fiú mondhatja. De mi valami hasonlót mondhatunk: „minden istenfiúi életem a mennyei Atyától van”, nincs lelki életemnek egyetlen szikrája sem, amely nem ebből a forrásból

eredne. „Minden adomány, minden élet az isteni világosság Atyjától ered” — a Fiú által. Melyik emberi szülőről mondhatni ezt? Egyikről sem.

Az Atya a Fiú által a mi istenfiúi életünknek is egyetlen és kizárólagos forrása. Még azok az eszközök, — emberek, Egyház — amelyeket Isten fölhasznál, hogy nekünk isteni életet közvetítsen, minden hatóerejüket az Atyából merítik. Nélküle semmi élet sem lehet bennünk. Nem csodálatos felragyogása-e ez bennünk, Isten fogadott gyermekeiben, Isten Fia fölséges gyermekségének, amely *csak* az Atyából meríti életét? Nemcsak istenfiúi életünk csíráját kapjuk mennyei Atyánktól, hanem az isteni életnek folytatását, fejlődését és teljességét is.

Mint Isten fiai, mi nem úgy vagyunk, mint az emberek fiai, akik közvetlenül csak az anyatejet kaphatják szüleiktől és azután közvetlenül már mit sem kaphatnak tőlük. Isten fiai újjászületésük után mindig teljesebb mértékben az Atyából élnek, mindig nagyobb mértékben részesednek az Atya életében, a Fiú által. Míglen elérkezik az a pillanat, az istenfiúi élet növekedésének teljessége, midőn azt mondhatjuk, „élek én, de már nem én, hanem Krisztus, Isten Fia, él énbennem”, midőn beteljesedik Isten Fia kívánsága, hogy

„mindnyájan egyek legyünk öbenne, amint ő egy az Atyával”.

Ezt tökéletesen csak az Atya házában, a mennyországban érzük el, de vázlatosan és megközelítően már evilági életünkben is. Hiszen itt is egyek vagyunk Isten Fiával, és mint az ő testének tagjai, belőle és általa az Atyából élünk. Mint a szőlővesszőbe a tőkéből, úgy árad belénk az istenfiúi élet a Fiúból és az Atyából. És ez az istenfiúi élet emberi életünknek, testi-lelki erőinknek minden tevékenységét magasabb egységbe összefoglalja és az isteni élet eszközévé teszi.

Ha mint teremtmények evilági életünkben az anyagi lét sokféleségéhez vagyunk is kötve, mégis a legszerteágazóbb sokféleséget is csodás összhangba foglalja istenfiúi öntudatunk, hogy mindent Atyánk kezéből fogadunk, hiszen minden az ő jóságának adománya és mindent a mi istenfiúi életünk tökéletesítésének eszközéül használunk. Így ezzel a magasabb, összhangosabb és egységesebb étellel a mi istengyermekségünk ismét hasonlóbb Isten Fia gyermekségéhez.

V. „Az Atya énvelem van.”

Az emberek fiainak élete csak rövid ideig folyik egy mederben a szülők életével. Hamarosan szétágaznak és elválnak egymástól.

Még azok a gyermekek is, akik szülőik otthonában maradnak és együtt élnek velük, mily keveset élnek igazán együtt! Még ha a térben egészen együtt maradnak is, mennyire szétágazó, egymástól eltérő testi-lelki életük! És ha egész figyelemmel és odaadással, egész érdeklődéssel és szeretettel ragaszkodik is a gyermek szülőihez, ha egészen együtt érez velük, ha nekik él, ha önfeledten csak velük törődik, rájuk gondol és értük fáradozik is, még akkor is mily hézagos ez az együttélés! Ha más nem, hát a fáradékony emberi természet megköveteli, hogy az együttélést megszakítsák és az éj sötétje elkülöníti, a pihenés magukra hagyja őket. És azután a földi élet ezernyi gondja és kötelessége hányszor szakítja meg a legföltettebb családi együttélést! Vagy a sok gyermek gondja hányszor köti le és hányszor osztja meg a felénk irányuló szülői figyelmet!

Isten Fia öröktől fogva szüntelen tökéletesen együtt él az Atyával. Annyira vele van és együtt él, hogy ez másképp el sem gondolható. Annyira együtt él az Atyával, hogy egy a gondolata, egy az akarata övele. A Fiú együtt él az Atyával még akkor is, midőn emberi testet ölt magára, midőn mint ember fáradozik, szenved és meghal. Együtt él az Atyával még haláltusájában is. Ezt az együttélést semmi sem szüntetheti meg. Csak az ő irán-

tunk való végtelen szeretete szüntette meg szenvedése idején az Atyával való együttélésből emberi természetére sugárzó *boldogító érzést*, hogy a szenvedés és haláltusa keserűségét megízlelhesse, hogy így is hasonlóbb legyen hozzánk; és mindenben, a szenvedésben és áldozatban, életében és halálában is példát adjon nekünk, testvéreinek.

Az Isten Fia szüntelen együttélése az Atyával példaképe és mintája a mi viszonyunknak mennyei Atyánkhoz. Mint Isten gyermekei, *hasonlíthatatlanul bensőbb, állandóbb együttélésben vagyunk Atyánkkal, mint földi szüleinkkel*. Azt a végtelen tökéletes együttélést, amely a Fiút az Atyával egybefűzi, nem érhetjük el, de megközelíthetjük.

A mennyei Atyával mindig együtt lehetünk. Bár megtehetné, mégsem szab határt és nem állít korlátokat a vele való érintkezésnek. *Velünk van mindig* és nem csupán valami ünnepélyes vagy kivételes alkalommal. Nemhogy korlátozná jelenlétét, velünk-létét, mint a földi szülők vagy a földi hatalmasságok teszik, hanem isteni mindenhatóságát éppen arra használja, hogy csodálatosan sokszorossá tegye velünk-létét.

Velünk van mennyei Atyánk mint mindeütt jelenlevő Isten. Már ez a mindenható jelenléte is mennyire tökéletesebb, mint min-

den más lény jelenléte! Ő annyira velünk van, hogy benne élünk, vagyunk és mozgunk, hogy testünk és lelkünk semmi korlátot sem szabhat mindenható jelenlétének. De ezzel nem elégedett meg mennyei Atyánk. Velünk van szent Fia által a szeretet szentségében, hogy bennünk az istenfiúi életet táplálja. Isten Fia jelenléte pedig az Atya jelenlétét is magával hozza. „Aki engem lát, — mondja Isten Fia — az látja az Atyát.” Velünk van az istenfiúság megszentelő kegyelme által, mert azzal együtt lakást vesz szívünkben a teljes Szentháromság. És ez az ő jelenléte a legbensőségesebb. Ez mérhetetlenül felülmúlja az ő mindenütt való jelenlétét. Mint mindenható Isten és Teremtő, hatalmánál fogva jelen van mindenütt, de ez a jelenléte nem tesz minket az ő isteni természetének és életének részeseivé. Azt csak az istenfiúság kegyelme által érzük el. Velünk van azáltal is, hogy azonosítja magát testvéreinkkel. „Amit a legkisebbnek tesztek, nekem tesztek.” Velünk van még előljáróinkban is. „Aki titeket hallgat, engem hallgat.”

VI. Isten gyermekei soha sincsenek elhagyatva.

Isten gyermekei nincsenek elhagyatva, nincsenek egyedül. A mennyei Atya végtelen szeretete sokszorossá, bensőségessé és állan-

dóvá tette az ő gyermekeivel való együttlétet. „Nem vagyok egyedül, mert az Atya énvelem van.” (Jn. 16, 32.) Isten gyermekei mindig mondhatják ezt. Az emberi családok együttélése nagyon korlátolt és hézagos. És még ez is csak ideig-óráig tart. Rajtunk kívül eső okok megzavarhatják és megszüntethetik azt. A válás és a halál hatalmasabb nála.

Isten családjában nincs korlátozás, mindig Atyánkkal vagyunk, Isten nem vonul el, nem válik el tőlünk, nem hagy magunkra. Mikor a nap elvonul a látóhatárról, Isten nem zárkózik el tőlünk. Ott van mellettünk szüntelen, midőn lenyugszunk, mikor pihenünk. Ott van gyermekei mellett nem tétlenül, hanem teremő erejével fenntartja életünket, éltet minket. Ott van mellettünk nemcsak mikor imádkozunk és hozzáfordulunk, vele foglalkozunk, hanem mindig. Ott van nem üres kézzel, hanem vágyó készséggel, hogy kegyelme kincseit velünk közölje, hogy az ő szeretetében térjünk még pihenésre is, hogy alvás előtt utolsó gondolatunkat és szeretetünket neki adhassuk. Ott van a mennyei Atya pihenő gyermeke mellett is szüntelen. Ott van reggel és várja a gyermekétől, hogy szíve első érzelmét ő felé irányítsa; várja, hogy ajka első szavai az iránta való szeretet megnyilatkozása le-

gyen, hogy szándékait, terveit és teendőit a mennyei Atyának szentelje.

Velünk van a mindennapi élet útjain, a kötelességteljesítés, munka és fáradtság közepe. Velünk van minden bajban és megpróbáltatásban. Velünk van, éspedig végtelenül bensőségebben, mint a legjobb barát vagy a legáldozatosabb szeretetű anyja. Anyyira egészen velünk van, mintha mi volnánk egyetlen gyermeke, akire egész isteni szeretetét árasztja. Az ő figyelme, velünkléte semmit sem csökken, ha millió és millió gyermekével törődik is. Az ő velünkléte mindig egyformán tökéletes. Az ő figyelme, ébrenléte egy szikrát sem lankad. Ő mindig egészen a mienk, mindig kész, mindig vár reánk, mindig fogad, mindig gyámolít, mindig éltet. Ő velünk is marad életünk alkonyán, a legválságosabb pillanatban is, hogy örökké vele lehessünk.

Mennyei Atyánk mindig velünk van, mert mi az ő egyszülött Fiával vagyunk, annak vagyunk testvérei, több mint testvérei, az ő titokzatos testének vagyunk tagjai. Isten Fia szükségképen örökké az Atyával van, ha tehát mi a Fiúval vagyunk, akkor az Atyával is vagyunk.

Mennyei Atyánk tehát mindig velünk van. De vele vagyunk-e mi? Ráeszmélünk-e mi arra a fölséges valóságra, hogy ő velünk van?

Vagy csak annyi nekünk az ő jelenléte, mint a kődarabnak, a fatuskónak, mely nem vonhatja ki magát Isten mindenható jelenléte alól, de nem is vesz tudomást róla? Vele vagyok-e, rá gondolkodom-e, mily bensőségesen velem van? Vagy csak úgy vagyok-e mennyei Atyámmal, mintha önkívületben volnék, és csak talán egy-egy világos pillanatomban eszmélek rá, ki is van velem. Mint a lázas gyermek vagy az eszméletlen beteg, aki csak nagyritkán adja csekélyke jelét annak, hogy anyja, ápolója jelenlétét észreveszi, hogy őt megismeri.

Mennyire vagyok együtt mennyei Atyámmal gondolkozásomban, lelki világomban? Vele vagyok-e? Vagy talán tőle messze távol kóborol gondolatom? Talán annyira magamnak élek, annyira magammal vagyok elfoglalva vagy eltelve, hogy senkivel, még övele sem foglalkozom? Talán annyira bezárkózom önmagam odújába, hogy az ő jelenlétének és velem-létének a gondolata is alig világít bele az én kicsinységem sötétjébe?

Vele van-e szívem? Ahol a kincs, ott a szíved. Nem riadok-e meg erre a gondolatra? Igazán a mennyei Atya az én szívem kincse, ha szívem nincs vele, ha szeretetem nem rá-irányul elsősorban és nem hozzá ragaszkodik? Társul szegődik hozzánk a mennyei Atya, a végtelen Szeretet, a végtelen Jóság, a mi éle-

tünk forrása, a mi mindenünk és mi nem akarunk vele lenni? A mi szívünk szeretete más-sal akar lenni? Mi megfeledkezünk róla? Unjuk vagy sajnáljuk az időt, amelyet vele töltünk? Szabadulni, menekülni akarunk tőle? Inkább magunkkal vagy a teremtményekkel akarunk együtt lenni? Talán még arról sem igen veszek tudomást, hogy az istenfiúság kegyelme által az Atya, a Fiú és a Szentlélek velem vannak, bennem laknak és az ő isteni életükben részesítenek? Pedig akkor hogyan is lehessen igazán Isten gyermeke, hogyan ápoljam, fejlesszem magamban az istenfiúi öntudatot?

VII. Istengyermekségünk örök ifjúsága.

Az Isten Fia nem elégedett meg azzal, hogy az ember fiává lett, hanem ezenfelül az összes embereket valami isteni titokzatos módon önmagával életközösségbe igyekszik kapcsolni, mint a szállótó a szálló vesszőket. Miért? Azért, hogy belénk áradjon az isteni élete, hogy megnemesítsen, megújítson, virágzásba hozzon, megfiatalítson minket. Az ő istenfiúságának örök ifjúságába akar minket emelni, mert különben nem lehetünk hozzá hasonlók, Isten igaz gyermekei. A földi embert égi emberré akarja változtatni. A régi emberből ki kell vetköznünk, hogy az új em-

ber, az isteni ember éljen bennünk. Isten Fiát kell „magunkra ölteni”. Nekünk kisebbednünk kell, vagyis a régi embernek el kell tűnnie és Isten Fiának kell növekednie bennünk. Minél jobban növekedik bennünk Krisztus, minél jobban közeledünk az ő hasonlóságának teljességéhez, annál jobban legyőztünk magunkban minden mulandót, minden halandó enyészetet, annál jobban fejlődik bennünk az istenfiúi élet fiatalsága, hervadhatatlan ifjúsága, annál hasonlóbbak leszünk az örökké „ma született Isten Fiához”.

Az istenfiúi élet fejlődése és virágzása, az isteni életben való folytonos újjászületés nem állítja meg testünk enyészését, hervadását és haldoklását. A halandó életnek ezt az adóját meg kell hoznunk, amint Isten Fia is meghozta az ő halandó testében irántunk való szeretetből. *De a testnek ez a halódása nem akadályozza a léleknek istengyermeki fiatalságát.* Sőt az Isten csodálatos terveiben még a halódás is eszközül szolgál az isteni élet tökéletesebb megújulására. És a mennyei Atya is akkor vezet be minket az istenfiúi élet örök fiatalságába, midőn halandó testünk porba hullik és elenyészik. És a feltámadásban még testünket is fölékesíti az örök ifjúság kegyelmével.

Az emberek fiainak gyermeksége csak

nagyon vázlatos és korlátolt képe az Isten Fia gyermekségének. Az emberek gyermek-sége csak valamikor az időben kezdődik. Isten Fia gyermek-sége sohasem kezdődött, mert öröktől fogva van. Az emberek gyermek-sége gyorsan tovairamló időszak életükben és ebből az időszakból mindinkább kijutnak, szüleiktől megválnak és gyermek-ségük mult, befejezett valóság lesz. Isten Fia gyermek-sége örökké egyformán változatlan állapot, nem múló időszak, nem átmenet, nem emlék, hanem öröktől fogva örökké jelen, édes, végtelen gyermek-ség, mert a Gyermek öröktől fogva és örökké az Atya keblén van és örökké üde, friss és mindig ma született égi harmatos ifjúságban árad élete az Atyából.

Az emberek fiai csak egyszer kaphatnak szüleiktől ifjúságot, gyermek-séget, virágzó tavaszt. És ez is gyorsan elsuhan fölöttük és őszbe hanyatlik. Isten Fia gyermek-sége szüntelen örök ifjúság, állandó viruló tavasz, amely nem ismerhet hervadást, sem enyészetet. Az örökifjú jelenben szüli őt az Atya. És az örökkévalóság nem hervaszthat el semmit a szüntelen „ma született” Isten Fia ifjúságán, nem vehet el semmit végtelen tiszta és üde élettavaszából. De nem is adhat hozzá semmit az ő virágzásának teljességéhez és felülmúlhatatlan tökéletességéhez. Mert a

minden szépség és tökéletesség végtelen forrásából, az Atyából árad bele szüntelen az élet teljessége a maga végtelen üdeségében: „Fiam vagy te, én ma szültelek téged!” (Zsid. 1, 5.)

Ő az Atya Igéje, örök dicsőítő Éneke. Az Isten Fia az a hajnalcsillag, az a tündöklő nap, amely sohasem hanyatlik le („qui nescit occasum” — Exultet), amelynek fénye sohasem halványul. Mily szegények, kicsinyesek, korlátoltak a mi emberi hasonlataink! Hiszen a legszebb nap is csak porszem, semmiség az ő fölséges szépségéhez képest! „Kezdetben, te Uram, megalkottad a földet és kezdednek művei az egek, de ezek mind elmúlnak, te pedig megmaradsz... Mind, miként a ruha, elavulnak és miként az öltözetet, változtatod azokat és elváltoznak, elnyúnek és elenyésznek, „te pedig ugyanaz vagy” (Zsid. 1, 11. sk.); téged nem érint az enyészet, nem sorvaszt a hervadás, nem változtat meg az idő, „te ugyanaz vagy” öröktől fogva, végtelenül tökéletes és üde gyermekségedben!

A mi emberi gyermekségünk csak elenyésző árnyéka a te soha el nem halványuló fényességednek, csak egynapos tavasz és virágzás a te örök tavaszodhoz képest, csak kis felvillanó sugár a te örökké tündöklő szépségedből. A mi emberi gyermekségünk rohan az enyészetbe, elmúlik, elavul, megvénül, szét-

foszlik. Csak felbukkanó* jel és jelkép a mi gyermekségünk, amely feléd mutat, Isten Fia! A te gyermekségedre irányítja szemünket, hogy a te teljességedben megtaláljuk azt, ami nekünk hiányzik, hogy a mi gyermekségünk elvezessen minket a tiedhez, amelyben részesíteni akarsz minket.

Azért öltötted magadra a mi szegénységünket, végtelen fölségű, örökifjú Isten Fia, azért vetted magadra a mi halandó testünket és mulandó gyermekségünket! Azért egyesítetted magadban az istenséggel az emberséget, hogy az emberek fiai részesüljenek istenfiúi életedben, hogy az emberek fiait Isten fiaivá magasztald föl, hogy az istenfiúi életet virágzó teljességgé fejleszd bennünk, hogy a mi istenfiúságunk is a tiedhez hasonlóan örök ifjúságban dicsőítse az Atyát.

VIII. *A lélek fiatalsága.*

Az Isten Fiában való növekedésünk szüntelen megújítja, fiatalítja lelkünket és minden hervadástól, enyészettől, öregségtől megszabadít („ab omni vetustate purgatos”). A lélek öregségét, vénülését, hervadását le kell győznünk az istenfiúi élet lelket fiatalító kegyelmével, az isteni élet fejlődésével, virágzásával, életerejével, amelynek még a roskadozó testben is növekednie kell, mert életforrása

nem a mi mulandó természetünkben van, hanem az Isten Fiához, az ő isteni életéhez való kapcsolatunkból fakad.

A lélek öregségét a „rég ember” okozza, mely nem akar helyet adni az új, isteni embernek. A „rég ember” a romlandóság kovászát hordja magában, az Istennel ellenkező, bűnrehajló életet akarja bennünk tenyészteni és ezzel a lelki enyészet és lelki haldoklás csíráit. A „rég ember” hervasztja és fonyasztja bennünk az új élet fiatalságát, az isteni élet hajtásait és virágait, midőn a hármass rossz kívánság férgét igyekszik jócselekedeteinkbe férkőztetni és midőn a sarjadó isteni életet földi vágyakkal lankasztja. Tehát a mi új, isteni fiatalságra és virágzásra törekvő életünknek ellensége a „rég ember”, akivel nem szabad megalkudni, hanem egészen ki kell vetköznünk belőle, egészen meg kell újítanunk.

Ki kell vetnünk a rosszasság, a romlandóság és vénülés régi kovászát (expurgate vetus fermentum), hogy Isten Fia képére megújuljunk és megfiatalodjék lelkünk. Ki kell űznünk lelkünkéből a „rég ember” elnyűtt vénségét, mert Isten Fiával az örök istengyermekség tavaszába kell emelkednünk. Gyermekké kell lennünk, hogy tökéletesek lehessünk. Az emberek fiai kifelé igyekeznek mulandó, halandó

gyermekségükből. Nekünk, Isten gyermekeinek, mindinkább bele kell nőnünk az isteni gyermekségbe, tökéletes gyermekeivé kell lennünk mennyei Atyánknak az ő egyszülött Fia hasonlóságának teljességére.

Az Isten Fia örökifjú születése élessze és fejlessze bennünk is az istengyermeki fiatal-ságot, mert „az ő csodálatos születésének kegyelméből kiűzhetünk lelkünkben minden emberi öregedést”. (Humanam reppulit vetustatem. — Nat. D. Miss. 2. Postc.) Isten Fia szüntelen új életet igyekszik belénk önteni kegyelmével, szentségeivel: „Ki a te isteni szentségeiddel minket szüntelen megújítasz.” (Pünk. u. 10. vas. Postc.) Annyira teljesen szeretné kiűzni belőlünk a „régiből” és annak vén, bomlasztó kovászát, annyira egészen az ő örökfiatal életét akarja belénk árasztani, hogy a végtelen isteni szeretet csodájában részesít naponkint, midőn szent testét és véréit, saját életét ömleszti belénk.

Az emberek nem tudnak megfiatalodni a legönfeláldozóbb vérátömlesztés által sem. De Isten Fia Isten gyermekeivé fiatalíthat minket az ő szent testének és vérének vétele által. És ő nem is nyugszik, míg ezt az örökké új, friss és ifjú isteni életet egészen diadalra nem segíti bennünk a „régiből” fölött. Azért mondatja még aggastyán korban lévő híveivel

is, hogy „az Úr oltárához járulok, aki megörvendezteti *ifjúságomat*”. (Introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat iuventutem meam.) Azért akarja is, hogy szándékait magunkévá tegyük, hogy az istenfiúi élet teljes tavaszi virágzásra jusson lelkünkben és ez az isteni *lelki* fiatalság roskadozó, beteg *testünkben* se lankadjon.

„Mindnyájan az anyaméhben formálódunk gyermekké. Isten gyermekeivé úgy leszünk, hogy lelkileg átalakulunk, az erény szépségformája, a Szentlélek szépsége rászáll a lelkünkre. Így alakulunk át Krisztussá, Krisztus eszményképének szépsége a mienk lesz a Szentlélek által...” (S. Cyrill. Alex. M. P. G. 70. 936 BC.)

„Örvendjünk, kedveseim! Mától fogva nőnek a napok! Higgy Krisztusban és növekszik benned a nap. Ha már hiszel, akkor megkezdődött benned a nap. Ha megkeresztelkedél, akkor Krisztus megszületett lelkedben. De a megszületett Krisztus... növekedett és ifjúvá lett, de meg nem vénült... Növekedjék a te hited is, és soha meg ne vénüljön...” (S. Aug. P. L. 39. 1659.)

„Bennünk lakozik a sohasem öregedő ifjú élet,... mert újaknak kell lennie azoknak, akik az új Igének életében részesednek. Aki az örök életben részesedik, az a Változha-

tatlanhoz hasonló. Úgy, hogy ha gyermekeknek hivatunk, az azt jelenti, hogy az élet tavasza virágzik bennünk, mert az Igazság örökké fiatal... a Bölcsesség mindig egyformán virágzó marad és sohasem változik..." (Alex. Szent Kelemen. Paid. I. 5. 20.)

IX. Isten gyermekeinek születése.

Hogyan leszünk az Isten gyermekeivé?

Úgy, hogy „újjászületünk a vízből és a Szentlélekből". (Jn. 3, 5.) Erről szólnak a nagyszombati liturgia magasztos imádságai a menyeyei Atyához. „Mindenható örök Isten, állj mellettünk atyai nagy jószágod misztériumában... és küldd le az örökbefogadás Lelkét, hogy újjáteremtse az új népeket, amelyeket neked a keresztkút szül... A Szentlélek termékenyítse meg ezt az emberek újjászületésére készített vizet isteni erejének titokzatos hozzáadása által, hogy megszentelést nyerve az isteni kegyelemforrásnak szeplőtelen öléből új teremtmény szülessék... Szálljon le a kút teljességébe a Szentlélek ereje, és e víz egész lényegét termékenyítse meg az újjászületés eszközlésével, ... hogy minden ember, aki az újjászületés e szentségét felveszi, az igazi ártatlanság új gyermekségére újjászülessék a mi Urunk Jézus Krisztus, a te Fiad által." Mert az Úr Jézus végtelen

érdemeinek köszönjük, hogy az isteni kegyelem forrásai megnyílnak számunkra a szent keresztségben. „Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte a végett, hogy megszentelje és megtisztítsa a víz fürdőjében az élet igéjével és dicsővé tegye magának az Egyházat, ... hogy szent legyen és szeplőtelen.” (Ef. 5, 26—27.)

A keresztségnél így imádkozik az Egyház: „Mindenható Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak *Atyja*, aki újraszült téged a vízből és a Szentlélekből...”

Az Egyház imádságaiban, a keresztség szertartásaiban gyakran megismétlődik ez a mélységes hitigazság, hogy a Szentlélek által, a Szeretet által születünk újjá. Azért nevez minket az Egyház „mennyei szülötteknek”. (Progenies caelestis.)

Az Egyház imádságaiból ide iktatunk még egyet, a legrégibbet: „Tekints le a mennyből és szenteld meg ezt a vizet, add meg neki az erőt és a kegyelmet, hogy aki általa Krisztusod parancsát követve megkeresztelkedik, az Krisztussal együtt megfeszíttessék, meghaljon és eltemetessék és az ő *istenfiúi életére* föltámadjon...” (Apost. Const. VII. 43.)

Tehát: „Áldott legyen az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak *Atyja*, aki az ő nagy irgal-

massága szerint újjászült minket . . ." (I Pét. 1, 3.)

A trienti zsinaton az Egyház ünnepélyesen is hirdeti, hogy a *„keresztség szentsége által Isten fiaivá fogad minket”*. (Denz. 712.) Azért nevezi az Egyház a keresztséget újjászületésnek (Denz. 140.), mert a „vízből és Szentlélekből újjá kell születnünk” (Denz. 696.), mert a keresztség által *„Krisztusba kebeleztetünk és Isten fiainak kegyelmét nyerjük”*. (Denz. 933.)

Miért nevezzük *újjászületésnek* a keresztség szentségét? Azért, mert az nem csupán új életet jelent, mint az emberek fiainak születése, hanem az új életen kívül a régi élet halálát is jelenti. Hogy *új emberré*, Isten gyermekévé lehessünk, le kell vetnünk *a régi embert*, a bűnös embert, a régi Ádám sarját, a halál és kárhozat emberét. El kell temetnünk a „harag fiát”, hogy az isteni szeretet gyermeke élhessen bennünk, hogy az új Ádám, vagyis Isten Fia, testvéreivé lehessünk, hogy Isten Fia életébe öltözhessünk. „Mert mindnyájan Isten gyermekei vagytok, . . . mert mindnyájan, akik Krisztusra megkeresztelkedtetek, Krisztust öltöttétek magatokra.” (Gal. 3, 26.)

MÁSODIK RÉSZ:

ISMERKEDJÜNK MEG ISTENI CSALÁDUNKKAL!

I. Milyen a mi mennyei Atyánk?

Az ószövetségben alig tudtak valamit Isten atyaságáról. Ez a boldogító hitigazság akkor majdnem teljesen homályba volt burkolva, úgyhogy az evangélium örömhíre olyanná teszi az újszövetséget, mintha az verőfényes nappal volna az ószövetséghez, a derengő virradathoz képest.

Az ószövetség szinte kizárólagos világításba helyezi Istennek mint a mindenség Urának, Parancsolójának és Bírájának magasztos és félelmetes fölségét, hogy mélységes tiszteletre és hódolatra késztesse, hogy az ember állandóan tudatában legyen annak, hogy a legfőbb Úrnak a szolgálja. Az ószövetséget ilyformán inkább a szolgaság, a félelem, a törvény keménységének hangoztatása jellemzi.

Az újszövetség is végtelenül fölséges Úr-

nak hirdeti az Istent, aki előtt még az angyalok és szentek is remegnek a mélységes tisztelettől és hódolattól. De az evangélium új világosságot gyújt és szemünkbe ragyogtatja Isten végtelen jóságát és szeretetét, megismerteti velünk *csodálatos atyaságát* és hirdeti a legnagyobb örömhírt számunkra, hogy a mennyei Atya gyermekeivé fogadott minket. *A szolgaság és félelem szelleme helyett a gyermeki bizalom és szeretet kell hogy vezéreljen minket Istenhez való viszonyunkban.* Igaz, hogy mint gyermekek is kötelesek vagyunk teljes szívvel szolgálni Atyánk szent akaratát, de nem szolgálai, hanem gyermeki lelkülettel. Azért mondja nekünk mennyei Atyánk az ő Fia által, hogy már ezentúl nem nevez minket szolgálainak, mert hiszen családjának tagjaivá fogadott.

Minekünk, Isten gyermekeinek nem elég az a régi, ószövetségi fogalom Istenről. Mert ha Isten *csak* mint korlátlan és félelmetes Úr és Parancsoló állna előttünk, akinek színe előtt minden teremtmény néma rettegéssel hódolna, akkor a mi vallásos életünk valami rémületes szolgalelkűségbe merevednék.

„Akkor van tehát helyes fogalmunk Istenről, ha az ő mindenható uraságát és végtelenül szerető atyaságát, az ő megrendítő és megfoghatatlan távolságát és boldogító közel-

ségét, a kifürkészhetetlen Isten-misztériumot és az ő köztünk lakozó életének szinte meg-hitt magától értetődését egybekapcsoljuk. Az a mi Istenünk, akihez Jézus imádkozott, az, aki a mindenséget tenyerén hordozza és mégis az utolsó hitvány verébről is szeretettel gondoskodik. Az a mi Istenünk, akit az összes minket fenyegető veszélyek közül egyedül kell félnünk, és mégis a legédesebb névvel, az Atya nevével becézhetjük." (Lippert.)

Milyen tehát a mi mennyei Atyánk?

A mi Atyánk olyan, hogy ő nemcsak édes, irgalmas és jósaágos, hanem magasztosan és félelmetesen fölséges és szent is. A mi Atyánk tud örök szeretettel szeretni. Még a semmiből teremtett szolgáját is keblére tudja vonni és egészen eltölteni szeretetével. De tud országokat és világokat megrendíteni és széjjel-zúzni is. Tud kárhozatot is teremteni. Tud kemény és kérlelhetetlen Bíró is lenni. Tud a „századok halhatatlan Királya" is lenni. Tud minket az anyáénál végtelenül gyöngé-debb szeretettel magához édesgetni, de tud reánk nehéz keresztet is rakni. A mi Atyánk tud nekünk emberi és isteni életet ajándé-kozni, de tud életáldozatot is követelni tőlünk, tud vértanúság elé is állítani minket. A mi mennyei Atyánkat „nem szabad úgy elgon-dolnunk, hogy vértanúk ne lehessenek e

földön, hanem csak dédelgetett gyermekek; sem úgy, hogy az élet enyelgésben és érzelmi lágyságban szétfolyjon, és hogy a hősök helyét hisztérikus, siránkozó babák foglalják el." (Prohászka.)

II. *A mi Atyánk a nagy világ Atyja.*

„A mi elgondolásunk a mennyei Atyáról nem merülhet ki az „édesatya” fogalmában. Ő nemcsak „édesatya”, hanem a nagy „családatya”, a „viláगतya...”, akinek hatalma alatt jók és rosszak, jóbarátok és ellenségek, Jánosok és Júdások, szentek és farizeusok, imádkozók és káromkodók, hívek és bálványozók állanak, és ez mind sűrög-forog a „családatya” nagy házában; mind szeret és gyűlöl, dolgozik és harcol. Mi lesz tehát velünk, kik így imádkozunk, hogy „Miatyánk... szabadíts meg a gonosztól”? Erre a feletet Krisztus adja, ki az Atya vonásai közül nem az „édességet”, hanem a Fölséget emelte ki, amikor az Olajfák hegyén szintén azon kezdte, hogy „Atyám”, de hozzátette: „mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied” (Lk. 22, 44.), vagyis bármit kérjek én, mégis csak az legyen, amit te akarsz.” (Prohászka Ő. M. 10. k. 310. l.) A végtelenül jó-ságos mennyei Atyában látni, tisztelni, imádni és szeretni akarjuk a fölséges Urat is, akinek

akarata előtt hódolnia kell az egész mindenségnek.

Tehát a mi viszonyunk Istenhez nem mérülhet ki abban, hogy Isten az Atyánk és mi fiai vagyunk, mert Isten kimeríthetetlen és végtelen, és a hozzá való viszonyunk is sokféle. „A végtelen épp azért, mert végtelen, oly nagy, sokféle, gazdag és kimeríthetetlen... hogy viszonyom hozzá nemcsak a függés és a jószág örök forrásához, a lét édes emlőjéhez való ragaszkodásom, hanem az örök szükségesség alá tartozásom, a világ alakítójához, az embertípusok megteremtőjéhez, a fejlődés végtelen perspektívájának folyton új megnyitójához, és ahhoz való viszonyom, aki-ben élünk, mozgunk és vagyunk. Én nemcsak a szeretet szülöttje s a hatalom teremtménye, hanem... az örök törvények alattvalója vagyok. Ő minden! Nemcsak Atyám, ki jószág és szeretet, hanem ő az abszolút, a lét s az erők forrása, a szükségesség s törvényesség képlete és valósága, a világfejlődés lüktető szíve... Én e végtelennek teremtménye és függvénye vagyok, de egyszersmind része vagyok a világnak, hatója és munkatелjesítője vagyok az Alkotónak, a történelmi korszakokban megpillantója vagyok terveinek s megsejtője s előkészítője a jövődőségnek... Lehet bennem több vagy kevesebb belőle, gondolataiból, életszikráiból, életcsírái-

ból. Edénye vagyok: ő ömlik belém, úgyhogy kicsordul s ismét millió és millió más edénybe árad... Tehát nemcsak gyermeke vagyok Istennek, hanem része vagyok a szükségesség törvényei alatt álló kozmosznak... Istenhez való viszonyom is többféle... Atyám ő s tisztelet és hódolat tölt el Fölsége és szeretett Jósága iránt. De van bennem megadás és sejtelmesen hallgatódzó tisztelet a mélység és a szükségesség iránt, a világmindenséget kormányzó Isten törvényei iránt is." (Prohászka O. M. 14. k. 260—263.)

III. *Isteni Testvérünk.*

Akik egy Atyának a gyermekei, azok testvérek. Igaz, hogy mélységesen különböző értelemben vagyunk gyermekei a mennyei Atyának. Isten Fiát végtelenül bensőségesebb kapcsolat fűzi az Atyához, mint minket, fogadott gyermekeket. Ő szükségképen és egyedül a természet szerint Fia az Atyának. Mi nem szükségképen, nem természet szerint vagyunk fiai, mert az lehetetlen, hanem csak az Atya szabad elhatározásából, szeretetéből és kegyelméből fogadott meg fiainak és enged minket részesedni az istenfiúi életben; már amennyire teremtmény az isteni élet részese lehet. De mégis ez a kegyelemből és szeretetből fakadó részesedés is Isten Fia testvéreivé

tesz minket. És amint a mi isteni fogadott fiúságunk mérhetetlenül felülmúl minden emberi fogadott gyermekséget, úgy a mi isteni testvérségünk is csodálatosan bensőségesebb valami, mint az emberi testvérség.

Emberi testvérségünk kimerül abban, hogy ugyanazoktól a szülőktől nyertük életünk csíráját. Az emberek közt mint testvérek közt az eredeten kívül másvalami elszakíthatatlan életkapocs nincs. A testvér a testvértől élete folyásában nem függ. Egyik testvér élhet, a másik meghalhat. Egyik a másikba életet nem önthet.

Isten Fia és Isten gyermekei közt sokkal bensőségesebb a testvéri életkapcsolat. Nemcsak azért, hogy minket isteni Testvérünk testével és vérével, istenségével és emberségével táplál, hanem a mi istengyermeki életünk oly szorosan és oly szükségszerűen összefügg Isten Fiával, hogy aki nem eszi az Isten Fia testét és nem issza az ő véré, abban nincs és nem is lehet istenfiúi élet. Olyan testvérség van köztünk, hogy folyton és egyedül csak isteni Testvérünkből és őrajta keresztül áradhat belénk az istengyermeki élet. Ha nem Testvérünkből élünk, nem is élhetünk, meghal bennünk az élet, megszűnünk testvérei lenni, megszűnünk Isten gyer-

mekei lenni. Isteni Testvérünktől függetlenül nem lehet bennünk istenfiúi élet.

Olyan tehát a mi kapcsolatunk isteni Testvérünkkel, hogy ehhez fogható életkapcsolat nincs az emberek között. Ilyen bensőséges életközösség csak az isteni életben lehetséges. A mi életközösségünk isteni Testvérünkkel hasonló ahhoz a végtelen isteni életegységhez, amely a Fiút az Atyához kapcsolja. És a Fiú ezt akarja, ezt sürgeti.

Isten Fia emberileg testvérünk lett, hogy isteni módon is testvéreivé tegyen minket, hogy részesítsen minket istenfiúi életében, hogy az ő Atyja a mi Atyánk is lehessen. Testvérünk lett és megosztja velünk emberi életünket, résztvesz emberi életünkben is, hogy mi is résztvehessünk Testvérünk isteni életében. Testvérünk lett, hogy életünk legyen, hogy ő éljen bennünk, hogy az ő életét éljük és beteljük Testvérünk életével, teljes legyen bennünk az istenfiúi élet és így egyesülhessünk Atyánkkal.

Isten Fia azért lett a mi Testvérünk, hogy a mi Urunk és Közvetítőnk legyen az Atyához, hogy a mi életünket egybekapcsolja a saját életével és így az Atyáéval is a Szeretet, vagyis a Szentlélek által.

IV. A mi Utunk és Közvetítőnk az Atyához.

A mi isteni Testvérünk azt mondta: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet.*” (Jn. 14, 6.) Hogy Isten Fia azonosítja magát az igazsággal és az élettel, az könnyen nyilvánvaló előttünk. Hiszen mint Isten, ő maga a végtelen igazság és végtelenül tökéletes élet. De milyen értelemben mondja magát útnak? Ha pusztán az isteni végtelen tökéletességet tekintjük: Isten nem út és Istennek nincs is szüksége semmiféle útra. Hiszen Istennek önmagán kívül semmire sincs szüksége. Nekünk igen, nekünk szükségünk van útra, hogy célunkhoz, boldogságunkhoz, Istenhez eljussunk. Tehát *számunkra* út az Isten Fia. *Nekünk* mondotta, hogy ő az út.

És hogyan út ő a mi számunkra? Nem mint Isten, hanem *mint ember, aki egy személyben Isten Fia is*; tehát az elgondolható legbensőbb egységben Isten is, ember is egy személyben. *Más nem is lehet a mi utunk*, csak az Istenember, mert egyedül ő kapcsolja össze egy személyben az emberséget és az istenséget. Isten Fia nemcsak azt mondja, hogy „*én vagyok az út*”, hanem meg is magyarázza, és félre nem érthetően hozzáteszi, hogy ő az *egyedüli út számunkra* és hogy ő *olyan út, amely minket az Atyához vezet*: „Senki sem

jut az Atyához másként, mint én általam.”
(Jn. 14, 6.)

Isten Fia a mi Utunk az Atyához. Ő az út, amely hozzánk vezet az Atyától — a Fiú megtestesülése által. Ez az az út, amelyen keresztül az Atya minden igazsága és szeretete, minden jósága és kegyelme hozzánk jön, reánk árad. Mert a Fiúnak mint Istenembernek, minden igazsága, szeretete és kegyelme az Atyától ered, az Atyáé, és arra van hivatva, hogy minket az Atyához vezessen. Amint a Fiú a mi egyetlen életforrásunk, úgy ő a mi egyetlen Utunk, amelyen az Atyához eljuthatunk. Az ő megváltói élete és életáldozata a mi utunk.

Mint minden hasonlat, úgy az út hasonlata is nagyon korlátolt és emberi kifejezés, sem-hogy tökéletesen megmondaná, mily mély-séges értelemben Utunk nekünk az Isten Fia. Mérhetetlenül tökéletesebb értelemben, mint az anyagi, a látható utak. Ő olyan Út, hogy mi nem elhagyottan, egyedül és száműzötten járunk rajta, hanem mindig és elengedhetetlenül — bár láthatatlanul — *ő maga a mi Utunk és a mi Útitársunk is*. Sőt azt mondhatjuk, hogy ő a mi élő Utunk. Olyan értelemben Utunk, hogy a mi utazásunk nem egyéb, mint a mi isteni Útitársunkkal való eleven kapcsolatunk, egyesülésünk. Nekünk

életközösségben kell élnünk isteni Útitársunkkal. Mi az ő testének tagjai vagyunk, az ő életét éljük, az ő útját járjuk és az ő útján jutunk el otthonunkba, Atyánkhoz.

Amikor Krisztus Útnak mondja magát, azzal már azt is mondja, hogy ő a mi Közvetítőnk, aki az Atyához utal, vezet és kapcsol minket. *Krisztus az élő híd* az emberi és az isteni természet, a Teremtő és teremtmény között. Isten Fián keresztül árad reánk az isteni élet. Ő a Közvetítő.

Az Istenember tehát nem akarta és nem akarhatta önmagát úgy elénk állítani, mint gondolkozásunk, imádságunk, áldozatos szeretetünk és tevékenységünk végső állomását, végső célját és beteljesedését, hanem ezt a végső állomást és beteljesedést az Atyánál kell keresnünk a mi Közvetítőnk, Krisztus által. Mint Isten, a Fiú is végső cél számunkra, de mint Istenember, embersége által a mi Közvetítőnk.

Ha csak az Istent látnók az Istenemberben, megvolna a veszély, hogy az ő közvetítő szerepe elmosódjék előttünk. De Krisztus nem akarta és nem akarhatta, hogy *csak* az Istent lássuk benne. Ő maga nemcsak Isten Fiának, hanem az „Ember Fiának” is nevezte magát. Ha nem lett volna ember, akkor nem lehetett volna Utunk és Közvetítőnk. Hiszen éppen

abban van Isten Fia végtelen leereszkedése hozzánk, hogy egy lett közülünk.

És most már van módunkban Istennek, a végtelen fölségű Atyának, *egyet közülünk, emberek közül, odaállítani, „akiben neki végtelen kedve telik”*. Van az emberek fiai közt egy, aki Isten Fia is egyszersmind. Tehát van egy igaz ember, aki végtelen értékű elégtételt adhat a végtelen Istennek. Van egy, aki végtelenül megdicsőítheti Istent.

V. Isten Fia testvérei.

A mi isteni Családunkhoz Isten minden gyermeke hozzátartozik.

„Isten fiai vagyunk, sőt Isten Fia vagyunk!” — mondja Szent Ágoston. És ez a szeretet Szellemének, a Szentléleknek a műve, mert a Szeretet egyesít bennünket úgyannyira, „*hogy Isten egyetlen Fiának egy testvévé leszünk mindnyájan*”. (Sermo 71. 28.) „*Az elsőszülött a sok testvér között, az elsőszülött, aki természete szerint egyetlen Fiú volt, a kegyelem által sok testvért alkotott magának, akik vele együtt csak egyet tesznek ki...* Ezek a testvérek testi születésük által ugyan sokan vannak, de a második, *az isteni születés által mindnyájan eggyé lettek...*” (Sermo 51.) Azért mondja Isten Fia, „*hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám, énbennem*

és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk... amint mi egyek vagyunk, úgy ők is tökéletesen eggyé legyenek..." (Jn. 17, 21—23.)

„Tehát, aki Isten gyermekeit szereti, az Isten Fiát szereti. És aki Isten Fiát szereti, az szereti az Atyát. És senki sem szeretheti az Atyát, ha nem szereti a Fiút, és aki szereti a Fiút, az szereti Isten fiait is. Kik ezek az Isten fiai? Isten Fiának tagjai. És aki ezeket szereti, az maga is tagja lesz Isten Fiának, mert a szeretet Krisztus testének egységébe foglalja, úgyhogy nem lesz csak egy Krisztus, aki önmagát szereti. Mert ha a tagok egymást szeretik, akkor Krisztus teste szereti önmagát.” (S. Aug. In ep. ad. Parth. X.)

„És ezt a szeretetet lehetetlen megosztani... Ha azt mondd például, hogy te csak egyedül Istent, az Atyát szereted, akkor tévedsz. Ha te őt szereted, akkor nemcsak őt szereted, hanem a Fiút is. Ime tehát azt mondd: szeretem az Atyát és szeretem a Fiút, de csupán csak az Atyát és a Fiút... Tévedsz. Ha te szereted a Fejet, akkor szereted tagjait is, ha nem szereted tagjait, nem szereted a Fejet sem.” (S. Aug. u. o.)

Krisztusi lelkülettel Krisztust kell látnunk és szeretnünk embertársainkban. Ezt az egész világot átölelő és magába foglaló Krisztust

nem lehet megosztani. Ez a Krisztust látó és szerető lelkület még azokra is ráveti a krisztusi szeretet sugarait, akik kiszakították magukat az egy élő Krisztusból, akik üldözik Krisztust és Krisztus tagjait.

Ezt a mennyei fényességű igazságot vetítette Isten Fia a keresztényeket üldöző Saul szemébe a damaszkuszi úton, midőn azt mondotta neki: „Miért üldözöl engem?” Nem azt mondta: miért üldözöd a keresztényeket, hanem *engem*, mert hiszen ő azonosítja magát a legkisebbel is az emberek között. Ha Krisztus valamelyik tagját baj éri, azt a bajt Krisztus érzi legjobban.

Ezt az igazságot ragyogtatja föl Isten ittott csodálatos módon is, hogy szentjeinek élő hitét jutalmazza és buzdítsa. Így jelent meg a megfeszített Krisztus annak a nyomorult betegnek alakjában, akit Szent Erzsébet élő hitével mint Krisztust ápolt és gondozott.

Isten gyermekeiben Isten Fiát, Krisztust kell látnunk és szeretnünk. Szent Teréz életében olvassuk, hogy néha türelmetlenség támadt lélkében, ha valaki alkalmatlan időben jött hozzá. De Szent Teréz hamarosan föleszmélt és azt mondta: „Bocsáss meg, Jézusom, nem gondoltam rá, hogy te vagy az!”

VI. Isten gyermekeinek Tanítója és Nevelője.

Isten Fia életével, példájával, kereszthalálával és dicsőséges feltámadásával maga mutatta meg nekünk életünk útját. Mikor pedig elhagyta e világot, maga helyett más Segítőt adott nekünk: az Atyának és a Fiúnak a Lelkét, a Szeretet Szentlelkét. Ő van hivatva minket az Atya igaz fiaivá nevelni, lelkünkben az istengyermeki öntudatot kifejleszteni és az istenfiúi életet Krisztus hasonlatosságára és az ő életének teljességéig növelni. Ő a mi Tanítónk és Nevelőnk. Az Atya adta őt nekünk a Fiú által.

A Szentlélek a mi Tanítónk, mert ő „az igazság Lelke, ... aki megtanít minket mindenre”. (Jn. 14, 25.) A Szentlélek azért a mi Tanítónk, mert egy a végtelen Igazsággal és általa az Atyával, tehát végtelenül jól ismeri az „Atya titkát”, az Atyát és a Fiút. Azért kérjük őt: „Add, hogy általad megismerjük az Atyát és a Fiút... per te sciamus da Patrem, noscamus atque Filium...!”

Ő a fogadott gyermekek Tanítója, mert ő a háromszemélyű Isten családi életének Szelleme. Ő közli velünk az istenfiúi szellemet, lelkületet, amint ő általa születünk Isten fiaivá. Ő írja szívünkbe *Isten fiainak élettörvényét*, az isteni életbölcseseg és szeretet tör-

vényét. És ez a szeretet törvénye, amelyet szívünkbe vés, sokkal inkább segít és eligazít minket az istenfiúi élet útján, mint minden más törvény. A szeretet törvénye a mennyei Atya tetszésének útja, hogy Atyánknak *ben-*nünk is kedve teljék, amint az ő egyszülött Fiában mindig kedve telik.

A Lélek a mi Tanítónk, mert *ő élteti Krisztus titokzatos testét,* amelynek tagjai vagyunk, *ő a Krisztus Lelke.* Ő vezérli az igazság és a szeretet útján az Egyházat. Midőn tehát Krisztus helytartója, apostolai és papjai előtt tisztelettel és hódolattal meghajlunk, az Igazság Lelke előtt, a mi Tanítónk előtt hajlunk meg, aki őket vezérli.

A Lélek a mi Tanítónk, aki *nemcsak írott betűre tanít minket, hanem életre,* a legfölségesebb életre. Nemcsak elvont igazságokra tanít, hanem az élő Igazsággal, Krisztussal kapcsol minket egybe. Nemcsak értelmünket világosítja meg, hanem akaratunkat is megerősíti, hogy tanítását ne pusztán írott malsaztnak tartsuk, hanem tevékenyen életre váltsuk.

Ő a legjobb Tanítónk, mert *kedvet és örömet is önt szívünkbe,* hogy az ő isteni élettörvényének útján nagylelkűen járjunk. Ő a legjobb Tanító, mert *mindíg velünk marad, tanítványaival,* szívünkben lakik és min-

díg segít, mindig felvilágosít és erősít. Bennünk lakik, „szívünkben imádkozik kimondhatatlan sóhajtasokkal”. (Róm. 8, 26.) Bennünk lakik, hogy megtanítson imádkozni és tevékenyen szeretni.

Igy tehát a Lélek nemcsak Tanítónk, hanem Nevelőnk is.

A Lélek a mi Nevelőnk, aki *maga alakítja szívünket, életünket isteni tanítása és az isteni élettörvény szerint*. A Szeretet Lelke az Atya keze: „*Digitus paternae dexteræ*”, az Atya ujja, amellyel érinti és alakítja szívünket, lelkünket az isteni eszménykép formájára, amelyben az Atyának végtelen kedve telik.

A nevelést a művészethez szoktuk hasonlítani. Nincs az a művész, aki annyira el volna telve művészi eszméjével, mint a Lélek, aki műremekké akarja formálni életünket az örök Szépség mintájára. Nincs az a művész, aki nagyobb ihletet meríthetett és mélyebben betekinthesett volna a végtelen és örök Szépségbe, mint a mi Lelkünk nevelő művésze, a Szentlélek. Nincs az a művész, aki maga egyszerűsrimd a végtelen Szépség volna, amint a Szentlélek Isten az. Nincsen olyan művész, akinek oly határtalan és végtelen kifejező eszközök állnának rendelkezésére, hogy műremekét megformálja. Nincsen művész, aki jobban szeretné megalkotni remekművét, mint

a Lélek szeretné bennünk Isten Fiának vonásait kivésni. Nincsen művész, aki szorgosabban, odaadóbban, állhatatosabban fáradoznék művének megalkotásán, mint a Lélek. Nincs az a művész, aki oly rettenthetetlen türelemmel próbálja a legalkalmatlanabb anyagot is alkalmassá tenni a legszebb mű megalkotására.

A nevelés anyai és szülői feladat. A Lélek ugyan nem Anyánk, hanem a mi Nevelőnk. De nincsen az az anya, aki gyermekét olyan szeretettel neveli, mint minket nevel Isten gyermekeivé a Lélek. Nincsen az az anya, aki többet tehet gyermekéért, mint a Lélek, aki maga a végtelen Szeretet, aki nekünk az istenfiúi életet közvetítette, aki minket isteni kegyelemmel, vagyis isteni élet-erővel eláraszt, istenfiúi életre nevel, istenfiúi módon gondolkozni, beszélni, érezni és cselekedni tanít, aki minket az Atyával és Fiúval társalogni, imádkozni tanít. Nincsen az az anya, aki annyi gondját viselhetné gyermekének, aki szüntelen, elszakíthatatlanul vele lehetne gyermekével, mint a mi isteni Nevelőnk. Nincs az az anya, aki oly bensőségesen egyesülhetne gyermekével, mint a Lélek, aki az ő neveltjeiben, Isten gyermekeinek szívében lakozik. Nincsen az az anya, aki annyira életközösségben volna, egy életet élne gyermekével, mint a mi Nevelőnk, aki bennünk él.

A mennyei Atya ilyen Nevelőt adott gyermekeinek! Vagyis saját végtelen Szeretete által nevel minket.

Ezt a nevelő munkáját megkezdi lelkünkben a Szeretet Lelke még mielőtt öntudatra ébredtünk volna, amikor a „Szentlélekből és vízből” Isten gyermekeivé születünk, amikor az istengyermeki élet csíráit főképen a hit, remény és szeretet által lelkünkbe ülteti. Amikor pedig nyiladozik és ébred bennünk a szellemi élet, éleszti, növeli és tökéletesíti bennünk az istengyermeki életet is különféle kegyelmi tevékenységével, megvilágosítással, a jóra való ösztönzéssel, erősítéssel és vigasztalással. Éleszti és növeli bennünk *az istengyermeki öntudatot* különösen az ő hét nagy ajándékával.

Megízlelteti velünk, mily boldogság egy nyomorult teremtmény számára, hogy Urát és Teremtőjét Atyjának nevezheti. De nemcsak nevezheti. Mert ez nemcsak név és cím, hanem a legboldogítóbb valóság. És amint nemcsak névleg és címzetesen vagyunk Isten gyermekei, hanem igazán és valóban, úgy Isten is Atyánk nekünk igazabban és valószínűsággal, mint a földi atyánk.

VII. Isten gyermekeinek Anyja.

Szűz Mária nemcsak a legtökéletesebb gyermek Isten fogadott gyermekei között, hanem Anyja is a fogadott gyermekeknek.

Mária istengyermeksége messze felülmúlja a miénket, mert *kimondhatatlanul bensőbb viszonyban van az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, mint Isten többi gyermekei.* Máriában semmi akadály, a bűnnek még árnyéka sincs, ami gátolhatta volna az istengyermeki élet olyan teljes belé áradását és befogadását, amilyenre teremtmény képes. Azért ő Isten minden gyermekénél tökéletesebben hasonlít az egyszülött Fiához és sugározza az isteni szépséget, jóságot, bölcseséget és szeretetet.

Szűz Mária és a mennyei Atya *ugyanegy* Gyermeket, a legtökéletesebbet mondhatják saját gyermeküknek. A mennyei Atya azt mondhatja Máriának: aki az én Fiam, az a te Fiad is. Ez olyan magasra emeli Máriát és oly bensőségesen egyesíti a mennyei Atyával, hogy ezt az egyesülést a Szentháromság isteni személyeinek legfölségesebb egységén kívül egyedül csak Krisztus istenségének egyesülése emberségével múlja felül tökéletességben.

De nemcsak az Atyával, Fiúval és Szent-

lélekkel van Szűz Mária egyedülálló benső kapcsolatban, hanem ez a szent kapcsolat kibővül azáltal, hogy az Atya egyszülött Fiához még gyermekeket, testvéreket fogad, mert minden embert gyermekévé akar tenni. Ezeket a gyermekeket csak Szűz Mária által fogadja gyermekeivé az Atya. Mert aki természet szerint Anyja Isten Fiának, az a kegyelem által Anyjává lett Isten fogadott gyermekeinek is. *Amint Isten atyasága, úgy Mária anyasága is kiterjed mindenkire.*

Halljuk X. Pius idevonatkozó tanítását: „Jézus Krisztus az ő szent Anyja méhében nemcsak halandó testet öltött magára, hanem egy másik szellemi — titokzatos — testet is, amely azoknak a közösségből áll, akik később őbenne hinni fognak. Ilyen értelemben mondhatjuk, hogy Mária, midőn a Megváltót hordozta méhében, mindazokat is hordozta, akiknek élete az ő Fia életével egybekapcsolódik. Így tehát mi mindnyájan, akik Jézus Krisztus titokzatos testének vagyunk tagjai, mi is Mária méhéből születünk mint tagjai a Fővel egyesült testnek. Tehát lelki, titokzatos, de mégis valóságos módon *gyermekei vagyunk Máriának.*” (Denz. 3034.) „Ő mindnyájunknak Anyja.” (U. o.)

Amikor Szűz Mária elfogadta az isten- anyaságot, elfogadta a fájdalmas anyaságot

is, az együttlészenvedést a keresztrefeszített Isten Fiával Isten fogadott gyermekeinek az életéért. Isten Fia a keresztáldozattal érdemelte ki nekünk az istengyermeki életet. Isten Anyja a kereszt tövében lett egészen a mi Anyánk, amikor szent Fiával együtt szenvedve együtt érdemelte ki vele a mi istengyermeki életünket.

De a mi Szűzanyánk nem azért lett Anyánk kimondhatatlan lelki szenvedések árán, hogy azután minket gyermekeit magunkra hagyjon. Amint Isten Fia nem szűnik meg az istengyermeki életet nekünk közvetíteni, úgy Szűz Mária lelki anyasága sem szűnik meg soha, ő is folytatja bennünk anyai életközvetítő, gondoskodó, tápláló, szerető szerepét. És neki valóban mérhetetlenül jobban módjában áll gyermekeinek életéről gondoskodni, mint a földi anyáknak.

Mi magunk pedig őszintén elismerjük, hogy még *anyára van szükségünk*, mert a lelki életben még nagyonis gyermekek vagyunk. A mi istengyermeki életünk még fejletlen, nagyonis befejezetlen és tökéletlen. Még messze vagyunk attól, hogy elérjük fejlődésünkben „Krisztus férfikorának teljességét”. (Ef. 4, 13.) Még nem formálódott ki bennünk az istenfiúi élet teljes képe, „nondum apparuit, quid erimus” — még nem mutakoz-

zott meg bennünk, milyenek leszünk. (I Jn. 3, 2.) Istengyermeki életünk állandó növekedést, fejlődést és virágzást követel. Ezt pedig mi magunktól sohasem érhetjük el, hanem csak Isten Fia és az ő Anyja és a mi Anyánk által.

Azzal, hogy a keresztvízben Isten gyermekeivé születünk, az istengyermeki életnek csak a kezdete indult meg. *Az anya nem elégszik meg azzal, hogy gyermekét a világra hozza, hanem folytatja gyermeke növekedésének segítségét.* A legjobb Anya a legnagyobb szeretettel teszi mivelünk: táplál, oltalmaz és vezet minket.

Isten Fia szentséges testéből és véréből adja nekünk az isteni táplálékot, *amely az ő szeplőtelen anyai testéből származik.* Isten gyermekeinek kenyerét, az Oltáriszentséget, mennyei Anyánknak is köszönjük. És ha a szentatyák szavai szerint az Oltáriszentség vétele által Isten Fia „vérrokonaivá” váltunk, akkor egyszersmind mennyei Anyánk vérrokonaivá is lettünk. És ha minket minden emberi testvérségen felülemelkedő és bensőségesebb testvérség fűz Isten Fiához, — hiszen az ő teste és vére vétele és az ő kegyelme nélkül nem volna istengyermeki élet bennünk — akkor ezáltal az ő isteni Anyjához is valami bensőségesebb és állan-

dóbb lelki kapcsolat fűz, mint földi anyánkhoz. Amint Isten Fia nélkül nincs bennünk élet, úgy Szűzanyánk nélkül sem lehet bennünk istengyermeki élet. Tehát életre, halálra, időre és örökkévalóságra szóló *állandó* kapcsolat és életközösség van köztünk, Isten gyermekei és mennyei Anyánk között.

Az Isten Anyja azért is hivatott bennünk az istengyermeki életet ápolni és fejleszteni, mert ő az Isten legtökéletesebb fogadott gyermeke, akinek *életpéldája állandó vezérlő csillag* számunkra. Isteni Fiától és őtőle tanuljuk meg, hogyan lehetünk tökéletes gyermekei mennyei Atyánknak és tökéletes testvérei az ő szent Fiának, főképen a gyermeki alázat és a mennyei Atya szent akaratának tiszta szeretetből való hűséges teljesítése által.

Anyai szeretetből fakadó közbenjárásával, az isteni kegyelem és élet állandó közvetítésével szüntelen ránk sugárzik Szűz Mária anyai jósága. Az ő irántunk, Isten gyermekei iránt való *anyai hivatása* tehát nem pusztán emlék és elmúlt esemény, hanem *folyton folytatódó tevékenység*. Mert Szűz Mária anyasága csak akkor lesz teljes, amikor az ő isteni Fia titokzatos testének minden tagja megszületik, és mint Isten gyermeke kifejlődik és eléri Isten Fia férfikorának teljességét.

HARMADIK RÉSZ:

ISTENGYERMEKI ÉLETÜNK KIBONTAKOZÁSA

I. *„Őneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.”*

*„Őneki növekednie kell, nekem pedig
kisebbednem.”* (Jn. 3, 30.) E szavakat Keresz-
telő Szent János mondotta az Isten Fiáról és
őnmagáról. Ugyanezt mondhatjuk mi is a mi
istengyermei életünk növekedéséről. Isten
Fiának kell növekednie bennünk. Az ő voná-
sainak és arculatának kell kialakulnia ben-
nünk. Mert „elrendelte, hogy hasonlók le-
gyünk az ő Fiának képéhez”. Az új életnek,
az istenfiúi életnek kell növekednie bennünk,
a régi ember életének pedig kisebbednie kell.
Egészen addig, amidőn elmondhatjuk, hogy
„élek én, de már nem én, hanem Krisztus él
bennem”.

Őneki növekednie kell. De hogyan növe-
kedjék bennünk az Isten Fia? Hiszen ő egy-
lényegű az Atyával és a Szentlélekkel. Tehát

végtelen és változatlan. Öröktől fogva és örökké végtelenül tökéletes. Ő a maga személyében nem növekedhetik, nem változhatik és nem fejlődhetik. De növekedhetik titokzatos testében, mibennünk, az ő tagjaiban.

Neki növekednie kell. Ő maga az Igazság, az Atya Igéje, Bölcsesége. Ő minden igazság forrása. Ami kívülre van, az csak az ő igazságának egy-egy szikrája, az ő fényességének tükörképe és kisugárzása. Minél inkább éljük istenfiúi életünket, annál inkább az Igazságból kell élnünk, az Igazság fényének kell minket elárasztania, annál inkább kell a krisztusi Igazságnak bennünk növekednie és minket irányítania.

De nem növekedhetik az ő igazságának fénye, ha a mi sötétségünk nem kisebbedik, ha a sötétség uralmát vissza nem szorítjuk.

Minél jobban növekszik a napfény, annál jobban elhalványul minden egyéb csillag a láthatáron. A napnak növekednie kell és a csillagnak el kell tűnnie a napfényben. *„Őnekí növekednie kell, nekem kisebbednem.”*

A mi kicsinységünk mécsese eltűnik, hogy helyet adjon az isteni Igazság tündöklő napjának. *Isten nagy világosságának kell bennünk növekednie.* Minél közelebb jutunk az Igazság verőfényéhez, annál jobban elenyészik a mi kicsinységünk, annál jobban megnövekedik

az ő fényessége. Minél jobban kibontakozunk saját kicsinységünkől, törpe gondolataink szűk homályából, annál inkább közeledünk lelkünk éltető napjához, az Igazsághoz, míg egészen el nem telünk vele, amíg annyira megnövekedett bennünk, hogy nem mi, hanem ő él bennünk, ő éltet minket.

Növekednie kell bennünk nemcsak az Igazság fényének, hanem az *Igazság melegének, szeretetének is*. A mi Igazságunk, a mi isteni Igénk olyan Ige, olyan Igazság, amely Szeretetet áraszt (*Verbum spirans Amorem*). Mert a mi Igazságunk egy a végtelen Szeretettel. Hogy pedig a végtelen Szeretet is „megnövekedjék bennünk”, „kisebbednie kell” az önszeretetnek, amíg csak egészen a Szeretet nem tölt be minket.

Kisebbednem kell, de azért nem kell magamban mindent lekisebbíteni.

Nem kell kisebbítenem sem testi, sem lelki adományaimat, képességeimet vagy erőimet. Nem kell és nem is szabad kisebbíteni Isten ajándékait, sem természetes, sem természetfölötti kegyelmeit. Nem kell kisebbíteni semmi igaz értéket, semmi igazi nagyságot.

De kisebbíteni kell az önszeretet által fel-fújta hazug és beképzelt önértékelést, és vissza kell vezetni mindent az igazság mértékére. Kisebbednem kell, hogy eljussak az igazság álláspontjára.

A kisebbedés célja és utolsó állomása nem a megsemmisülés, hanem a színigazság. Az igazság pedig az, hogy magunktól semmik voltunk, semmik vagyunk és semmik maradunk volna örökké. „Mert ha valaki magát valaminek tartja, holott semmi, az önmagát vezeti félre.” (Gal. 6, 3.)

Akik pedig egészen átértették saját semmiségük igazságát, és akik egészen tudatában vannak istenfiúi élethívatusuknak, azok egészen az Atyának élnek, azok tökéletesen alávetik akarataikat akaratainak, és saját tetszésüket még akkor is feláldozzák az Atya tetszésének, midőn a legkisebb bűnnel sem bántanák meg őt, ha saját tetszésüket követnék. De nem a saját tetszésüket, hanem az Atya tetszését követik, amelyet a Fiú által mutatott meg nekünk. Isten gyermekeinek nincs más vágya, mint hogy Isten Fiához legyenek hasonlók, vele legyenek egyek és az ő életében részesedjenek, az ő életét éljék és folytassák; tehát szíves-örömet követik az Isten Fiát az alázat és az áldozatos szeretet útján: a minden teremtmény szeretetéből kibontakozott és egyedül Istennek élő szeretet útján, az önmagát egészen odaadó szeretet útján.

Az ilyen lelkek jól tudják, hogy a szeretetnek erre az Isten Fiával egészen együttélő magaslatára csak úgy jutunk el, ha előbb

leszálltunk semmiségünk legmélyére, ha ki-
üresítettük szívünket, kisemmiztük önszerete-
tünket. Az istenszeretet csak akkor növeked-
hetik meg szívünkben az Isten Fiával való
szeretetegység csodálatos teljességéig, ha az
önszeretet minden rendetlenségét egészen
lekisebbitettük.

II. Fejlődésünk célja: az élet teljessége.

Isten gyermekeinek Isten Fia képére és
hasonlatosságára kell növekedniök. Isten el-
gondolása szerint kell fejlődnünk. Az isteni
eszménykép az irányadó. Nem szabad azt a
mi tökéletlen fölfogásunkkal eltorzítanunk
vagy megcsonkítanunk. Aki otthonos a raj-
zólóművészek munkájában, az tudja, mily
hihetetlenül csekély vonaleltolódásokkal lehet
a legszebb képet is visszataszító torzképpé
változtatni. Nekünk kis gondolatú és szűk
látókörű embereknek pedig még éberebb
figyelemmel kell vigyáznunk, hiszen nem
emberi eszményképet, hanem istenit kell
hűségesen kifejezésre juttatnunk lelkünkben.
Minden egyoldalú fejlődés elnyomorítaná
istengyermeki arculatunkat.

Egyik ilyen elferdülés és eltorzítás az
volna, ha istengyermeki életünket csak a
bűn szemszögéből néznők, ha kizárólag, vagy
csak túlságosan is, éppen a bűnt állítanók

minden figyelmünk középpontjába. Mintha istengyermeki életünk abban merülne ki, hogy állandóan csak a bűn réme elől kell menekülnünk, úgyhogy e mellett elfelejtenők élni istengyermeki életünket.

A bűn kétségkívül életbevágó szerepet játszik üdvösségünk rendjében. Hiszen a mi bűnünk Isten Fia életébe került. És ha ragaszkodunk a bűnhöz, akkor az istengyermeki életünkbe, örök életünkbe kerül. Lehetetlen tehát nem halálosan komolyan vennünk a bűnt, ha szeretjük istengyermeki életünket: „Mindaz, aki Istentől született, — mondja Szent János — bűnt nem cselekszik, mert az ő magva van benne, és nem vétkezhetik, mert Istentől született. Erről ismertetnek meg az Isten fiai és az ördög fiai . . . Aki bűnt cselekszik, az ördögtől van, mert az ördög kezdetől fogva vétkezik.” (I Jn. 3, 8—10.)

Ennél határozottabban nem lehet hirdetni a súlyos bűn összeférhetlenségét az istengyermeki étellel. Amikor tehát súlyos bűnt elkövetünk, akkor szükségképen ki is vetődünk istengyermeki voltunkból, meghal bennünk az istengyermeki élet. Tehát életünk utolsó lehelleltéig gyűlölnünk kell a bűnt mint egyetlen igazán halálos ellenségünket, de nem úgy, hogy az attól való rémület bűvkörében éljünk, hanem hogy abból mindig jobban ki szabaduljunk.

A tiszta szeretetből fakadó bűnbánatra mindig szükségünk van. De ennek a bűnbánatunknak nem az a célja, hogy figyelmünket egészen csak a bűnre és önmagunkra irányítsuk, hanem hogy a bűn szellemétől és hatalmától mindjobban eltávolodjunk. Elferdülne, nyomorék és tehetetlen lenne bennünk az istengyermeki élet, hogyha folyton csak a reánk leselkedő bűn veszélyétől rettegnénk. Ez megbénítaná életkedvünket és elvenné tőlünk az istengyermeki élet boldogító örömet és békéjét.

Nagy tévedés volna Isten reánk vonatkozó szent akarátát pusztán tilalomfának nézni és az ő reánk áradó végtelen sok szeretetét csak a bűn ellenszerének tartani, nem pedig a kimondhatatlanul magasztos istenfiúi életünk forrásának tekinteni. Lebecsülnők és lefokozók az isteni kegyelmi ajándékok, életerők és a krisztusi szentségek mérhetetlen értékét és méltóságát, ha azokban nem látnánk mást, mint a bűn ellen való eszközöket. Nagyon megcsonkítanók lelkünkben Isten és Isten Fia képét, ha csak az ítélő Bírót látnók benne. *Az istenfiúi élet tudománya nemcsak büntan, hanem az erény, az élet, a legmagasztosabb élet tudománya.* Ennek a tudománynak nemcsak egy fejezete van: a bűn elleni küzdelem, hanem sok más: az istenfiúi élet fejlődéséről, növekedéséről, az egészséges életről, az élet

erőinek fokozásáról, a szeretetről: a tökéleteség végső állomásáról, az Istennel való szeretetegyesülésről.

Még a bűn halálös veszélye ellen is akkor biztosítjuk legjobban magunkat, ha minél mélységesebben éljük az istenfiúi életet a maga teljes virágzásában és kifejlődésében. Annál jobban távolodik tőlünk a bűn veszélye, minél közelebb jutunk Istenhez, minél jobban egyesülünk vele és minél jobban Istenben élünk.

Az isteni élet pedig valóban mérhetetlenül és végtelenül több, mint a bűntől való tisztaság vagy mint a bűn gyűlölete. Isten Fia nemcsak azért jött le hozzánk, hogy a bűntől megváltson, hanem hogy saját életében is részesítsen: „Azért jöttem, hogy életük legyen, és pedig bőséges életük.”

„Óvakodjunk tehát olyan lelki élettől, amely kizárólagosan a bűnre irányítja figyelmünket és mindig csak a bűnt szemlélteti velünk, és talán túlozza is annak erejét és hatalmát!” (P. Plus: Rayonner le Christ. pag. 82.) Az ilyen felfogás nem engedi eléggé látnunk Krisztusnak minden bűnt legyőző erejét. „Mintha talán a bűnnek vagy a Sátánnak ugyanolyan vagy talán még nagyobb ereje volna, mint Istennek, mintha az antikrisztus hatalmasabb volna, mint Krisztus!

Miért állítjuk a bűnt olyan aránytalanul a figyelem középpontjába? Igaz, hogy van. Tagadhatatlan. Végzetes, halálos tévedés volna tagadni. De adjuk meg neki a maga helyét! Ne tegyük az első helyre! Az *első hely az Istent illeti meg életünkben!*" (U. o.)

Nekünk mindenekelőtt isteni módon kell élnünk. Hogy ez nem lehetséges a bűn gyűlölete nélkül, az világos. De első és legfőbb figyelmünket az Istenre kell irányítanunk, hogy Istennek éljünk. „Első a megszentelő kegyelem napsugaras élete. A bűn az szemét, piszok, rothadás és halál. Az *igazi lelki egészség nem abban áll, hogy szinte bűvöletben és varázslatban tartson minket a piszok, a bűn és romlott világ, hanem abban, hogy a jóra, az isteni életre, a ragyogó isteni igazságra és szeretetre fordítjuk főfigyelmünket.*”

„A szépséget nem a csúnyának utálata és undorító volta által kedveltetjük meg, hanem a szép, vonzó és megnyerő volta által — mondotta Péguy, és igaza van... Hiszen Isten fiai vagyunk... Királyi nemzetségből való! Hiszen Isten élő szentségházaai vagyunk! Az élő Krisztus folytatói vagyunk. Márpedig ez a legfontosabb, ez van mindenekelőtt és mindenekfölött!” (U. o.)

Hogy is van az, hogy az isteni élet első-

sége háttérbe szorulhat? Csak onnan lehet, mert nem éljük eléggé az isteni életet. Mert nem a szeretet, hanem inkább a félelem uralkodik a szívünkben, nem az Istenbe vetett bizalom, hanem inkább a kislelkűség, nem az élő hit, hanem inkább az emberi okoskodás és számíttgatás. Nem az isteni valóságok és igazságok világában élünk, hanem szűk emberi látókörünkbe zárkozunk. Pedig Isten a mi életünket nem a bűn börtönébe akarja bezárni, hanem a bűnből kiemel és önmagához von és szeretettel egyesít önmagával és a saját végtelenül gazdag életében részesít szent Fia által.

III. Nem emberi életünk rovására.

Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy ha az istengyermeki élet növekedik bennünk, akkor emberi mivoltunknak meg kell fogynia. Éppen ellenkezőleg van. Az istengyermeki élettel együtt kell fejlődnie a természetes emberi életnek.

A tökéletesebb élet, vagyis az isteni életben való részesedés nem tökéletleníti le és nem nyomorítja meg a kevésbbé tökéleteset. Hanem ellenkezőleg, tökéletesíti, felemeli, megnemesíti. Nemcsak azzal tökéletesíti, hogy a jobbat a kevésbbé jó mellé állítja, hanem azzal is, hogy a két életet egy létté olvasztja.

Az istenfiúi élet az emberit megtisztítja és nemcsak az istenfiúi élet eszközévé teszi, hanem azt is lehetővé teszi, hogy mint ember is emberibb életet éljen.

Az istenfiúi életnek nincs szüksége arra, hogy lekicsinyelje az emberi életet. Nincs szüksége arra, hogy elhomályosítsa és elködösítse igaz értékét. *Az istenfiúi élet nem azzal akarja ragyogtatni mindent felülmúló szépségét, hogy Istennek természetes adományait tudomásul sem veszi vagy lebecsüli. Sőt ellenkezőleg! Az istenfiúi élet szeretné visszaadni a természetes adománynak, az emberi életnek is igaz értékét, helyes megbecsülését, és amennyire a bűn ellen való küzdelem és a bűnsek lehetőségé teszik, még eredeti szépségét is.*

Hogy az istenfiúi élet mennyire lehetséges az igazi emberi élet keretében is, annak isteni bizonyítékát adta Krisztus, aki igazi isteni és igazi emberi életet élt. Úgy emelt fel minket saját istenfiúi életének közösségébe, hogy lehozta az isteni életet a földre, belevegyítette az istenfiúi életet a hamisítatlan emberi életbe. Köztünk élő, velünk lakó, velünk együtt fáradozó, szenvedő és meghaló ember lett. És ebben az emberi életében tudott végtelemül tökéletes Isten Fia maradni. Az emberi élet nem csonkította meg isteni életét.

Meg akarta mutatni, hogy az emberi élet természeténél fogva nem akadálya az isteni életnek, sőt eszköze annak. Hiszen önmaga az Atyát nemcsak színtiszta isteni életével dicsőítette meg, hanem emberi életének tevékenysége, munkája, fáradozása, szenvedése és áldozata is az istendicsőítés végtelenül szent művének eszközévé lett: megváltás, kiengesztelés, az elégtétel és a megszentelés eszközévé. Isten Fia tehát *emberi életének példájával azt az igazságot akarta lelkünkbe sugározni, hogy a mi gyarló és korlátolt emberi életünkben megvalósíthatjuk az istenfiúi életet.* Igaz, hogy csak az ő isteni ereje folytán, vagyis csak akkor, ha az ő életébe kapcsolódunk.

Isten Fia a szó legteljesebb értelmében ember akart lenni. Szeretett minket, kicsiny embereket, a szeretet pedig hasonlóvá tesz. Azért lett hozzánk hasonlóvá az emberi életben, hogy mi is hasonlók lehessünk hozzá az isteni életben. Leszállt közénk, velünk együtt akart élni, hogy életünk és irányítónk legyen. Jól mondotta valaki, hogy az emberek azért tolják a távoli messzeségbe, a homályos felhők mögé az Istent, hogy idelent annál zavartalanabban folytassák kisdéd játékaikat és élhessék világukat Istentől távol vagy Isten nélkül. Krisztus még a kereszt és önmegtagadás előtérbe helyezésével és szük-

séges voltának hangoztatásával sem tagadta meg az emberi élet benső értékét és nem mondott átkot minden emberi örömrre.

Mily imádandó szeretetreméltósággal tudott résztvenni az emberi örömekben is, midőn a kánai menyegzőn nem átalott csodát művelni, hogy a résztvevőknek a csodás borral örömet okozzon. Nem vetette meg a vendégasztalhoz való meghívásokat sem. Jelenlétével kétségkívül mindig messiási művén fáradozott, tanított és segített, de a tisztességes emberi örömeknek rendezett élvezetét is megszentelte. Bőjtre, önmegtagadásra és kereszt-hordozásra oktatott, de példát adott Isten adományainak emberhez és Isten fiaihoz illő használatára. Midőn tanítványainak, vagyis inkább magának Krisztusnak szemrehányást tettek a farizeusok, hogy tanítványai nem böjtölnek eleget, jóságosan azt felelte: „Csak nem böjtölhet a násznég, míg vele van a vőlegény (vagyis Krisztus) ... Eljönnek majd a napok, mikor elvétetik tőlük a vőlegény, és akkor majd böjtölnek...” (Mk. 2, 19.)

Még föltámadása után is mily egyszerűen emberi is tudott lenni az Isten Fia! Azt gondolnák talán némelyek, hogy a föltámadott Krisztussal együtt töltött rövid és kimondhatatlanul drága órákat jobb lett volna egészen az imádásnak és hálaadásnak szentelni. De

az Udvozító tudja, hogy tanítványai emberek. És feltámadása után sem feledkezett meg róla, hogy ő maga is emberré lett szeretetből. Azért kedvesen és közvetlenül azt kérdi tőlük, hogy „van-e valami ennivalótok”? Asztalhoz ül velük, halat és lépesmézet eszik és megosztja eledelét tanítványaival.

Mennyire ember tudott lenni és alkalmazkodott az emmauszi tanítványokhoz, hogy őket felvilágosítsa, bátran korholja és azután szeretettel magához is vonzza. Velük is vacsorához ül és együtt étkezik. Mennyire emberi módon alkalmazkodik a hitetlen Tamáshoz is, hogy őt hűtlenségéből kisegítse. „Tedd kezedet oldalam sebébe!”

Mennyire el tudott menni a legalázatosabb emberi szolgálatok végzéséig, midőn a föltámadás után egyik jelenésében a tóparton ebédet készített tanítványainak!

És mennyire emberi vonás tündöklük még a megdicsőült Istenemberen is, midőn a világot megítéli és a kárhozottakat arról vádolja, hogy neki, az éhező Krisztusnak, aki szeretetből azonosítja magát az emberekkel, nem adtak enni, nem oltották szomjúságát, nem ruházták mezítelen szegénységét!...

Ezeket az ő csodálatosan emberi vonásait csak az ő végtelen isteni szeretetének mélységéből lehet megérteni, vagy helyesebben,

egészen nem is lehet felfognunk, csak álmélkodva imádjuk a kifürkészhetetlen isteni szeretet titkát, hogy szeretetből ennyire hasonló lett hozzánk.

Az emberi vonásoktól nem is választhatjuk el Isten Fiában az isteni vonásokat. És midőn az ő emberségének titkain elmélkedünk, vakmerő merényletet követnénk el Isten Fia ellen, ha az emberi vonásokat csak azért emelnők ki benne, hogy eltakarjuk vagy háttérbe állítsuk az isteni tulajdonságokat és így Krisztust meghamisítsuk. Akit az igazság Lelke vezet, — márpedig Isten fiait az vezérli — az még a legemberibb krisztusi vonásban is az istenség fényességét is látja. Mert *Isten Fiában az emberi is az isteni életnek hirdetője, eszköze, kisugárzása és diadala.*

Az emberi és az isteni elem akkor olvad tökéletes összhangba és egységbe a mi istengyermeki életünkben, ha Krisztushoz hasonlóan *a mi emberi életünk is eszközévé válik a bennünk kibontakozó istengyermeki életnek.* Nagyobb megtisztelés és nagyobb fölmagasztalás nem is érheti emberi természetünket, mint hogy az isteni élet eszközévé lehet. A hittudósok is azt tanítják, hogy emberi természetünket Isten *„csak azért teremtetten, hogy természetfölötti — vagyis istengyermeki — életünknek legyen a talaja és*

eszköze és azt szolgálja." (Scheeben, Dogm. II. 432.) Ez a szolgálat pedig az áldozatos szeretetben teljesedik be. Áldozatul kell hoznunk emberi életünket, hogy minden képességünk és minden fáradozásunk az istengyermeki élet növekedését szolgálja mibennünk és a mi testvéreinkben. Ez a szeretetszolgálat pedig királyi feladat, amely még az embert is emberebbé teszi, megnemesíti és megisteníti bennünk.

IV. Egészséges lelkiiség.

Az is a mi fejlődésünk elferdülése és eltorzítása volna, hogy ha az istenfiúi életet pusztán Istentől várt vigasztalásnak, gyógyító balzsamnak és orvosságnak gondolnók, mi magunkat pedig örökkésopánkodó betegeknek. Sem az áteredő bűn, sem pedig a személyes bűnök nem rögzítik véglegesen és végzetesen lelkünket a terhelt és beteges érzületbe, ha csak mi magunk nem akarunk abban megrekedni és megmerevedni. Az isteni életnek szerepét rettenetesen lefokoznók, ha azt valami kórházi érzületbe akarnók bebörtönözni. Az isteni élet a legkiválóbb orvosság, a leggyógyítóbb ír, a legbecsesebb vigasztalás. De nemcsak ez. Ez csak egyik, de nem állandó és nem a legfőbb szerepe. Hiszen a mennyei Atya nem akarja, hogy örökké lelki betegek

maradjunk. Hanem egészséges, eleven, erős, virágzó életet áraszt lelkünkbe.

„Azért hívja az Úr a pásztorokat, mert nincs lelkükön a világélet terheltsége... Ők nem letört, elcsigázott emberek, akiket megmérgez szívbén és kedélybén a kultúrmunka s a gazdasági élet harca és gondja... Ők nem fonnyadt, blazírt lelkek, akik belefáradtak és belekeseredtek az életbe és akiknek a hit, a vallás legfeljebb írás és vigasz. Isten ments! — Csakis írt és vigaszt keresni és jajgatni, ez kórházi hangulat! A vallás nem beteges érzület, hanem lelkes szolgálása a mi Urunknak, Istenünknek. Ne legyünk mi lézengő recon-valescensek, akik az Urat csak betegápolónak nézik! Érte s neki élünk és halunk. Erőtéljes élet a mi istenszolgálatunk. Tehát bele ifjú erőkkal, nagy aspirációkkal önzetlenül!” (Prohászka.)

Azt mesélték a modern embernek, — mondja Wöhrmüller — hogy a kereszténység a gyöngék és betegek vallása, sőt hogy az egész keresztény vallás maga is betegség! Mivel pedig az ember ösztönszerűleg húzódzik a betegségektől, azért gyanús szemmel néz a kereszténységre és minden keresztényen betegszoba-levegőt szimatol... Az igazság pedig az, hogy *a modern ember igenis beteg, de nem a kereszténységtől, hanem a kereszténység híján.*

A betegség, a szenvedés, a testi és lelki rokkantság éppen úgy nem eszménye a kereszténységnek, amint a halál és a temető sem az. Azért, mert mi az örök életben hiszünk és a túlvilági életet nagyobbra becsüljük az eviláginál, azért mi a földi életet nem becsüljük kevesebbre, hanem igazában mérhetetlenül többre, mint a hitetlenek. Hiszen nekünk ez az élet az örök életnek nagyértékű váltságdíja. A mulandó élettel örök életet szerzünk. De a mulandó életben nem a mulandót, hanem az életet becsüljük és olyan kincsnek tartjuk, amelyért nem tudunk eléggé hálát adni Istennek. És ha Isten meghosszabbítja életünket, azért is hálásak vagyunk, mert módot ad nekünk, hogy az örök élet számára még többet dolgozzunk.

Ha pedig megbecsüljük és értékeljük az életet jobban mint bárki, akkor megbecsüljük az egészséget is. És Isten szándékai szerint járunk el ebben is.

A betegség magában véve nem valami keresztényibb, szentebb és istenibb dolog, mint az egészség. A betegség nem isteni dolog és nem jó. De magában véve nem is rossz az istenfiúi életre nézve, hanem közömbös és csak pusztán fizikailag rossz a testnek.

A betegség nem tartozik a Teremtő eredeti tervéhez. A tiszta és tökéletes egészség,

a viruló élet volt az Isten eredeti gondolata. És ez a virágzó egészség az isteni életnek volt a hasonlata, visszfénye, mert Istenben nincs és nem is lehet betegség. *Tehát Isten első tervének az egészséges, üde ember felel meg, nem pedig a nyomorék, a rokkant és a beteges. Az erős, a szabad, a vidám, nem pedig a vézna, gyöngye, a búskomor, a testileg és lelkileg ütődött.*

Igaz, hogy az áteredő bűn az első eszményi élettervet részben megzavarta, de azért gyökeresen nem változtatta meg. Azt pedig legkevesbbé sem állíthatjuk, hogy most a megváltás és a visszanyert istenfiúság rendjében az első tervnek egészen az ellenkezője érvényesülne. A testi élet bajai, gyöngeségei és betegségei Isten kifürkészhetetlen szándékai szerint az eredeti bűntől való megtisztulás után, az újjászületés szentségének vétele után is megmaradnak bizonyos mértékben. De Isten természetfölötti erőket is ad, hogy a bajokat részben legyőzzük, részben elvisszük.

A test számára bűnhődésképpen megmaradt a betegség és a testi halál adója. De a lélek egészségének és virágzó életének fejlesztésére az istenfiúi kegyelem olyan beláthatatlan lehetőségeket nyitott és olyan isteni életerőket adott, hogy a lélek élete egyre fokozód-

hatik bennünk, még a gyengülő és halódó testi egészség ellenére is. Sőt olyan diadalmas ereje van az istenfiúi élet fejlődésének, hogy még a betegséget, szenvedést, az életáldozatot és a halált is a lelki élet virágzásának az eszközévé avathatja. És így a betegséget mint magában véve közömbös dolgot megszenteli, és ilyen értelemben azt is az egészséghöz hasonlóan Isten ajándékának tekinthetjük, amellyel végeredményben lelki életünket és boldogságunkat növelhetjük.

V. Az istengyermekség nem lelki kiskorúság.

Akik távolról, kívülről vagy felületesen nézik az istengyermekséget, azok könnyen eltorzítják azt. A gyermekségen akadnak fönn és mivel nem hatolnak a dolog mélyére, nem értik meg vagy félreértik azt az evangéliumi felhívást, hogy „olyanok legyünk, mint a gyermekek”. Hogyan is lehet összeegyeztetni meglett férfi mivoltunkkal, hogy gyermekek legyünk? Testi életünket nem változtathatjuk vissza bimbózó, kisgyermeki léletté. Tehát valahol a lélek világában kell ezt a gyermeki átalakulást művelni. Itt azután sokan megakadnak. Miért? Legfőképen azért, mert szolgailag és vakon átviszik a gyermekség hasonlatát a természetes rendből a lelki világba, a természetfölötti rendbe.

Mi mindig csak az *emberek fiainak* gyermekségét látjuk, amely telve van gyöngeséggel és korlátoltsággal. Ez annyira igaz, hogy a gyermekség gondolata már szinte egynek látszik az erőtlenséggel. Ha valaki igen gyöngé és nagyon rászorul mások segítségére, azt mondjuk róla, hogy gyámoltalan és tehetetlen, mint a gyermek. De nagyon tévednénk, ha a gyermekség lényegét azonosítanók a gyöngeséggel.

A *gyermekség lényege* nem a kis erőtlen kezekben, nem a járni sem tudó lábakban van. Hiszen nem azértal gyermeke valaki valakinek, hogy erőtlen és gyöngé, hanem azértal, hogy életét másnak életéből kapja. Ha azután ez az élet tele van gyöngeséggel és korlátoltsággal, akkor a gyermek az életcsírával együtt nagyon sok gyöngeséget is merít szülőiből. De *ha az életet adó szülő csupa élet, csupa erő, csupa tökéletesség*, és ha ez az élet teljesen átárad a gyermekbe, akkor nincsen a gyermekben semmi erőtlenség, hanem az erő teljessége, mert az ilyen gyermek maga az Isten, az „erős Isten”.

A mi istengyermekségünk pedig nem egyéb, mint részesedés ennek az „erős Istennek” a gyermekségében. A mi isteni gyermekségünk forrása ugyanaz, mint az isteni Gyermeké: maga a mennyei Atya, vagyis csupa

élet, csupa tökéletesség, erő, jóság és szentség. Istengyermeki fejlődésünk éppen abban áll, hogy ebből a végtelenül tökéletes forrásból mindig nagyobb mértékben árad belénk az isteni élet Isten Fián keresztül, hogy meg-növekedjünk egész tökéletes férfiúvá Krisztus teljességének mintájára.

A mi istenfiúi életünk tehát annyira nem lelki kiskorúság, hogy éppen az egyetlen út arra, hogy a lelki kiskorúságot, gyámoltalanságot és gyöngeséget elhagyjuk és abból ki-nőjünk.

Azok a magabízó, gőgös emberek, akik nem akarnak „olyanok lenni, mint a gyermek”, azok telve vannak, ha nem is testi, de szellemi kiskorúsággal, a szűk látókörű és az egyre fokozódó lelki tehetetlenség és bénulás gyámoltalanságával.

Isten gyermekeinek élete pedig még a gyöngülő és elenyésző testi élet mellett és annak ellenére is folyton virágzó és gyümölcsöt termő, erősödő és fejlődő élet. Akik nem fogadják be lelkükbe az istenfiúi élet bimbózását és nem lesznek „olyanok, mint a gyermekek”, azoknak élete, még ha a legkiválóbb emberi élet is, hamarosan odajut, hogy csak hanyatlás, csak hervadás és csak enyészet lesz belőle.

Akik nem akarnak „olyanok lenni, mint

a gyermek", azok előtt nem nyílt meg a legnagyobb élet, az istenfiúi élet legszélesebb látóköre. Nem kapcsolódtak be a legerősebb Élet áramába. Nem akarnak alázatos gyermeki lélekkel meghódolni az előtt, aki előtt egyedül dicsőség meghódolni. Nem akarnak gyermekei lenni annak, akinek a gyermekei a legtökéletesebb férfiúság útján vannak hivatva járni. És még ha emberileg kiválóak és nagyok is, mi az a pusztán emberi képességek mécsese az isteni Igazság napjához képest?

Isten gyermekei mindig fokozottabb mértékben részesednek az Igazság életében. Isten feltárja előttük végtelenül gazdag életének titkait, éspedig nemcsak hogy szemléljék, hanem hogy mindinkább éljék is azokat. Isten gyermekei azok a „kicsinyek, akiknek Isten kinyilatkoztatja magát". De az ő életének titkai „*rejtve vannak a bölcsek előtt*", akik magukból akarnak élni és nem Istenből. Ezeknek a kevély bölcseknek szól az a kemény lecke, amelyet az alázatos gyermeki lélek szavaival fejez ki a Szentírás: „*Kicsiny vagyok én és megvetett (a kevélyektől), de igazságaidat nem feledem el... Ellenségeim fölött okossá tettél engem parancsoddal, amely örökké velem van. Minden tanítómnál értelmesebb vagyok, mert a te bizonyságaid az*

én elmélkedésem. Bölcsőbb vagyok a véneknél, mert a te parancsaidat kerestem." (118. zsoltár.) A magabízó nagyok szellemileg a legkiskorúbbak, mert a legkezdetlegesebb fel fogásuk van Istenről, mert még az ábécéjét is alig ismerik az isteni életnek, amelyet csak Istennek tartozó gyermeki alázattal lehet megtanulni. Az ilyen nagyok lelkiileg kiskorúak és éretlenek maradnak, mert nem élnek az isteni élet napsugaraiban, hanem saját kicsinységük odujába zárkoznak.

Az Isten gyermekei, akiknek „gyermekségét” nem érti meg a magabízó kevély ember, fejlődnek és megérnek az isteni igazság és jószág fényében és melegében, növekszik bennük az isteni élet a „tökéletes férfikor teljességéig”. Még ha talán az emberi életben alig jutottak is el a tavasz derekáig, még ha lát szatra gyermekeknek vélik is őket, mint például Szent Ágnest. Róla mondja az Egyház, hogy „éveinek számát tekintve még gyermek volt, de az *idős kor érettségének* csodálatos nagy mértéke ékesítette lelkét”. (Brev. I. Noct.) Az Egyház más szenteknél is gyakran dicsőíti a „zsenge ifjúkor érett tökéletességét és szentségét”.

Kis Szent Teréz, akinek élete az istengyermeki élet ragyogó példája, még az aprószentekről is azt mondja, hogy azok „nem

kiskorú gyermekek az égben, hanem csak rajtuk tündöklük az istengyermekség kimondhatatlan kedvessége. Kisgyermekeknek gondoljuk és képzeljük őket, mert nekünk képekre van szükségünk, hogy a láthatatlan dolgokat megértsük.”

Mikor Kis Szent Teréz társnői nyugtalanodtak betegsége miatt, azt mondta nekik: „Hagyjátok a Papát, a jó Istent, ő tudja, mi kell az ő kisgyermekének! — Hát kisgyermeknek tartja még magát? — kérdezték tőle. — Igen, — felelte — de olyan *kisgyermeknek, aki meglett öregember!*” Hogy a jó Istent gyermekdeden, bizalmasan említette, azt megtehetette éppen úgy, mint Szent Pál, midőn a mennyei Atyát — gyermekdeden, bizalmasan — Abba-nak szólította. Szent Pálban is megvolt a mérhetetlen tisztelet, hódolat és imádás, amely nem engedte lelkét az ilyen gyöngédségből beteges érzelgősségbe és gerinctelen lágyságba sikharni. Kis Szent Terézben minden páratlan kedvessége és nőiessége mellett is tökéletesen edzett férfiasság lakozott, úgyhogy a szenttéavatásnál éppen a lelki erősség, mint jellegzetes középpont, köré csoportosították egyéb jellemvonásait.

VI. Lelki fejlődésünk és nagyságunk titka.

Nem akarunk mi itt titkokkal fontoskodni és nem fogjuk sejtelmeskedéssel elhomályosítani mondanivalóinkat. Csak megállapítjuk, hogy amit Isten az ő gyermekeinek kinyilvánít, arról ő maga azt mondja, hogy az titok marad, „rejtve marad” azok előtt, akik nem tudják rászánni magukat, hogy gyermeki lelkülettel forduljanak Isten felé, vagyis a kevély, beképzelt, magabízó bölcsek előtt: „Elrejtetted ezeket a bölcsektől és okosaktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.” (Mt. 11, 25.)

Ilyen elrejtett dolog az elvakult kevélyek előtt a mi lelki növekedésünk és nagyságunk titka. Mert ők oktanul önmaguktól akarnak nagyokká lenni. Holott minden igazi és maradandó, vagyis örök nagyságnak egyetlen forrása Isten. A kisdedek előtt ez nem titok, mert Isten kinyilvánítja nekik és megmutatja az életforráshoz vezető egyetlen utat: a gyermeki alázatot.

Egyszer, amikor éppen arról vitatkoztak az apostolok, hogy ki nagyobb közöttük, Jézus fönségesen egyszerű, de mélységesen komoly leckét adott nekik. Látták, hogy még nem tisztult meg lelkük a kevélységtől és hiúságtól, még nem fejlődött ki bennük a gyermeki

alázat, pedig az elengedhetetlen életszükséglet számukra. „Magához híván Jézus egy kisdedet, közéjük állítá és mondá: Bizony, bizony mondom nektek, ha meg nem változtok és nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába. Aki tehát megalázza magát, mint ez a kisded, az nagyobb a mennyek országában.” (Mt. 18, 4.)

Ebben benne van a felelet a mi lelki nagyságunk és fejlődésünk kérdésére. És ezt a figyelmeztetést és oktatást életbevágóan fontosnak tartja számunkra Isten Fia, azért többször is megismétli. „Aki közületek nagyobb akar lenni, legyen a ti cselédek, aki első akar lenni, legyen a ti szolgátok.” (Mt. 20, 25.) „... Aki magát felmagasztalja, megaláztatik, aki magát megalázza, felmagasztaltatik.” (Mt. 23, 12.) „... Aki mindnyájatok között a legkisebb, az a nagyobb.” (Lk. 9, 48.) „... Aki nagyobb köztetek, legyen mint kisebb, és aki előljáró, mint szolgáló.” (Lk. 22, 26.)

Isten Fiának ez a tanítása csendül ki a *Magnificat*-ból is. „Rátékitett — az Úr — szolgálója kicsinységére... és nagy dolgokat cselekedett nekem a Hatalmas... Szétszórta a szívük terveiben kevélykedőket. Hatalmasokat levetett a trónról és kicsinyeket felmagasztalt.” (Lk. 1, 47.)

De nem elég csak egy-egy meghatott pillanatunkban szépen bevallanunk Istennek kicsinységünket. Nem elég csak néhanapján magunkra öltönnünk az egyszerű gyermeki lelkület ábrázatát. Egészen ki kell vetkőznünk kevélységünk beképzelt nagyságából és állandóan és véglegesen bele kell öltöznünk az alázatos gyermeki lelkületbe. Hiszen Isten Fia nem azt mondta, hogy gondolatok néha a gyermeki alázatra, hanem állandó lelkiállapotot követel: legyetek mint a kisdedek!

Ez a gyermeki lelkület, mint állandó magatartás, nemcsak az egyetlen helyes és nélkülözhetetlen viselkedés, amelyet mennyei Atyánk megkövetel tőlünk, gyermekeitől, hanem ez az egyetlen nyitja és kulcsa az *inteni életforrásnak a mi lelki fejlődésünk számára*. A mi növekedésünk csak úgy lehetséges, ha Isten megnyitja és belénk árasztja az ő kegyelmi életerőit. De csak azok előtt nyitja meg, akik *„olyanok, mint a kisdedek”*. Ha nincs bennünk gyermeki lelkület, akkor bezáródik előttünk az isteni életforrás.

Nagyon szükséges tehát, hogy gyakran visszatérjünk Isten Fiának arra az életbevágóan fontos figyelmeztetésére, hogy *„ha meg nem változtok és nem lesztek, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába.”*

Ez bizony szokatlan és kemény beszéd.

Szokatlan, mert az emberek éppen az ellenkezőre szoktak minket buzdítani. Azt mondják, hogy ne legyünk már olyanok, mint a gyermekek. De kemény beszéd is, mert az Isten Fia azt mondja apostolainak szemébe, a meglett férfiaknak, hogy jellemük nem tökéletes, nem felel meg az ő isteni elgondolásának, eltorzult és elferdült. Hogy pedig az egyedül és mindenekfölött illetékes isteni tetszésnek megfeleljen, éppen a gyermeki lelkület jegyében kell azt megváltoztatni és újjáalakítani. Istennek csak akkor tetszik lelkületük, ha minden erős férfiasságuk mellett ott ragyog rajta a gyermekség kedves fénye. Csak így soroz minket övéi közé, csak így lehetünk isteni családjának tagjai.

Az a nagy megváltozás pedig, amit Isten Fia követel tőlünk, nem jelenti sem azt, hogy férfias jellemünkből kivetközzünk, sem azt, hogy az összes gyermeki tulajdonságokat magunkra öltjük. Hiszen a hamisítatlan szép vonások — az ártatlanság, egyszerűség, alázat, őszinteség és vidámság — mellett van ott gyöngeség, gyámoltalanság és korlátozottság is elég. És az utóbbiakból még a gyermekeknek és mindinkább ki kell nőniök, semhogy azokat a férfiakra kényszeríthetnők.

Krisztus azt követeli tőlünk, hogy ismerjük el, hogy a lelki életben még gyermekek

vagyunk, még nagyon sokat kell fejlődnünk, és növekednünk, hogy Isten tökéletes gyermekei lehessünk.

A mi istengyermeki életünk fejlődésének pedig éppen a gyermeki lelkület a kulcsa.

A gyermekség, a gyermeki lelkület *rügyekben és bimbókban rejtőző, növekedésre való készséget* jelent. Ha olyanok vagyunk, mint a kisdetek, — Isten Fia óhaja szerint — akkor mindig megvan bennünk a növekedésre való hajlam, akkor rügyek és bimbók fakadnak bennünk, amelyek kibontakozni, kivirágozni akarnak, hogy több életet teremjenek.

Ez az új hajtásokat hozó gyermeki lelkület életszükséglet számunkra még akkor is, ha már viharverte öreg fák vagyunk Isten kertjében, mert életünk végéig fejlődnünk kell. Különben megáll a mi istengyermeki életünk, megreked bennünk az isteni kegyelem életárama és terméketlenek leszünk és elsorvadunk. Lelkünknek pedig még hervadó és halódó testünkben is virágoznia kell.

Annak is tudatában vagyunk, hogy a lelkünkben fakadó új és új életbimbók csak a végtelen isteni Szeretet ránk sugárzása által szökhetnek virágba és teremhetik meg az istengyermeki élet nemes gyümölcseit. Azért fordulunk gyermeki alázattal és mohó vágyakozással a mi isteni életforrásunk felé, hogy

mindíg új virágzásba borítsa a mindig fejlődni kész lelkünket.

Az egészséges gyermek szinte állandóan éhes. De nemcsak testi táplálékra éhes. Nagy szellemi és lelki éhség is van benne. Ott van a sok „miért”. Miért van ez így, miért van az úgy? A gyermek éhezi az igazságot. Valószínűleg is éhes. Éhezi, szomjazza a szépet, a jót, a nagyot, a szentet, az istenit. Sóvárogva hallgatja az igazán nagyok, a hősök és a szentek tetteit. Vágyódik az alkalom után, hogy ő is ilyesmit vihessen végbe. Hajlik a tanításra, hogy megtudja, miként kell föl-készülnie, hogy nagy, hős, szent lehessen. Boldog az ilyen gyermek! És boldog az a felnőtt, aki mindig ilyen gyermeki lelkülettel áll Isten előtt, aki egészséges, friss gyermeki éhséggel éhezi az isteni életet. „Boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot, mert kielégítést nyernek.” (Mt. 5, 6.)

Isten gyermekeinek Anyja is magasztalja az ilyen éhezőket: „*az éhezőket betöltötte jókkal*”. (Lk. 1, 53.) Ha nem vagyunk „olya-nok, mint a kisdedek”, ha már tökéleteseknek, nagyoknak tartjuk magunkat, akkor már nincs bennünk a lelki növekedés vágya és éhsége. Elég nekünk a lelki életből, jóllak-tunk. Meg vagyunk elégedve magunkkal. Az ilyen jóllakottakat „üresen bocsálja el” az

Isten. (Lk. 1, 53.) Az ilyenekbe nem áradhat be az isteni élet, a lelki táplálék. De akkor megáll a növekedés, megáll az élet. Válságos helyzetbe kerülnek.

A gyermeki lelkületet hófehér laphoz is hasonlíthatjuk, amelyen még nincs semmi írás. Isten mindnyájunktól, tehát a felnőttektől is azt kívánja, hogy „*olyanok legyünk, mint a kisdetek*”. Ezzel azt is kívánja, hogy ha egyébként sok minden rá is van írva lelkünk különböző lapjaira és rétegeire, — legyen mégis a mi lelkünk öntudatos középpontjában mindig egy hófehér tiszta lap, amely állandóan Istennek van fönntartva. Igen, egy hófehér tiszta lap, amelyet nem szennyezett még be az emberi önteltség és hiúság sok kusza és zavaros irka-firkája. Egy tiszta lap, amelyre Isten mindig ráírhatta életadó ígét és az ő írását el ne takarhatta az emberi okoskodás sok kicsinyes és haszontalan írása. És mi mindig tanulékony figyelemmel nézzük, mit ír Isten lelkünk hófehér lapjára.

A hófehér lap azt is jelenti, hogy a gyermeki lélek elfogulatlan. A felnőttek sokszor egyéni érdekeik, szenvedélyeik és számító önzésük színező és torzító szempontján keresztül nézik és ítélik meg az embereket, az eseményeket és a körülöttük vagy fölöttük levő dolgokat. A gyermek elfogulatlan, szenvedélytelen lelkülettel néz a világba. Az ő

lelkében inkább a dolgok és emberek őszinte képe tükröződik, nem pedig az azokra vonatkozó érdekszerű színezések, önző kihangsúlyozások vagy tudatos elferdítések és elhallgatások. A gyermekben, romlatlan őszintesége folytán, több az elfogulatlanság és tárgyilagos készség az igazság befogadására. Ezt az őszinte gyermeki elfogulatlanságot kell mindig üde frissességében megőriznünk, hogy az isteni igazság állandóan lelkünkbe áradhasson.

A gyermekkort a hajnalhoz, az öregedő kort az alkonyhoz hasonlítjuk. A hajnal és alkony nem mindig értik meg egymást. A gyermeki lélek tele van hajnali ígéretekkel, vágyakozással, reménységgel, ösztönös lendülettel a teljes életfejlődés és alkotni vágyás felé. Az öregedő embert a leáldozó nap homálya veszi körül. A küzdelmekben kimerült test sokszor ernyeszti a lelket is. Kioltogatja csillogó reményeit. Nem vonzzák új alkotnivalók lehetőségei. Az életalkony szürkésege és sötétsége veszi körül és megbénítja élet-erőit.

Amikor Isten Fia azt kívánja tőlünk, mindnyájunktól, tehát az öregektől is, hogy *„olyanok legyünk, mint a kisdedek”*, akkor azt is hirdeti, hogy Isten gyermekeinek hajnalos, fiatalos lelkületére mindig, még testi előre-

gedésünk közepette is szükségünk van. A testi hervadás és elmúlás mellett lelkünkben tovább kell virágoznia az istengyermekség nagy ígéreteinek és reményeinek. És ha egészen Isten elgondolása szerint fogjuk fel életünket, akkor még testi öregedésünk és enyészetünk is eszköze lehet istengyermeki lelkületünk továbbfejlődésének és virágzásának. Ha alkonyodó testi életünkben és betegségeinkben is egészen együtt élünk Isten Fiával, akkor mint az ő életáldozatából és halálából, úgy a miénkből is, viruló élet fakad lelkünkben. Mert az istengyermeki lélek még a halódó test porhüvelyében is a boldog örök hajnalhasadás isteni reményét hordozza magában, amelyhez képest minden földi hajnal csak múló árnyék.

A gyermeki lelkület *hajlékony, tiatalosan rugalmas* és alakítható. Ilyen a gyermek testileg és lelkileg is. A test előbb-utóbb elveszti hajlékonyságát, erőt vesz rajta az öregedő kor merevsége, a véredények is elkérgesednek, elmeszesednek és az izmok is elpetyhüdnek. De a lélek nincs hasonló sorsra kárhoztatva. Ha megőrizzük Istennel szemben alázatos gyermeki lelkületünket és ezáltal állandóan belénk árad Isten gyermekeinek örökifjú életárama a krisztusi kegyelemforrásokból, akkor még az öregedő, gyöngülő és nehéz-

kesen mozgó rokkant testben is hajlékony és fiatalosan rugalmas lelket hordozhatunk.

A lelki megvénülés akkor fenyeget bennünket, ha elfeledkezünk arról, hogy mindig kötelez minket az Úr szava, hogy *„olyanok legyünk, mint a kisdetek”*, ha nem tartjuk lelkünket állandóan friss, tanulékony és hajlékony készségben és készenlétben Isten minden szent akaratával szemben, hogy neki gyermeki vidámsággal és fürgeséggel engedelmeskedjünk.

Ha magunkban bízó önteltséggel megpróbálunk saját akaratunkban és tetszéseinkben megállapodni és megmerevedni, ha Isten tetszésének nem megfelelő szokások kezdenek bennünk megcsontosodni, ha Istenen kívül valamihez engedjük odakötözni és valamivel összenőni lelkünket, akkor veszedelmesen ránk szakad a lelki megvénülés réme, akkor elveszítjük lelkünk fiatalos hajlékonyságát, rugalmasságát és megakad, megbénul a mi lelki fejlődésünk. És az ilyen lelki megvénülés és megcsontosodás ijesztően korán is felléphet. Megelőzheti még a testi előregedést is. Lehet, hogy ez a lelki megvénülés többkevesebb sikerrel kendőzi is magát, és vagy a szükséges józansággal vagy a bölcs mérséklettel vagy más régi és új szép szóval takargatja magát. De ez sovány vigasztalás, mert csak az önszeretet áltatása.

Ha egészen és következetes hűséggel megfogadjuk Isten Fia nagy követelményét, ha „olyanok vagyunk, mint a kisdedek”, — akkor nincs mit félnünk a lelki megvénülés rémétől. Ha mindenben, még a legszentebbnek vélt terveinkben is nem önmagunkhoz, hanem gyermeki alázattal és egyszerűséggel Isten szent tetszéséhez símulunk, akkor a lelki fiatalság állandósul bennünk.

Ne féljen a mi hűvös józanságunk a „lelki fiatalság” vagy „lelki megfiatalodás” jelszavától, mert ezek nem üres szavak, ez nem pusztá költői ábránd. A testi megfiatalodás igen, az ábránd e földi életben. Mert semmiféle varázsszerrel vagy vérátömlesztéssel sem fiatalíthatjuk meg testünket. Ezt csak a föltámadás teheti meg. De már itt az életben kívánja tőlünk a Szentírás és szent liturgia a lelki megújulást, megfiatalodást és sürgöt minket, hogy üzzünk ki minden lelki vénséget, vessük ki a „rég ember” kovászát magunkból. Hogyan és miképen? Úgy, hogy mindig teljesebb gyermeki alázattal fordulunk Istenünk és Atyánk felé. Akkor megnyílik számunkra mindig nagyobb mértékben a krisztusi, az istengyermeki élet örökifjú, lelket fiatalító életforrása.

VII. Gyermeki bizalom.

Isten bizalmasaivá tett minket a gyermekké fogadás által. Az isteni Megváltó életének legünnepélyesebb pillanatában, az utolsó vacsora alkalmával, azt mondta nekünk: „Már nem mondalak titeket szolgáknak... Ti az én barátaim vagytok.” (Jn. 15, 14.)

És miért nem mond minket Isten Fia szolgáknak? Azért, mert Isten barátaivá, bizalmasaivá, és ami legfőbb, fogadott gyermekeivé lettünk. Azért, — magyarázza Isten Fia — „mert a szolga nem tudja, mit művel az ura...” (U. o. 15, 15.) A szolga tudja és tudnia kell, mit parancsol az ura, hogy szolgálatát betölthesse. De nem tudja és nincs beavatva urának a szolgálatra és a parancsokra nem vonatkozó titkaiba, nincs beavatva a család meghitt, benső és bizalmas életébe, nem tagja a családnak, nem formálhat jogot, hogy annak tekintsék és hogy családtag gyanánt viselkedhessék és a család jogaiban és örökségében részesedjék.

Minket pedig már nem szolgáknak, hanem családtagoknak tekint Isten, mert gyermekeivé fogadott. Mi „tudjuk, mit művel a mi Urunk”, mert Isten Fia maga mondta: „mindent, amit hallottam Atyámtól, tudtul adtam

nektek". (U. o.) Feltárta előttünk az isteni családnak, a háromszemélyű egy Istennek benső életét. Ránk sugározta a végtelen Igazságnak fényét, a hitigazságokat, ő maga az Atya Igéje, az Atya Gondolata. Isten természetének és életének részeseivé tett minket. Isten élete pedig csupa tiszta Igazság, csupa végtelen Jóság és Szeretet. Isten Fia által mindebben részesedünk és az Atya, a Fiú és a Szentlélek szívünkben lakozik az istenfiúság által. És maga Isten Fia eledelül adja magát, testét és véré, hogy minket egészen eltöltsön isteni élettel, egészen újjáalakítson és egészen kiemeljen a „régí ember” szolgaságából.

Már nem nevez minket szolgáknak, mert saját magával egyesít, mindent tudtul ad nekünk, beavat minket az isteni életbe, hogy „egyek legyünk vele, amint ő egy az Atyával”.

Isten nem mond le jogairól, midőn minket a szolgasorból az Isten gyermekeinek méltóságára emel. Nem ment fel minket a neki tartozó kötelességeink és az istenszolgálat teljesítése alól. Csak *új lelkületet, királyi, istenfiúi lelkületet, gyermeki bizalmat önt belénk a régi szolgai lelkület helyett*, hogy az istenszolgálatot tiszta istenszeretetté tudjuk alakítani. Isten nem mond le jogairól, hogy fölöttünk végtelen tetszése szerint tökéletesen rendelkezék és tőlünk bármi áldo-

zatot megkívánjon. Sőt most már még több odaadást, még több bizalmat és áldozatosabb szeretetet várhat el tőlünk, mióta önmagát adta nekünk, saját természetének és életének részeseivé tett és fiaivá fogadott és örököseivé tett minket.

Az ószövetség inkább hódolatra és szolgálatra tanította az embereket. Az újszövetség ezenfelül főként *gyermeki bizalomra* és áldozatos, odaadó szeretetre nevel minket, mert arra tanít, hogy Istent necsak Urunknak, hanem Atyánknak is tartsuk.

Az egész evangéliumot ide kellene írunk, mert minden lapjáról az Isten jósága, irgalma és végtelen szeretete sugárzik és hívogat minket magához, hogy barátaivá, bizalmasaivá és gyermekeivé fogadjon minket.

Bizalomra hív a végtelenül kedves és szeretetreméltó isteni Gyermekek, aki hozzánk jött, értünk jött és szeretetből jött, szeretetből hasonló lett hozzánk, hogy minket önmagához hasonlóvá teghessen és a mennyei Atya gyermekeivé fogadhasson.

Bizalomra hív minket az értünk fáradozó Messiás, a bűnösök barátja és Udvözítője, aki jó Pásztor módjára keresi az eltévelyedett juhait, aki visszatereli a tékozló fiúkat az Atya házába.

Bizalomra hív minket az értünk önmagát

feláldozó Krisztus, aki azt mondta rólunk bűnösökről, hogy értünk, barátaikért életét adja, mert ez a legnagyobb szeretet, ha valaki életét adja barátaikért.

Bizalomra hív a keresztfán megsebzett Szívvel, kitárt karokkal reánk váró Isten Fia, hogy magához vonzzon minket és az egész világot, és az üdvösség kegyelmeiben részesítsen.

Bizalomra hív a szeretet szentségében rejtőző Isten Fia, hogy minket szent testével és vérével táplálva, önmagával olyan életközösségbe kapcsoljon, amelynél meghittebb és bizalmasabb viszonyt el sem gondolhatunk Isten és teremtménye között.

Bizalomra hív minket a szeretettől lán-
goló isteni Szív: „Jöjjetek hozzám mindnyá-
jan, akik fáradotok és terhelve vagytok és
én megnyihílek titeket.”

Bizalomra hív minket a teljes Szenthárom-
ság, az Atya, Fiú és Szentlélek, a bennünk
lakozó Isten: „Ha valaki szeret engem...
azt az én Atyám is szeretni fogja és hozzája
megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn.
14, 23.)

Bizalomra hív minket Isten Fiának Anyja,
aki a mi Anyánk is; hiszen életközösségben
vagyunk Krisztussal, titokzatos testének tag-
jai vagyunk. És ha Krisztusból élünk, ha

testével és vérével tápláljuk istenfiúi életünket, akkor a Szűzanya mélységes és igaz értelemben a mi Anyánk is. Istenfiúi életünket neki is köszönjük. És ha bizalmas benső viszonyban vagyunk szent Fiával, akkor lehetetlen bizalomra nem gerjedni az Isten Anyja iránt.

A bizalomról azt mondja W. Faber, hogy az „oly nagy kincs, amelyet bizonyos mértékben az isteni kegyelemben való megerősődéssel lehet összehasonlítani”. (Conférences. Paris, 1862. pg. 289.) De ez természetes is. Mert lehet-e nagyobb kincsünk, mint ha azt mondhatjuk, hogy a legbensőbb, legbizalmasabb viszonyban vagyunk Istennel, mert gyermekei vagyunk?

De a bizalom — a szeretettel együtt — a legnemesebb ércekhez hasonlít. Ritkán található egészen tiszta állapotban. Pedig nagyon fontos, hogy a tiszta bizalmat meg tudjuk különböztetni vegyületeitől, főleg hamisítványaitól. A bizalom próbaköve a testi-lelki szenvedés.

Hányszor gyulladtunk bensőséges bizalomra a mennyei Atya iránt! De tartós-e ez a bizalom? Mert íme, egyszer csak váratlanul betegség szakad életünkbe! Vége, legalább egyidőre vége a vidám és szorgalmas tevékenységnek! Tehetetlenek vagyunk. Le-

verték. Nincs is remény, hogy hamarosan talpra álljunk. Gyötör a tétlen unalom. Csüggedünk. Nem gondolunk Atyánk gondviselő szeretetére. Gyanakodva, félve eszmélünk isteni terveinek ilyen vagy olyan jövő eshetőségére. Lehangolva látjuk a mi szép terveink megghiúsulását. De hol van a gyermeki bizalom? Próbatűzbe került. Most válik el, mennyi benne a tiszta, nemes istenbizalom, és mennyi az eddig talán sikeresen rejtett, értéktelen utánzata, vagyis a hiú önbizalom és a dédelgetett önszeretet. Ez utóbbi azzal leplezi le magát, hogy felmondja a szolgálatot. Az istenbizalom pedig ilyenkor is, különösen ilyenkor szilárd.

Más próbája a bizalomnak. Eddig bőven volt részünk lelki vigasztalásban. Szívünk telve volt a legszebb buzgósággal. Isten kedvet öntött belénk és örömet éltünk hivatásunk munkáinak, nem éreztük az önmegtagadás és a kereszt terhét, sem a fáradtságot az apostoli munkában. Készek voltunk az Apostollal mondani: „Uram, kész vagyok akár a halálba is elmenni érted!” — De íme, egyszer csak lelkünk beborult. Jézus mintha eltűnt volna. Elhagyottnak, hidegnek, üresnek érezzük szívünket. Száraz az imádság és száraz a legszentebb áldozat és a szentáldozás. Ingerültek, csalódottak, bosszúsak va-

gyunk. Alig ismerünk magunkra. Elég valami semmiség, egy szó, egy gúnyos megjegyzés, és megtagadjuk előbbi szent életelveinket. Hol van az a boldogító, meghitt és benső istenbizalom? Próbára tétetik. Most válik el, hogy mennyi benne az önzetlenül tiszta, Istenbe vetett bizalom és mennyi volt benne a talán szentnek gondolt magabizás.

Lehet, hogy sok megpróbáltatásra van szükségünk, míg végre belátjuk, hogy a mi bizalmunk forrása nem mibennünk, hanem Istenben van, míg kiábrándulunk abból a csökönyös önámításból, hogy mi vagy a teremtmények is lehetnek annak forrásai, szóval, míg a mi bizalmunk egészen megtisztul és tiszta istenbizalom lesz belőle.

VIII. Három jellegzetes gyermeki erény.

1. A gyermek, még a gazdag gyermek is, nem értékeli a gazdagságot. Egy fényes réz-fillérért talán egész vagyonát odaadná. A gyermek nem is rendelkezik vagyona, öröksége fölött, hanem szüleinek akaratától függ. A gazdag gyermek tehát ebben a függésben hasonló a szegényhez: „Míg az örökös kiskorú, semmiben sem különbözik a szolgától, bár mindennek az ura, hanem a gyámok és gondviselők alatt van.” (Gal. 4, 1.)

A gyermeknek, még a gazdag gyermeknek

sem szoktak egy hétre való eledelt odaadni, hanem csak annyit, amennyire éppen szüksége van. Nem szoktak neki egész halom fehérneműt vagy ruhát átadni. A gyermek függő viszonyban marad szüleivel.

A mennyei Atya megnyitja előttünk szeretetének minden kincsét, családjának tagjaivá tesz, fiaivá fogad, de *gyermeki függésünk üdvös tudatát folyton ébren tartja bennünk*. Nem önti lelkünkbe egyszerre az egész életre való kegyelmet. Nem ad ide egyszerre mindent, hogy tartalékban őrizzük, mint a gazdag az aranyait. *Azt akarja, hogy mindig jobban elismerjük, hogy mindenünk tőle van, hogy mindent tőle kell várunk*. Akarja, hogy szüntelen hozzá forduljunk. Sok kegyelmét nem adja előre, hanem csak éppen akkor, amikor kell. Ilyenek a segítő, felvilágosító, buzdító, erősítő kegyelmek.

A Miatyánkban sem az egész évre való kenyeret kérjük egyszerre, hanem „ma”, a „mindennapi kenyerünket”. A kegyelmi életben is alázatos szegénységünk tudatában kell szüntelen Atyánkhoz fordulnunk és tőle kérnünk lelki erőt.

Nem lehetünk hasonlók Isten Fiához, ha nem szeretjük a szegénységet, ha nincs meg bennünk az a boldognak hirdetett lelki szegénység, amelyet oly tüntető szeretettel gya-

korolt Isten Fia földi életében. Életének első pillanatától fogva minden a szegénység szeretetét hirdeti. Szegény lett a szegényekért, szegényen élt szegények között és dolgozott, fáradt, hirdette az evangéliumot a szegényeknek, és meghalt szegényen. Isten Fia szerette a szegénységet. Isten gyermekeinek is szeretniök kell azt.

2. A szegénység szeretete születésétől fogva végigkísérte Isten Fiát földi pályáján. A tisztaságról pedig azt mondhatjuk, hogy annak sugarai már születése előtt felragyogtak mint a még meg nem jelent nap előre küldött hajnalsugarai, amelyek tiszta fényükkel elárasztották azt a szeplőtelen Szűzet, akiből emberi testet vett Isten Fia. A bűnösökért jött a földre mint a bűnösök Udvössége és vállalta a bűn minden undorító terhét és elégtételét, de a bűnnek az árnyéka sem szennyezte be a szeplőtelen Barányt. Nemcsak szeplőtelen szűz Anyát választott magának, hanem szűztiszta nevelőatyát is. És tanítványai közül azt fogadta legbizalmasabb szeretetébe, azt vonta keblére, aki szűztiszta lélek volt: Szent Jánost.

Nem lehetünk hasonlók Isten Fiához, ha nem ápoljuk a tisztaság erényét. Nem érezhetünk együtt a végtelenül tiszta isteni Szívvel, nem lehetünk titokzatos testének méltó

tagjai, nem lehetünk Isten méltó temploma, ha nem szeretjük a tisztaság erényét, legyen az egészen Istennek szentelt szűzi tiszta élet vagy a házasság szentségében töltött lelki tisztaság. És ha ez az utóbbi nem is olyan tökéletes feláldozása a testnek, mint a szűzi tisztaság, mégis a házasság is Istennek tetsző és szent dolog, tehát nem akadály a tökéletes istenfiúi életnek.

A tisztaság erényének az a természete, hogy az összes erények között a legkevésbé elégedhetik meg valamelyes kezdetleges fokkal. Tökéletes odaadást és hűséget követel lelkünk biztonsága és békéje.

Tökéletességét követeli lelkünk *biztonsága*, mert a testi szenvedély olyan természetű, hogy a lélek veszélyeztetése nélkül még kis szabadteret sem engedhetünk neki, mert a kis engedmény is halálos veszély a tisztaságra, a lélekre. A tűznek sem engedhetünk gyúlékony anyag mellett nemcsak kis, hanem semmi helyet sem. Tökéletes tisztaságot követel lelkünk *békéje* is. Fél munka, fél jóakarát, fél nagylelkűség nem tud békét és boldogságot adni. A legfőbb ok pedig abban van, hogy az Oltáriszentség vétele Isten Fia szent Testével és Vérével együtt az ő isteni életét is belénk árasztja. Azzal pedig úgy fér meg a tisztátalan lelkü-

let, mint tűz a vízzel. Ha Isten gyermekeinek öntudatára ébredtünk, be kell látnunk, hogy a lelki tisztaság gyermeki erénye élet-szükségletünk.

3. Az engedelmesség gyermeki erény, mert *gyermeki egyszerűséget* kíván. Van-e egyszerűbb, mint ha a gyermek atyjának kezébe teszi kezét és vezetteti magát? Nem engedi el atyja kezét, hűségesen ragaszkodik hozzá. Nem arra megy, amerre saját kénye-kedve és szeszélye hívogatja, hanem amerre atyja akarata vezérli. Az ilyen gyermeki lélekben nem két akarat uralkodik, hanem egy: az atyáé. Tehát nincs lelkében széthúzás, nincs szétszóródás. Nem két úr parancsol, hanem egy, az atya. Tehát nincs mit töprengenie, nem is kell haboznia vagy okoskodnia. A legjobb, a legbiztosabb, a legboldogabb úton jár a gyermek és nincs más tennivalója, mint hogy átadja magát és akaratát a vezérlő atyai akaratnak.

Ha nehezünkre esik a meghódolás meny-nyei Atyánk szent akarata előtt, ha nehezen törődünk bele az ő szent akaratának vezérlétébe, ha nyugtalankodunk, hogy saját akaratunk nem érvényesülhet, akkor még hiányzik bennünk az önmagunk nagylelkű átadása és a gyermeki egyszerűség. Az egyszerűség helyett sokszerűség van bennünk, mert Isten

tetszésétől eltérő vágyaink sok hiábavalóság felé húzzák szívünket.

Az engedelmesség gyermeki erény, mert *egyszerű dolgokban is gyakorolható*. Hiszen a gyermekek csak kicsiny és egyszerű dolgokat vihetnek végbe.

A legtöbb ember élete közönséges és kicsiny dolgokból és munkákból tevődik össze. A mennyei Atya vezetheti gyermekeit rendkívüli utakon is, tűzhet eléjük rendkívüli feladatokat, kívánhat tőlük országra-világra szóló nagy tetteket. És az Isten gyermekeit vezérlő Szeretet Szelleme nem is fukarkodik, hogy azokat nagy művekre ösztönözze. De mikor nagyra és a legnagyobbra ösztönöz, akkor az a nagyság nem szükségképpen a művek nagyságában van, hanem mindig első-sorban és főképpen a szeretet nagyságában, amellyel Atyánk akaratát tökéletesen teljesíthetjük a legkisebb dologban is. Mert a legtöbb ember csak szürke, hétköznapi kis teendőkben ragyogtathatja a szeretetet.

Mi gyakran abban a balhiedelemben ringatjuk magunkat, hogy nekünk ritka, ünnepélyes alkalmakra kell várakoznunk, és fűr-késszük a jövőt, a távoli láthatárt, hogy talán valahol mégis csak felbukkan a mi tökéletességünk megvalósításának kiváltságos alkalmá. És elfeledjük, hogy az a kiváltságos

alkalom ott van előttünk mindennap, és szerényen meghúzódik a legalázatosabb tenni-valónkban.

A mennyel Atya a legegyszerűbb és legközönségesebb dolgokat sem tartotta alkalmatlanoknak, hogy azokban az ő szent akaratát tökéletesen ne teljesíthessük.

IX. Vidám lelkiesség.

Isten Fia jövetelét *nagy örömn*ek hirdették az angyalok. „*Nagy örömet* hirdetek nektek! . . . Ne féljete

k, mert íme nagy örömet hirdetek nektek, amely lészen az egész népnek, minthogy ma született nektek az Udvözítő . . .” (Lk. 2, 10.) És ez a „nagy öröm” nemcsak kiváltságos keveseknek szól, hanem az „egész népnek”, mindenkinek, mert Isten Fia mindenkié, aki őt lelkébe fogadja. „Nagy öröm” Krisztus mindenkinek, mert „*mindazoknak, akik befogadják, hatalmat adott, hogy gyermekeivé legyenek*”. (Jn. 1, 12.)

Az evangélium szó is örömhírt jelent. A legnagyobb örömhír pedig, amiről Krisztus a legtöbbet beszél az evangéliumban, az, hogy az ő Atyja a mi Atyánk is, mert gyermekeivé fogadott minket.

Tehát Krisztus maga a mi nagy örömünk, a mi örömet hozó és hirdető vezércsillagunk, akinek hálás szívvel örvendünk, amint ör-

vendtek a napkeleti bölcsek, amikor megtalálták őt: „Megörülének igen nagy örömmel.” (Mt. 2, 10.)

Az apostoloknak is legszentebb kötelességük, hogy hirdessék az örömhírt. „Jaj nekem, — mondja Szent Pál — ha nem hirdetem az evangéliumot.” (I Kor. 9, 16.)

Krisztus még búcsúbeszédében is örömet hirdet övéinek. Midőn visszatekint tanítására, azt mondja: „Ezeket szólottam nektek, hogy örömem teljék bennetek és *a ti örömetek teljes legyen.*” (Jn. 15, 11.) Midőn pedig távozásáról és szenvedéséről beszél: „Ti most szomorkodtok, de a ti szomorúságtok öröme forduló... és örvendeni fog szívetek és örömeteket senki sem veszi el tőletek... Amit csak kérni fogtok az Atyától, megadja nektek... *hogy örömetek teljes legyen!*” (Jn. 16, 20—24.)

Hogy az evangéliumnak és Krisztusnak annyira magasztalt öröme, amelynek teljességét kívánja szívünkben, nem a világ érzéki és mulandó öröme, az nyilvánvaló. Ettől az örömtől óv minket az evangélium, bár az ártatlan földi öröm, okkal és móddal, Isten gyermekeinek is szolgálatára lehet.

Az öröm a szeretetből forrásokozik. Annyi igazi örömünk van, amennyi igazi szeretetünk. A legtisztább szeretetből a legtisztább öröm

fakad. A végtelen szeretetből mérhetetlen öröm források. Ha Isten gyermekei vagyunk, a Szeretet gyermekei is vagyunk, hiszen Istentől, a végtelen Szeretetből élünk, és akkor a szeretettel együtt mindig örömmel is kell lelkünkbe áradnia. Igen, *mindig*. Azért mondja az Apostol: „Örvendjete az Úrban mindig.” (Fil. 4, 4.)

Erre az állandó örvendező és vidám lelkültre mindig szükségünk van, még ha nem is lehet e földön egészen teljes a mi örömünk, mert a szeretetünk sem egészen teljes még, mert még küzdenünk kell az isteni szeretet vetélytársa, a mi önszeretetünk ellen. De ezt a küzdelmet is csak úgy vívhatjuk meg tökéletesen, hősieen és győzelmesen, ha az Isten szeretete mindig örömmel tölti el szívünket.

Mert az „öröm a hősi lelkek légköre” — mondja Faber. „Nem kisebbitjük — mondja ugyanő — az önmegtagadás kiválóságát, a szenteknek ezt a jellegzetes tulajdonságát, ha azt mondjuk, hogy az öröm a lelki élet egyik legfontosabb segítője. Misem gyakoribb, mint hogy éppen az öröm hiánya az oka annak, hogy némelyek nem jutnak előre a lelkiekben vagy nem állhatatosak... Ha vidámak vagyunk, semmi sem ér minket kelletlenül, semmi sem hoz ki minket sod-

runkból... Akkor nem borongós, nem lankadt, nem kesergő hangulat uralkodik rajtunk, hanem az öröm napsugara derűssé tesz mindent." (Faber: Das hl. Altarssakrament. 1857. 215—217.)

Csak az öröm adhatja meg azt a szükséges lelki szabadságot, amely nélkül a szentségek vétele gépies szertartássá, az áhítat töprengéssé és a rend és fegyelem szolgáltsággá fajulnak. (V. ö. Keppler: Mehr Freude. pg. 10.)

„Az önszeretet a lelki élet szennye, szolgasága, szegénysége, bilincse, az önszeretet a lélek romlott légköre. Ettől szabadít meg minket az önmegtagadás. Nem csoda tehát, ha annyi örömnek a forrása. Ha a szentek oly derült lelkek és annyira sugároznak az örömtől, az onnan van, mert ők, mint Szent Pál, kemény fegyelemben tartják testüket, de természetesen az okosságról sem feledkeznek meg. Aki vidám akar lenni, az legyen előbb önmegtagadott! És aki önmegtagadott, az már birtokosa a mennyei örömnek." (Faber u. o. pg. 221.)

„Az öröm és a szenvedés testvérek. Az öröm az idősebb, a szenvedés a fiatalabb. Az öröm halhatatlan, a szenvedés halandó. Ha a fiatalabb testvér meghal, akkor az idősebb örökké megőrzi a fiatalabbnak kedves

emlékét. Annyira kedves ez az emlék, hogy a mennyei boldogság részét alkotja.” (Kepp-ler, u. o. 12.)

„Vannak lelkek, akik mindenütt örömet találnak és örömet sugároznak... Pusztá jelenlétük öröme hangol... Az a legboldogabb, a legnagyobb és Istenhez leghasonlóbb lélek, aki igazi örömet sugároz a világra.” (Faber: Betlehem. 477.)

Keppler püspök a vidám lelkek nagy „galériáját” állította össze a szentek sorából és azt mondta, hogy a szenteknél sokkal több örömet találunk, mint a könnyelmű világban, nem is szólva arról, hogy a világ örömei közt vajmi kevés az értékes. A szentek öröme pedig a legnemesebb, a legtisztább és romlatlan, halhatatlan.

Loyolai Szent Ignác *az örömben jelölte meg a nagy ismertetőjegyet, amelyről megbizonyosodhatunk, hogy Isten működik-e lelkünkben, vagy pedig a gonoszlélek zavarog benne.*

Assisi Szent Ferenc a lelki öröm leg-sugárzóbb apostola volt.

Xavéri Szent Ferenc a legrettenetesebb megpróbáltatások közt azt írja Szent Ignác-nak: „A veszélyek, amelyekben forgok, a munkák, amelyeket egyedül Istenért vállaltam, a lelki öröm kiapadhatatlan forrásai

számomra. Úgyannyira, hogy itt a szigeten (Mora), ahol minden hiányzik, majdnem megvakulok a folytonos örömkönnyektől. Nem emlékszem, hogy valaha is ennyi gyönyörben lett volna részem. És ezek az örömök oly tiszták, tökéletesek és állandóak, hogy a testi szenvedések érzése teljesen megszűnt."

Szűzanyánkat is a mi „örömünk okának” mondjuk és magasztaljuk, mert isteni Fiában az öröm végtelen forrását adta nekünk.

Mínthogy az istengyermeki életünk már az örök élet megkezdése itt a földön, azért a mi földi életünkben már benne kell lennie az örök élet örvendetes előízének még akkor is, ha keresztúton járunk. Mert még a keresztúton sem feledkezhetünk meg arról, hogy a mi isteni Testvérünk azt dicsőségesen megjárta. Nekünk még szenvedéseinkben sem szabad az örömet kizárni szívünkől, mert együtt kell élnünk nemcsak a küzdő, hanem a megdicsőült, örvendező Egyházzal is.

X. A gyermeki hála.

„Van ima, — mondja Prohászka — amely a szív ösztönéből fakad, melyet végre is valamiféle önzés sugall... mégha természetfölötti is, érdekima. Nem dobunk rá követ. Az ember gyöngé, tehát imádkozik, jól teszi...

Van ima, amelyet nem érdek, nem haszon,

hanem a szeretet sugall, szeretet Isten, lélek, jegyes, gyermek, jóbarát iránt... kiérzik az imákból a szeretet, de az is, hogy még mindig keresnek, akarnak valamit...

De végre van ima, ahol nem akarunk, nem keresünk semmit, ahol csak elismerünk, csak adunk, ahol az önzetlen lelkiség úgy árad szívünkéből, mint az illat az éjjel nyiladozó virágból, ahol lelkét, köszönetét leheli ki a szív. Ez akkor van, mikor hálát adunk. A hála igaz szeretet... A hálát adó imádás a mennyország istentisztelete; a hála a boldogult lelkek imája... A hála által fejlik ki bennem az istenszeretet. Jótéteményekkel akar meghódítani az Úr, de addig nem hódít meg, míg hálásak nem vagyunk... A hála meghitt bizalmasságba vezet... ahol hála serken, ott istenbarátság virul. Ezért követeli is a hálát az Úr és kesereg, ha gyermekei hálátlanok: „fiakat neveltem, — és ők megvetettek engem...” (Prohászka Ő. M. 6. k. 102. sk.)

Mi nem akarunk hálátlan gyermekei lenni mennyei Atyánknak. Istengyermeki lelkület hála nélkül nem lehet. Ahol egészen kihál a hála Isten iránt, ott haldoklik az istenfiúi élet is. Több-kevesebb hálátlanság vegyülhet Isten fiainak hálás lelkébe is. De biztos, hogy minél több szeretet van benne, minél jobban együtt él Isten Fiával, minél inkább

fejlődik az istenfiúi élet, annál kevesebb hálátlanság és annál tisztább hálás lelkület jellemzi azt. Minél jobban elmélyedünk abban az igazságban, hogy az istenfiúi élet Isten legnagyobb jótéteménye, annál hálásabbak vagyunk és belátjuk, hogy „méltó és igazságos, méltányos és üdvösséges reánk nézve, hogy Istennek mindig és mindenütt hálát adjunk”. (Praefatio.) És ha életünk szüntelen hálaadás volna, akkor sem tudnánk Istennek eléggé hálát adni. Az egyetlen elegendő hálaadást Isten Fia tudta adni Istennek, az ő keresztségével, amelyet „hálaáldozat”-nak, „eucharistia”-nak hívunk.

Mi akkor vagyunk leghálásabbak mennyei Atyánk iránt, ha a legbensőségesebben együtt éljük Isten Fiával az istenfiúi életet, és vele együtt „hálaáldozatban” mi magunkat is felajánljuk. Csak így tudjuk mennyei Atyánknak kedves módon meghálálni minden jótéteményét, és azok közül a legnagyobbat, az istenfiúság kegyelmét, mert *„minden más kegyelmet felülmúl Istennek az az adománya, hogy Isten az embert fiának és az ember az Istent Atyjának hívhatja”*. (S. Leo. Serm. VI. De Nativ.)

Erre a tökéletes hálára ösztönöz minket a mi istenfiúságunk vezérlő Lelke, a Szentlélek. Tökéletes szeretetre nevel minket;

tökéletes szeretet pedig hála nélkül nincs. Ha fogyatékos a hálánk, fogyatékos a szeretetünk, vagyis még nem tisztán önzetlen.

Nem is tudjuk, mi mindenért kellene hálát adnunk a mennyei Atyának. Még kevésbbé tudjuk, hogy a folytonos hálaaimádság mily ragyogó fényt és derűt árasztana egész életünkre, mily eleven erőt adna minden tevékenységünknek! Küszködünk és vergődünk a mi kis nyomorúságunkba temetkezve. Elrontjuk magunkban az istengyermeki élet boldogító békéjét és legszentebb örömeit. Siránkozunk, mint az oktalan gyermekek, akik nem tudják, micsoda nagy kincsekkel van telve a kezük. Nem gondolunk rá, hogy Isten jótéteményéből élünk szüntelen.

Ő az, aki megbocsát és gyógyít. Még emlékezetemben sem tudom tartani mindazt, amit nekem már megbocsátott. Csak azt tudom, hogy szükségem van irgalmára, mint a tengeri növényeknek az óceán mélységeire. Irgalom nélkül menthetetlenül elpusztultam volna. Azok a csendes megbocsátások, amelyekben nap-nap után részesített! Az a jótékony, szelíd megbocsátás esténként a lelkiismeretvizsgálatnál, mikor az éj árnyéka, a halál jelképe borul mindenre... Az a megbocsátás, amely megmentette lelkemet a haláltól, zarándokhajómat a hajótöréstől...

Istenem, aki megállítottad szenvedélyeim féktelen hajszeját, megzaboláztad rossz hajlamaimat! Mily hálára köteleztél ezzel! És én? Én akárhányszor hála helyett zúgolódtam mérgemben, mikor gondviselő jóságod akadályt állított vakmerőségem elé. Köszönöm, hogy akaratom ellenére is megfékeztél és éreztetted velem, hogy nemcsak Atyám, hanem Uram és Királyom is vagy.

Hát a sok jóért hogyan tudnék eléggé hálás lenni? Te voltál lelkem lendülete a magasságok felé! Tied volt a kezdet minden jó és nemes vállalkozásomban. Ha magamra tekintek, téged látlok minden jóságom forrásánál. Te szóltál hozzám, te sugalmaztál minden jócselekedetemnél. Te tekintettél reám már ifjúságomban, te oltalmaztál. Te látogattál meg a küzdelem idején, a megpróbáltatás, a kimerültség, a keserűség, a gyász idején ... Minden keresztemen megtalálhattam volna a viseléséhez szükséges kegyelmedet. És ha nem akartam elfogadni egész ajándékodat, az az én hibám volt. Így néha megtartottam magamnak a keserűséget az erő nélkül, a mérget ellenméreg nélkül, a szomorúságot a remény és világosság nélkül. Pedig tudhattam, hogy minden nehézségben ott volt számomra az eszköz is, hogy azon diadalmaskodjam. Ha magamra nézek, csalódott vagyok, ha rád

tekintek, hálát adok mindenért. És csodállak, hogy küzdened kell ellenünk még azért is, hogy jót tehessél velünk. Csodállak, Uram, és bátorítlak.

Köszönöm a sok ismeretlen jótéteményt, amelyet kegyelmed naponkint művel bennem és testvéreimben. Hálát adok az egész keresztény multért és az egész jövőért, amely még dicsőbb lesz, mert a te országod végső és örök diadalát készíti elő. (V. ö.: Charles—Gálffy S. J.: Isten közelében. I. 21.)

NEGYEDIK RÉSZ:

EGYÜTT ÉLÜNK ISTEN FIÁVAL

I. Gondolatközösségünk Isten Fiával.

Ha hitről beszélünk, sokszor nagyon egyoldalúan és fogyatékosan magyarázzuk azt. Legtöbbször megelégszünk valami rövid, száraz, elméleti meghatározással, amely éppen csak a rideg csontvázát adja annak az *élettel teli valóságnak*, ami a hit igazában. Mert nem mondtunk meg mindent a hitről, ha csak azt mondjuk, hogy általa igaznak tartjuk azt, amit Isten kinyilatkoztatott. Hiszen a hit bekapcsolódás Isten igazság-életébe. A hit lelki *életforrás* számunkra. „Az igaz a hitből él.” (Róm. 1, 17.) Ezt úgy is mondhatjuk, az igaz Istenből él, vagyis *részesedik Isten igazság-életében. Életközösségre, gondolatközösségre lép a fölséges Istennel.*

Ez a gondolatközösség természetesen nem jelentheti azt, hogy mi ugyanolyan tiszta világosságban szemléljük az Atya igazságait, mint Isten Fia, akivel együtt élünk. A mi részese-

désünk Isten igazság-életében kezdetleges, kibontakozásban van és részben rejtve is van: „A mi életünk rejtve van Krisztussal az Istenben.” (Kol. 3, 3.) A mi isteni igazság-életünk e földi életben csak fátyolozott részesedés Isten életében, „most tükör által, homályban látunk”. (I Kor. 3, 12.) De ez a részleges és fátyolozott megismerés a hit által, ez a hajnalpirkadás elég arra, hogy elvezessen minket Isten gyermekeinek életútján a teljes napfelkeltéhez, a színről-színre való látáshoz Atyánk házába.

A hitélet, vagyis Isten igazság-életében való részesedésünk mindaddig üres szó marad számunkra, amíg Isten gondolatvilágát uralomra nem juttatjuk életünkben. *„Az én gondolataim — mondja Isten a Szentírásban — nem a ti gondolataitok, az én utaim nem a ti utaitok, mert amint az egek fölülhaladják a földet, úgy az én utaim fölülhaladják a ti utaitokat és az én gondolataim a ti gondolataitokat.”* (Iz. 55, 8.)

Ki kell tehát emelkednünk emberi gondolatainkból Isten gondolatvilágába, hogy egész gondolkodásunkat Isten és a világ, igaz és hamis, jó és rossz, értékes és értéktelen, mulandó és örök dolgok felől Isten felfogása, Isten Fia tanítása, vagyis a hitigazságok szerint igazítsuk.

A mi hitéletünk részesedés Isten életében, tehát isteni élet. De olyan isteni élet, amelyik emberi életbe van oltva. A mi hitéletünknek tehát nemcsak Istenben, hanem a mi emberi természetünkben is megvannak a maga élet-föltételei és követelményei.

A legelső követelmény az, hogy *élni* hagyjuk hitünket, hogy elhárítsuk azokat az akadályokat, amelyek lehetetlenné teszik vagy megölik hitünket. Mert megöljük hitünket, ha a testnek, a test okosságának adjuk a vezérszerepet. A testi, az érzéki ember nem tud részesedni Isten szellemi életében. „Az érzéki ember nem fogja föl, ami az Isten Lelkéé.” (I Kor. 2, 14.) A test okossága nem tudja megérteni a keresztest, neki az botrány és örült-ség. (I Kor. 1, 23.)

De nemcsak a test, hanem a lélek kevélysége is ellensége a mi hitéletünknek. Isten nem nyilvánítja ki gondolatait, hanem elrejtí azokat a kevélyek előtt. Isten világossága csak a tiszta gyermekszemek előtt ragyog fel. A mi hitéletünkhöz gyermeki lelkület szükséges. Tehát itt is felbukkan az Úr nagy követelménye: *„olyanoknak kell lennünk, mint a kisdedek”*. Ha pedig még nem vagyunk olyanok, meg kell változnunk, különben nem lehet bennünk eleven hit és isteni élet.

Jól mondják, hogy a csillagfényű gyermek-

szemekben a mennyországnak kis fénysugara villan meg. Ez a fénysugár Isten meglátásának boldog ígérete, amelyhez elengedhetetlenül szükséges a gyermeki lelkület. Aki tehát biztos úton akar haladni Atyánk háza, örök otthonunk felé, annak állandóan életszükséglet a tiszta gyermekszem, amelyen keresztül Isten világossága, a hit fénye vezet bennünket életünk végéig.

„Boldogok a gyermekszemek, — mondja Szent Béda — mert azoknak megmutatja önmagát és a mennyei Atyát Isten Fia.” (Hom. in Luc. I. 3. c. 43.)

Gyermekszemünket pedig mindvégig a tisztaszívűséggel biztosítjuk magunknak.

„Boldogok a tiszta szívűek, mert meglátják Istent.” (Mt. 5, 8.)

II. *Krisztus a mi reménységünk.*

Szent Pál azt mondja: „Krisztus a mi reménységünk.” (Kol. 1, 27.)

Milyen értelemben a mi reménységünk Krisztus? Valami ahhoz hasonló módon, ahogyan ő a mi Közvetítőnk, Utunk, Igazságunk és Életünk.

1. Isten Fia a mi reménységünk, mert mi az ő társörökösei vagyunk. A Fiú az Atya egész természetének, összes kincseinek örököse. Ebben az örökségben és ezekben a kin-

csekben mi is részesedünk az istenfiúi élet által, az Isten Fiával való életközösségben. Isten Fiában megtaláljuk mindazt, amit remélünk, az Atya örökségét, mert „ha Isten fiai vagyunk, akkor örökösei is vagyunk, társörökösei Krisztusnak”. (Róm. 8, 17.)

A gyermekekről azt szoktuk mondani, hogy ők a szülők reménysége, mert öbennük él tovább a család és fennmarad és terjed a hírneve, dicsősége. Ezt mérhetetlenül nagyobb és kiválóbb értelemben mondhatja az Atya az ő egyszülött Fiáról, aki az ő egész életének, összes kincseinek örököse. Az Atya a Fiúban látja a lehetőséget, hogy kincseit közvetítse, kiárassza; benne látja a reménységet, hogy általa az Atyának számtalan sok fogadott gyermeke lesz, akik a Fiúval együtt dicsőítik őt. Ilyen értelemben a Fiú az Atya reménysége és a mi reménységünk is. Már a teremtés előtt az volt és a bűnbeesés után is az. A Fiú a mi reménységünk, mert általa méltóképpen megdicsőíthetjük Atyánkat.

2. Isten Fia, az Istenember a mi reménységünk, mert ő a mi istenfiúi életünk *mintaképe*. Amint a mi mintaképünk beteljesítette az istenfiúi életet és elnyerte annak dicsőségét, úgy mi is el fogjuk nyerni azt, mert a mintakép szerint formálódik életünk.

A *mintakép* szó nagyon szegény és töké-

letlen kifejezés, semhogy mindazt mondhatná, ami nekünk Krisztus. Mérhetetlenül gazdagabb értelemben példaképünk Isten Fia nekünk, mint valami más, amit mintaképnek vagy eszménynek szoktunk nevezni. Mert Krisztus a mi példaképünk a mi „Életünk” is, akivel életünk egybe van kapcsolva.

Krisztus a mi reménységünk, mert ő a mi emberi és istenfiúi életünk megvalósulásának *élő bizonyítéka*.

Krisztus, amikor a mi emberi természetünket magára vette, azzal együtt magára vett mindent, a bűnt kivéve. Tehát magára vette a mi emberi természetünknek gyöngeségeit, küzdelmeit, fáradalmait. Magára vette azt is, hogy az ő emberi természete hozzánk hasonlóan átmeneti állapotban legyen, és hogy élete bizonyos értelemben, emberi értelemben, még befejezetlen legyen mindaddig, míg át nem ment a szegénység, az elhagyatottság, a hontalanság, félreismerés, üldözés, hálátlanság, a szenvedés, a keresztség és a halál útján. A mi példaképünk élete csak akkor lett befejezett, midőn mindezekben, mint az ő dicsőségének szükséges útján átment és elnyerte a feltámadásban megdicsőülését.

„Hát nem ezeket kellett-e szenvednie Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe?” (Lk. 24, 26.)

Hát nem ezeket kell-e szenvednie Isten többi gyermekeinek is? Nem ugyanezen az úton, példaképünk útján kell-e nekünk az Isten fiainak dicsőségébe bejutnunk?

3. A mi reménységünk tehát a *kereszttel* van jelölve, mert a mi Krisztusunk a keresztre-feszített Krisztus, aki a keresztségbe helyezte a mi reménységünket és életünk forrását. És ez a kereszt olyan fontos szerepet játszik a mi reménységünkben, hogy az Egyház imád-sága *reménységünket a kereszttel azonosítja*. E keresztet mondja a mi egyetlen reménységünknek: *O crux, ave, spes unica!*

A mi reményünk az örök dicsőség bizto-sítéka, de csak a kereszt által. *A kereszt jele megóv bennünket attól, hogy a mi isteni reménységünkről emberi elgondolásokat vagy ábrándképet szövögessünk*. A kereszt jegye fémjelzés a mi reményünk isteni hiteles értékét illetőleg. A kereszt jegye *a remény helyes útját*, a kereszt útját biztosítja nekünk. A kereszt misztériumának tündöklése — *fulget crucis mysterium* — Krisztus fényében füröszt meg legszebb reményeinket. Krisztus fénye pedig az igazság világossága és maga az Igazság. Igazság Istenre és emberre vonat-kozólag. Az Igazság pedig megóv minket min-den csalfa és hazug reménytől.

A kereszt jegye ráeszméltet minket isteni

reményünk értékére, mert az Isten Fia kereszthalálának értéke: „Krisztusnak meg kellett halnia, hogy dicsőségébe bemenjen”, és hogy nekünk megszerezze Isten fiai dicsőségének reményét.

A keresztt figyelmeztet minket, hogy nekünk is részünk van a keresztben. De ráeszméltet minket arra is, hogy a keresztt nemcsak az áldozat és a szenvedés jele, hanem a győzelemé is.

III. Minden a szeretetet építi bennünk.

Az Atya és a Fiú Léleke, maga a személyes isteni Szeretet, a mi Tanítónk és Nevelőnk az istengyermeki élet útján, minden eszközzel a szeretetet akarja bennünk tökéletessé építeni. Mert ez a mi isteni Családunknak, ez a mi istenfiúságunknak a szelleme, ezzel kell eltelnünk.

A Lélek minden tevékenysége a szeretetet igyekszik növelni szívünkben. Sorra vehetjük a Lélek minden tulajdonságát, minden törekvését, minden adományát, mind-mind a szeretetet akarja éleszteni bennünk. Miért fényeskedik a Lélek, az igazság Léleke, mint a „boldogító fényesség” lelkünkben? Azért, hogy szeretetünk tárgyát, Istenünket, Atyánkat és Isten Fiát, Testvérünket, jobban megismerjük, az ő végtelen szeretetreméltóságu-

kat jobban lássuk és így méginkább szeressük. Miért lakozik lelkünkben a Szeretet Lelke mint lelkünk „édes vendége”? Azért, hogy az ő édes jelenlétével magához fűzőn és általa mindjobban egyesítsen az Atyával és Fiúval. Miért tisztítja meg lelkünket minden bűn szennyétől? Azért, mert az isteni szeretettel összeférhetetlen a bűnös hajlam és cselekedet. Mit tesz a Lélek, midőn szívünk hidegségét melengeti? A szeretet tüztét éleszti. Midőn a tévelygéstől óv? A szeretet hűségére vigyáz. Mit tesz a Lélek, midőn adományai-val eláraszt? A szeretet tökéletességére vezet. A hét ajándékkal rásegít, hogyan lehetünk Istennek kedves és nagyon szeretett gyermekei, akikben az istenfiúi élet a szeretet teljességére törekszik és akik egészen az istenszeretetből élnek. Miért szentel meg a szentségekkel? Miért adja nekünk Isten Fiát a szeretet szentségében? Hogy az ő életét, szeretetét öntse belénk.

Bármely erényt ápol bennünk a Szeretet Szentlelke, a szeretetet akarja általa fejleszteni. Hiszen minden erény összefoglalható az egy szeretetben, mint a tiszta napfény gyönyörű egységbe foglalja a szivárvány különböző színeit. A hit és a remény isteni erényei érthetetlenek volnának a szeretet nélkül.

De miért ápolja a Lélek Isten gyermekeiben az erkölcsi erényeket és minden más jó-

cselekedetet? Mert mindaz a szeretet teljességéhez tartozik. Végigszemléljük az összes erényeket, mindegyiknél megtaláljuk azt az istenadta szerepet, amellyel hivatva van a szeretet tökéletes kifejlődésén közreműködni. A természetfölötti okosság igyekszik az isteni tetszés mértékét megtalálni cselekedeteiben, ez pedig az önzetlen tiszta szeretet követelménye. Az erősség rásegít, hogy Isten akaratát bármily áldozat árán teljesítsük; e nélkül nem is szerethetjük igazán Istent. A mértékletesség a szenvedélyeket fékezi és rendezi, mert e nélkül lehetetlen a tiszta istenszeretetre törekedni. Az igazságosság nélkül pedig hogyan tetszhetünk az igazság Istenének és az igazság lelkének? Ha pedig nem tetszhetünk neki, nem is szerethetjük őt.

Hogyan szeressük egész szívből az Istent, ha szívünket meg nem szabadítottuk a lelki szegénység erénye által a földi javakhoz való ragaszkodástól? Hogyan szeressük tiszta szívből az Istent, ha nem tisztítjuk meg szívünket a tisztaság erényével a testi kívánságoktól, amelyek visszatartanak Isten szeretetétől? Hogyan legyen valódi és önzetlen a mi Isten-szeretetünk, ha nem az Isten akaratát és tetszését keressük, hanem a magunkét? Azért segít a Szeretet Lelke az engedelmesség erényére, mert csak az szeretheti igazán Istent, aki neki

saját akaratát alárendeli, feláldozza és az Isten akaratát teljesíti. Az engedelmisség a szeretet erényének legfőbb bizonyítéka. Maga az Isten Fia is ezt kívánja a szeretet bizonyítéka gyanánt: „Ha szerettek engem, tartsátok meg parancsaimat.” És a mennyei Atyával szemben is: „Hogy megismerje a világ, hogy szeretem az Atyát, és amint meghagyta nekem az Atya, úgy cselekszem...” (Jn. 14, 31.) Az isteni szent akarat iránti engedelmisség minden erényt magában foglal, mert Istennek minden reánk vonatkozó akaratát teljesíti; és ha ez a teljesítés az Isten iránti szeretetből (nem valami más okból, például félelemből) történik, akkor az engedelmisség nem egyéb, mint a tiszta szeretet Isten iránt; és így az engedelmisség a szeretet erényébe olvasztja az összes erényeket.

Szent Pál is azt mondja az igaz szeretetről, hogy a többi erényeket is magában foglalja. „A szeretet türelmes, nyájas. A szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal, mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. A szeretet soha meg nem szűnik...” (I Kor. 13, 4. és köv.)

Ezt a minden erényt egybefoglaló szeretetet

ápolja, tisztítja, növeli és tökéletesíti Isten gyermekeiben az Atyának és Fiúnak végtelen Szeretete, a Szentlélek, hogy általa megvalósuljon a szeretet csodálatos egysége, amely minket egyesít a Fiúval és általa az Atyával, „hogymindnyájan egyek legyünk, amint a Fiú egy az Atyával”.

A Szeretet Lelke, midőn szeretetre nevel minket, hasonlónak tesz az Isten Fiához és általa az Atyához, mert aki szeret, az hasonló akar lenni ahhoz, akit szeret; aki szeret, az átadja magát és egyesül azzal, akit szeret. Ha pedig az Isten Fiához hasonlókké leszünk, növekszünk, tökéletesedünk bennünk az istenfiúi élet. Tehát a szeretet az istengyermeki élet tökéletessége. „Mindaz, aki szeret, az Istentől született.” (I Jn. 4, 7.)

IV. Együtt imádkozunk Isten Fiával.

Egyedül Isten Fia képes az Atyához méltóképpen imádkozni. Egyedül ő tud az Atyának méltó imádást, dicsőítést, hálaadást és könyörgést felajánlani. Mi pedig, Isten fogadott gyermekei, egyedül csak isteni Testvérünk által. Mi az ő gazdagságából merítünk. Tehát az ő imádságának vagyunk a részesei. Isten Fia egy imádkozóvá egyesít minket önmagával. Ez az egy imádkozó Krisztus az, aki magával emel minket, imádkozó testvéreit, az Atyához.

„Isten Fia egy imádságban egyesít mindnyájunkat, a *Miatyánkban*, amely az egységnek az imádsága — mondja Szent Ágoston. (Opus imp. Contr. Jul.) — Krisztus imádsága mindenkit egybefűz. Nem kettővel vagy hárommal mondatja, hogy mi Atyánk, hanem mindenkivel, Isten gyermekeinek egész közösségével, az ő Egyházával. Az ő Egyháza és ő maga Krisztus pedig együttvéve nem két Krisztust jelent, hanem egyellenegyet.”

És mire tanítja Isten Fia az ő testvéreit, az Atya fogadott gyermekeit a *Miatyánkban*?

Mindenekelőtt azt mondatja velünk, hogy szenteltessék meg az Atya neve, vagyis dicsőíttessék meg az Atya. És a mennyei Atyát megdicsőítő életünk által terjedjen bennünk és körülöttünk mindig jobban az ő uralma, jöjjön el közénk az ő országa. Isten gyermekeinek birodalma, ahol Isten fogadott gyermekei szívében és életében az Atya uralkodik. Hogy pedig Isten gyermekei bebizonyítsák az Atya előtt való teljes szívből és szeretetből fakadó meghódolásukat, azért ismétlik és elismerik a *Miatyánkban* is szüntelen, hogy az Atya *akarata* uralkodjék és teljeseodjék be rajtuk és általuk mindenkor.

Miután pedig a *Miatyánk* első részében istengyermeki lelkiületünk egész odaadását kifejeztük mennyei Atyánk iránt, szegénységünk és semmiségünk tudatában alázatos szív-

vel és gyermeki bizalommal kérjük tőle, hogy nekünk a mindennapi megélhetéshez szükséges táplálékot megadja. Azután pedig azért könyörgünk, hogy az egyetlen rossztól, vagyis az egyetlen dologtól, ami minket Atyánktól elszakíthatna, a bűntől, megtisztítson, hogy vétkeinket megbocsássa. De mindjárt arra is készeknek valljuk magunkat, hogy testvéreinkkel, Isten többi gyermekeivel, a megbocsátó, békés szeretet egységében akarunk élni. Végül azt kérjük, hogy a rossznak még a veszélyétől, a kísértéstől is meg tudjuk védeni lelkünket Atyánk segítő kegyelmével.

Nincs sok mindenről szó, nincs is sok szó a Miatyánkban. Rövid imádság. De a legfontosabb benne van. Föltekintünk gyermeki szeretettel és hódolattal Atyánkra. Azután pedig magunkra tekintünk, hogy az ő gondoskodó és oltalmazó szeretetét gyermeki bizalommal leesdjük magunkra és testvéreinkre.

V. Isten gyermekeinek közös istentisztelete.

„A liturgiában minden az Isten atyaságával és a mi istenfiúságunkkal van összefüggésben... Isten atyaságának és a mi Krisztus által nyert istenfiúságunknak a gondolata a liturgia veleje... Nem a szabványok és előírások, nem a szertartások és a szigorúan meghatározott formák, nem a ritmikus

összhang a fődolog a liturgiában, hanem az, hogy Krisztus által, aki Isten Fia és aki az újszövetség Főpapja, mi is Isten gyermekeivé leszünk, hogy Krisztus által megvan a kapcsolatunk — a religiónk — az Atyához, és hogy Krisztus által megnyílik számunkra az atyai ház ajtaja." (Panfoeder.)

A liturgia telítve van istenfiúi lelkülettel. A szentmisében, az Egyház imádságaiban a szentségek kiszolgáltatásánál és az egyházi zsolozsmában szüntelen arra tanít minket a liturgia, hogy Istenhez való áhítatunkat tegyük teljessé azáltal, hogy Isten Fiával egyesülve, Isten Fia által és a Szeretet Lelkével eltelve imádjuk és tiszteljük a mennyei Atyát és mutatassuk be neki szeretetünk hódolatát és áldozatát. Arra tanít a liturgia, hogy a mennyei Atyának adjuk meg azt a tiszteletet, amely őt legjobban megilleti. És hogy az ő dicsőítésében ne álljunk árván és elszigetelten, necsak a mi tökéletlen imádságunkkal és áldozatunkkal tiszteljük meg őt, hanem a lehető leg-tökéletesebb és Istenhez, az Atyához egyedül méltó imával és áldozattal, Isten Fia imájával és áldozatával, amely telítve van a Szeretet szellemével, és amelybe mi is mint Isten gyermekei bekapcsolódunk, hogy méltóképpen imádhassuk az Atyát. És így a mi értéktelen imádságunknak és áldozatainknak a leg-

nagyobb értéket adhassuk Isten Fiával való egyesülésünk által.

A mennyei Atya elvárja tőlünk, hogy szerez-
sük Anyaszentegyházunk nyilvános és kö-
zös istentiszteletét és azokat az évszázadok
óta megszentelt egyházi könyörgéseket, ame-
lyeket Isten gyermekeinek közössége mond
a szentmisék, zsolozsmák és litániák alkal-
mával.

De azt már nem mondhatjuk, hogy Atyánk
kizárólag csak ilyen előre megfogalmazott
ünnepélyes imaformák szavaival akar velünk
társalogni. A szülők örvendenek, ha gyerme-
kük gondosan előkészített ünnepi köszöntővel
tiszteli meg őket. De azt is szeretik, ha a
gyermek egyszerűen saját szívből fakadó sza-
vaival mondja el nekik, hogy szereti őket.
Vannak pillanatok, midőn a mennyei Atyánk
is inkább ezt az utóbbi gyermekded imádságot
várja el tőlünk, hogy minden mélységes tisz-
teletünk mellett keresetlen, egyszerű szavak-
kal mondjuk meg neki, hogy gyermeki biza-
lommal ragaszkodunk hozzá. Mert bármenny-
nyire is a liturgikus imádság az első és az
van hivatva, hogy minket imádkozni tanítson
és egyéni imádságunkat is megnevelje, ezt
mégsem úgy kell érteni, hogy Isten Fiát és
általa az Atyát ne legyen szabad saját szava-
inkkal is megszólítani és velük bizalmas tár-
salgást folytatni. *Hiszen e nélkül sohasem*

juthatnánk el a bensőséges imaéletre. És erre a bizalmas társalgásra ösztönöz minket a „gyermekkéfogadás Lelke”, aki istengyermeki életünk minden tevékenységét vezérli.

A Lélek maga imádkozik bennünk „szavakba nem foglalható sóhajokkal” (Róm. 8, 26.) és sugalmaz nekünk is szavakba nem foglalható fohászokat. És a mennyei Atya megérti szívünk néma fohászait is. Isteni Fia által sem arra tanított, hogy főként sok szóval társalogjunk Atyánkkal. Az Udvozító megtanított minket a legszebb imádságra, a Miatyánkra, de aztán arra is figyelmeztet, hogy „imádkozván ne szaporítsátok a szót”. (Mt. 6, 7.) Másrészt mégis azt kívánja, hogy „mindig imádkozzunk”. (Lk. 18, 1.) Ez az állandó imádság nyilvánvalóan nem folytonos imaszövegek mondását jelenti, hanem a mi gyermeki szeretetünk néma imáadását, hódolatát, háláját és egyesülését a mennyei Atyával.

VI.

Együtt áldozzuk föl magunkat Isten Fiával.

Szent Pál mondja: „Kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedésének.” (Kol. 1, 24.) „Kiegészítem — mondja Szent Ágoston — azt, ami hiányzik, nem én szenvedésemből, hanem Krisztuséból, de nem Krisztus testében, hanem az én testemben. Tehát

Krisztus még szenved, nem ugyan abban a testében, amellyel az égbe szállt, hanem az én testemben, amelyik még a földön küszködik." (In Ps. 142.) Ezek a szenvedések tehát Krisztus titokzatos testében vannak, és pedig annak tagjaiban mibennünk. Krisztus saját személyében végtelen értékű szenvedést vállalt magára. *Ebből nem hiányzik semmi*, anyyira nem, hogy szenvedésének minden kis része, minden csepp vére túlárado és végtelen értékű. De az ő titokzatos testének is ki kell vennie részét a szenvedésből. Ez az a „hiányzó” rész, ez a reánk eső rész.

Krisztus szenvedése tehát nemcsak Krisztusban van. Vagy helyesebben mondva csupán csak Krisztusban van. Ha ugyanis Krisztusban nemcsak a fejet látjuk, hanem a tagokat is. A vér, amely elkezdett folyni a Getszemáni-kertben és a szenvedés többi részében egészen Krisztus utolsó csepp véréig, nem szűnik meg folyni Krisztus titokzatos testében, Krisztus tagjaiban. A Passio, a szenvedés, amely megkezdődött Krisztus személyében, folytatódik Krisztus titokzatos testében, az ő tagjaiban a világ végéig. És ez a szenvedés, ez a vértanú-vér, ez az áldozat, mind-mind az egy nagy titokzatos Krisztus szenvedése, áldozata, amely csak a világ végén lesz teljes. Akkor nem fog hiányozni az

ő tagjaiban sem a szenvedés, mert mindegyik betöltötte a maga részét.

Ha Krisztussal együttélünk, nem vonhatjuk ki magunkat a szenvedés, az áldozat, a kereszttől. Nem engedhetjük, hogy hiányozzék a mi részünk az áldozatból. Nem élhetjük Jézus életét, ha nem éljük át vele a szenvedésnek reánk eső részét. Nem mehetünk be vele Atyánk dicsőségébe a nélkül, hogy a kereszttel is megjárjuk Krisztussal, mert amint öneki is „szenvednie kellett és úgy bemennie az Atya dicsőségébe“, úgy övéit is a kereszttel át vezeti az Atyához.

A mennyei Atya „elrendelte, hogy hasonló legyünk Fia formájához“. (Róm. 8, 29.) De hogyan lehetünk hasonlóak, ha éppen abban különböznénk tőle, amiben Isten Fia leginkább akarta szeretetét kimutatni az Atya iránt, vagyis a keresztt és az áldozat vállalásában? Ezzel akarta az Isten Fia az ő messiási életét megkoronázni és beteljesíteni. És ezt kívánja ő követőitől is. E nélkül a mi életünk sem lehet egészen krisztusi, istenfiúi, mert akkor nem élnénk és nem éreznénk egészen együtt isteni Testvérünkkel.

Részt kell tehát vennünk Isten Fia keresztjében és áldozatában. Egyesülnünk kell vele, együtt kell élnünk vele mint Áldozópappal és mint áldozati Báránnal is. A véres áldozatból, a vértanúságból nem jut mindnyájunk-

nak, de a vér nélküli áldozat kivétel nélkül osztályrésze mindenkinek, aki együtt él Isten Fiával. Azt is mondhatjuk, hogy az áldozat életszükséglet számunkra istengyermeki életünk kezdetétől végéig. Áldozat nélkül nem is lehetünk Isten gyermekei. Föl kell áldoznunk a „régibert”, vagyis ki kell vetköznünk belőle, hogy új emberek, Isten gyermekei lehessünk. Az istenfiúi élet nem fejlődhet és nem is teljesezhetik be rajtunk, ha a természetünket a természetfölötti istenfiúi élet számára áldozatos lelkülettel meg nem hódoltatjuk. Az istenfiúi élet szelleme, az istenszeretet szelleme nem diadalmaskodik és nem uralkodhatik bennünk, ha az önszeretetet egészen föl nem áldozzuk. Nem élhetünk egy és összhangos életet a mi isteni Testvérünkkel, ha a mi szándékainkat, terveinket, vágyainkat és tetszéseinket neki föl nem áldozzuk.

Nem teljesíthetjük hivatásbeli kötelességeinket az Atya tetszése szerint áldozatos lelkület nélkül. Nem lehetünk hű Krisztuskövetők, nem teljesíthetjük Isten és az Egyház parancsait, nem lehet bennünk krisztusi felebaráti és testvéri szeretet, ha nem szeretjük az áldozatot. Nem kísérhetjük őt az Atya dicsőségébe, csak ha vele megyünk a keresztes áldozat útján is. Nem ismer reánk a menyegyei Atya, csak ha az áldozatos szeretet jegyét

látja rajtunk, amellyel hasonlók vagyunk szent Fiához, aki önmagát, életét adja övéiért, hogy így mutassa ki szeretetét az Atya iránt és úgy dicsőítse meg őt. Hiszen Isten Fia a lehető legteljesebb áldozatot akarta a mennyei Atyának bemutatni. Krisztus, a fej részéről teljes az áldozat, de csonka és hiányos volna, hogyha mi, Krisztus testének tagjai, nem vennénk részt az áldozatban.

A szeretet csak a teljes áldozatban nyugszik meg. Aki semmi áldozatra sem kész, az semmit sem szeret. Akiben kevés az áldozatos lelkület, abban kevés a szeretet. Aki mindent feláldoz, az tökéletesen szeret. Aki tökéletes az áldozatos szeretetben, az tökéletes gyermeke a mennyei Atyának.

Hiszen Isten gyermekeinek jellegzetes családi szelleme, életető Lelke, a szeretet. Igen, maga a Szeretet!

VII. *Isten gyermekeinek Kenyere.*

Emberi életnek elég emberi táplálék. Mit érne a növénynek, ha magasabbrendű, például emberi táplálékot kapna, hiszen az nem neki való? Mit érne az embernek emberfölötti táplálék, isteni eledel, ha nem volna emberfölötti, isteniúi élete is? Ha a mennyei Atya isteni eledelt ad nekünk, nem lehet más célja, mint hogy isteni életet tápláljon bennünk.

Ha csak szolgálának és teremtményeinek tekintene a mennyei Atya, ha nem emelt volna föl természetünk fölé és nem részesített volna saját életében, akkor fölösleges volna isteni táplálék számunkra. A szőlőtő sem árasztaná saját életét és életnedvét a vesszőbe, ha nem akarná abban a szőlőtő életét folytatni. A mi esetünkre alkalmazva: Isten miért árasztana belénk isteni táplálékot, ha nem azért, hogy isteni élet virágozzék és gyümölcsöt érleljen bennünk, főképen az isteni szeretet gyümölcsét.

Miért volna tehát másért az a csodálatos isteni egyesülés a kenyér és bor színe alatt, ha nem azért, hogy abban az életegységben részesítsen minket Isten Fia, amely őt az Atyához és a Szentlélekhez fűzi? És amint az Atya élete a Fiúba árad, úgy a Fiú élete is mibélénk árad az Oltáriszentség által. „*Vere panis filiorum*” — valóban az Isten fiainak Kenyere az Oltáriszentség!

Isten gyermekeinek ez a mennyei Kenyere hasonlít ugyan a földi kenyérhez és táplálékhoz, de mérhetetlenül fölülmúlja azt. Mint az ég a földet.

A földi kenyér széteszlik és átváltozik annak testévé, aki eszi. Az Élő Kenyér pedig azt változtatja át önmagává, akit táplál. Nem úgy, hogy annak természetét szétbomlasztaná és megsemmisítené, hanem úgy, hogy azt termé-

szetfölköttivé, Istenivé teszi, vagyis az emberi természetbe az istengyermeki életet árasztja. Minden emberi hasonlat gyenge és tökéletlen, hogy az isteni életnek ezt a lelkünkbe áradását magyarázza. Isten Fia önmagát szőlőtőhöz hasonlított, minket pedig mint szőlővesszőket olt önmagába, és így nemesít meg, így tesz minket testének tagjaivá, hogy az ő élete áradjon belénk, és mint Isten gyermekei, az Isten Fia életét éljük.

Az Élő Kenyér abban is különbözik a földi tápláléktól, hogy midőn sokaknak szétosztjuk, a sokakat egy élő testté egyesíti, „mert egy kenyér és egy test vagyunk sokan, mindnyájan, akik egy kenyérben részesülünk”. (I Kor. 10, 17.) Ebből azt is látjuk, hogy az Élő Kenyér mily mérhetetlenül túlhaladja a földi táplálék szerepét, amely csak arra való, hogy az önmagában elégtelen testi életet segítse és erőt adjon neki. Az Élő Kenyér pedig a végtelen Istennel kapcsol minket — és velünk együtt Isten összes gyermekeit — egy életközösségbe.

VIII. Együtt dolgozunk Isten Fiával.

Életközösségünk Isten Fiával megkívánja, hogy az ő munkájából is kivegyük részünket. Együtt élünk és egyek vagyunk vele, tehát vállaljuk a Krisztus egy nagy életművében

való részesedést is. Amint Isten mindenegyes fogadott gyermekében „mindent közreműköd-tet” az istenfiúi élet fejlődésére és mindennek ezt a célt kell szolgálnia, úgy Isten összes gyermekei egyek az Isten Fiával való együtt-működésben. *Isten Fia titokzatos testiének tel-jes fölépítése az egységesítő életfeladatuk.* Ezzel dicsőítik meg a mennyei Atyát. Mikor azt mondjuk Szent Pállal, hogy: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem”, akkor készségesen belekapcsolódunk az egy nagy krisztusi élettevékenységbe és magunkra vállaljuk nemcsak azt, hogy Isten Fia imádsá-gában, istentiszteletében, főképen áldozatában résztveszünk és betöltjük és „kiegészítjük testünkben, ami híja van Krisztus szenvedé-sének” (Kol. 1, 24.), hanem vállaljuk azt is, hogy *betöltjük és kiegészítjük Krisztus tevé-kenységének hiányzó részét is.*

Isten Fia az ő földi életében beteljesítette az ő istenemberi személyére jutott részt a tevékenységből, elvégezte a reá bízott művet. Megtette az Atya akaratát. Imádságos lélek-kel szentelte magát a rejtett názáreti élet igénytelen kézműves munkájának, a házi teendők végzésének. Az Atya szent akarata szerint pusztába vonult és azután elkezdte nyilvános apostoli munkáit. Tanított, aposto-lokat nevelt, kereste Izrael eltévelyedett juhait, a szegényekre és betegekre árasztotta jótéteményeit. Azután apostoli munkájára rá-

tette a keresztdózat koronáját. Megalapította Egyházát, az ő titokzatos testének látható élet-egységét. Isten Fia tehát a maga személyében beteljesítette tevékenységét, de az ő tagjaiban még nincs beteljesítve, még folytatódik munkája. Minden tagjának ki kell vennie a neki jutott részt Krisztus munkájából.

Különböző élethivatásokkal, különböző képességekkel, különböző munkarészeket végzünk, de mindnyájunk munkája eggyé olvad Isten Fia által, akinek tagjai vagyunk, akitől minden munkaképességünket kaptuk, és akinek egy nagy építő munkáján együtt dolgozunk a világ üdvösségére és mennyei Atyánk megdicsőítésére.

Nincs az emberi életnek olyan egyéni, családi, társadalmi, állami vonatkozású munkája, bármily világi munkának lássék is, hogy Isten Fiával egyesülten végezve, szent, istenfiúi munkává ne válnék, amellyel az Atyát megdicsőítjük. „Akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére cselekedjete!” (Kor. 10, 31.) Isten Fia az ő földi életében mindent, még a legegyszerűbb házimunkát is megszentelte és istenfiúi munkává avatta. Hozzá hasonlóan Isten gyermekeinek is minden munkája istenfiúi munka kell hogy legyen. Ha pedig az, akkor építi és teljesebbé teszi az egy nagy krisztusi művet, Krisztus titokzatos testének fejlődését.

Ilyen szempontból kell néznünk testvéreink

legkülönbözőbb munkáit. Különösen azokét, akik a legegyszerűbb és legalázatosabb szolgálatokat végzik, a kézimunkákat, a táplálékról és ruházatról való gondoskodást. Hiszen az emberiség nagyrésze legtöbb idejét ilyen tevékenységben tölti. *És kinek a munkája krisztusibb? Kinek a munkája építi jobban Krisztus testét? Nem okvetlenül azé, akinek a Gondviselés szellemibb, lelkibb vagy tündöklőbb munkarészt adott, hanem az ellenkezője is lehetséges. A mennyei Atyát nem az dicsőíti meg jobban, akinek magasabb vagy szentebb a hivatala, hanem, aki jobban együtt él és együtt dolgozik Isten Fiával, még ha a legigénytelenebb munkakör jutott is neki. Amint Isten Fiának minden munkája megdicsőítette az Atyát, úgy Isten gyermekeinek is minden munkája tökéletes Isten-dicséret lehet Isten Fiával való egyesülésünk által.*

IX. Világmegváltó gondok...

Hogy bensőségesen és egészen odaadóan együtt dolgozzunk Isten Fiával az ő egy nagy művén, szükséges, hogy egészen magunkévá tegyük az ő isteni szándékait, terveit és gondjait. Nem szabad, hogy istenfiúi életünk a kiskorúság kezdetlegességeiben megrekedjen. Nem gondtalan nagy gyermekeket akar belőlünk nevelni a mennyei Atya a gyermekkéfogadás Lelke által, hanem lángoló szívű apostolokat. Nem azért fogadott gyermekeivé,

hogy az ő végtelen szeretetének ránk áradó sugaraiban tétlenül sütkérezzünk. Isten Fia testvéreinek tevékenysége nem merülhet ki a kényeztetett gyermekek kicsinyes törekvéseiben, midőn azzal ámitják magukat, hogy mennyei Atyjukat eléggé megtisztelik, ha őt csupán önző és szeszélyes kéréseikkel foglalkoztatják a helyett, hogy mindig jobban belenőnének az isteni család nagy szándékaiba. Azért lettünk Isten gyermekeivé, hogy Isten Fiához hasonlóan „növekedjünk és teljes férfiúvá fejlődjünk”, hogy Krisztus teljessége betöltsön minket is.

Vajjon belemélyedtünk-e Isten Fia szándékaiba és világot átölelő nagy vágyaiba, hogy az egész emberiséget magához vonzza — „mindent magamhoz vonzok” — és Isten gyermekeivé tegye, titokzatos testének tagjaivá avassa és beléjük saját istenfiúi életét árassza és így az istenfiúi testvériség egy nagy világbirodalmát megépítse? Együtt dobog-e vele a mi szívünk, ha ennek a tervezett isteni nagy testvériségnek Kálváriáját látjuk napnap után itt is, ott is a világon? Akik arra vannak hivatva, hogy mint a mennyei Atya gyermekei egy isteni szeretetben egyesüljenek, azok gyűlölik és pusztítják és ölik egymást. Akiket a Szeretet Lelkének kellene vezérelni, azok a gyűlölet és hazugság atyjától vezettetik magukat. Akiknek Isten Fiát kellene látniok és szeretniök egymásban, azok engedik Isten Fiát éhezni, fagyoskodni, ember-

hez nem méltó nyomortanyákon lakozni. Akiknek bőven van feleslegük, gondtalanul hagyják maguk mellett éhenhalni Isten Fiát a szegényekben.

Ha magunkévá tesszük isteni Testvérünk szándékait, akkor minket is szíven talál az istenfiúi testvériség haldoklásának megrendítő látványa! De mit tehetünk? Hogyan vessük bele a mi csöpp erőnket az ellenáradatba? Hogyan állítsunk gátat a gyűlölet rettentő áramlatának? Az nem ment fel minket a tevékenységtől, hogy a mi munkánk úgylis csak egy-egy csöpp volna az áradattal szemben, csak kis kődarab a krisztusi testvériség nagy épületében.

Isten Fia nem azt kívánja tőlünk, hogy a mi erőink korlátoltsága fölött évődjünk és keseregjünk, és ezáltal még a mi csekély erőnket is tétlenségre kárhoztassuk vagy révedéssel és sopánkodással megbénítsuk. Nem azt várja tőlünk, hogy elérhetetlen ábrándképeket tervezgessünk és csodavárással áltassuk magunkat, hanem azt, hogy minden istenadta erőnket latba vetve övele együtt működjünk abban a keretben, amelyet gondviselése kijelölt élethívatusunk számára. Ha mindenki a maga kis életkörében így vállalna Krisztus terveinek megvalósítását, akkor az istenfiúi testvériség uralkodnék a világon.

A krisztusi szeretet műve, amelynek Isten összes gyermekei elkötelezett munkásai, nemcsak a szegények tevékeny szeretetét köve-

teli, nemcsak a testi ínségben levőkön kell hathatósan segítenünk, hanem azokra is ki kell terjesztenünk a krisztusi szeretetet, akik a lélek ínségében szenvednek, akik távol vannak az isteni igazság forrásától, akik még nem jutottak el az újjászületés szentségéhez, és nem kapták meg az istenfiúság üdvösséges kegyelmét, akiknek lelkét még nem táplálja az anyagi kenyér, az isteni életre nevelő erők kenyere, akiknek még nem vitték meg az evangélium boldogító jó hírét.

Krisztus kiadta a nagy munkát: „menjete az egész világra és tanítsatok minden népet!...” Mennyit végeztünk el ebből a munkából? Mennyire „mentünk el” és mennyire „tanítottunk”? Pedig idestova kétezer éve már, hogy a munkát Krisztus kijelölte, „az egész világról” van szó és minden népről, minden lélekről, mert mindegyik hivatva van Isten gyermeke lenni. Ha együtt élünk Krisztussal, akkor részt kell vennünk Krisztus nagy életművében, akkor komolyan munkába kell állnunk. Ha nem is részesültünk az egyházi rend szentségében, a Krisztussal való életközösség mindnyájunkat kötelez, mindnyájunkat hív a munkára, a tevékenységre, várnak a lelkek . . .

Isten Fia nagy művének gondja egészen a mi gondunk kell, hogy legyen. És ha ez így volna, akkor, Uram, „a te országod nagy gondja mellett eltörpülne és eltűnnék személyes apró-cseprő kis gondjaimnak sokasága,

amelyekkel annyit foglalkozom . . . egészsé-
gem, hírnevem, külsőm és kényelmem gondjai,
a sikertelenség félelme, a siker örömei . . .
Megöregszünk hiábavaló, jelentéktelen semmi-
ségekben . . . pókhálósálakkal bíbelődünk”
(P. Charles), pedig ég a ház. Vagy a mi kis
meghitt szegletünket csinosítgatjuk, pedig
roskadozik a tető és ránk szakadnak a falak.
Ezrek és milliók várják a segítséget és mi
tétovázunk. Haldokolnak a lelkek, de mi nem
látjuk, nem vesszük észre, mert szívünk nem
dobog egészen együtt Krisztus Szívével, min-
denáron a mi nyomorult, szűk és korlátolt
szempontunkhoz ragaszkodunk és nem aka-
runk Krisztussal együtt látni, együtt gondol-
kozni és együtt dolgozni. A mi kis kedvtelé-
sünk szerint szövögetjük még a jócseleke-
dek munkatervét is, a helyett, hogy bele-
mélyednénk a krisztusi nagy tervekbe „a mi
lelkünk püspökének”, a jó Pásztornak egész
világot átfogó egy, nagy tervébe tevékenyen
bekapcsolódnánk.

X. „Az Atyához megyek . . .”

Midőn Isten Fia meghalni készült, azt
mondotta: „én az Atyához megyek”. (Jn. 14,
12.) Gyakran mondotta e szavakat, mert neki
meghalni annyit jelentett, mint az Atyához
menn. Nekünk is ezt jelenti a halál, mert
egyek vagyunk Isten Fiával. Azt is mondotta
Krisztus, hogy az Atya házában „helyet készít

számunkra is . . . Atyám házában sok lakóhely vagyon". (U. o.) Olyan sok lakóhely van az Atya házában, amilyen határtalan az ő jósága, amilyen végtelen az ő szeretete, amellyel minden embert boldogítani kívánna és gyermekeivé fogadni, egyszülött Fiaának testvéreivé és társörököseivé az Atya örök dicsőségében. Olyan sok lakóhely van az Atya házában, amilyen sokat megérdemelt Isten Fia az ő testvérei számára végtelen értékű áldozatával.

Nekünk is azt kell mondanunk halálunkról, hogy „megyek az Atyához”, megyek örök, boldog otthonomba. Ezzel mi nem akarjuk a halál áldozati jellegét elhomályosítani. Isten Fia számára a kereszthalál az ő végtelen értékű megváltói művének beteljesedését jelenti. Mi részesedünk az ő életében és az ő áldozatában is. A mi halálunk is istenfiúi életáldozatunk beteljesedése. Mireánk is vonatkozik Krisztus szava: „Hát nem ezeket kellett-e szenvednie Krisztusnak és úgy menni be az ő dicsőségébe?” (Lk. 24, 26.) A mi halálunkból nem akarjuk kirekeszteni az áldozatot és azt a lehetőséget sem, hogy Atyánkkal való boldog találkozásunk előtt még többkevesebb ideig a tisztítótűzben leszünk; de ez már nem csökkentheti végleges bizonyosságunkat boldogságunkban. Tehát távol álljon tőlünk, hogy csak áldozatot és csak gyászt lássunk a halálban! Ez méltatlan volna Isten gyermekeihez. Nekünk a halál utolsó átmeneti

állomás e földön és megérkezés Atyánk házába. *Méltatlan volna Isten gyermekeihez, ha a halál komoly gondolatába nem tekintenék a végső győzelem diadalmas felragyogását, a végleges boldog találkozást és egyesülést a végtelen Szeretettel.*

Aki nem tud megbékülni a halál gondolatával, annak szívében milyen szeretet lehet isteni Testvérünk és mennyei Atyánk iránt? Hogyan szeresse az teljes szívből Istent, aki megelégedett, míg távol van tőle, mert „míg a testben élünk, távol járunk az Úrtól” (II Kor. 5, 6.); és ha egyszer felbukkan a halál előhírnöke, hogy Atyánk boldog otthonába mehetünk, akkor szomorkodunk és húzódozunk a végtelenül szerető Atyával való egyesüléstől? Az igazi szeretet vágyakozik annak jelenléte után, akit szeret és elválaszthatatlanul együtt akar lenni vele. Miért kérjük folyton Atyánkat, hogy „jöjjön el a te országod”, ha ragaszkodunk számkivetésünkhöz?

„Akik sóvárognak az ő eljövételét” (II Tim. 4, 8.), azoknak a „halál nyereség”. (Fil. 1, 21.)

Lisieuxi Szent Teréz ujjongott, midőn a halál előjelét észrevette a tüdő-vérömlésben. Loyolai Szent Ignác örömkönnyeket sírt, ha halálára gondolt. (Bartoli, 1. IV. n. 30.) Aki kitünteti magát életében a mennyei Atya iránt való szeretetével, annak a halál nem egyéb, mint a gyermek boldog találkozása Atyjával.

XI. Atyánk házában.

A mi otthonunk Atyánk házában van. Ez a föld csak testünknek az anyaföldje. A Teremtő „földből testet alkotott és halhatatlan lelket lehelt bele”. A föld csak a földi ember otthona, a „régi emberé”. Minket a Teremtő fiaivá fogadott, újjászült, „mennyei szülöttek” (progenies caelestes) lettünk. Mióta a meny-
nyei Atya gyermekeivé fogadott, nála van a mi otthonunk. Itt csak utasok vagyunk. Itt nem lehet maradandó, végleges otthonunk.

Az Egyház „égi születésnapnak” (dies natalis) nevezi Isten gyermekeinek halálát. Ezzel a mennyei újjászületéssel véglegesen és tökéletesen meghalunk a régi embernek, hogy az örökké új isteni élet egészen kivirágozzék és teljes lehessen bennünk. Atyánkhoz való költözésünk gyökeres, mélységes és teljes kibontakozás istenfiúi életünk mostani, kezdetleges és átmeneti állapotából.

Ez a kibontakozás mindenekelőtt kiszabadulást jelent az evilági gyöngeségekből és gyarlóságokból, nehézségekből és akadályokból. Végleges szabadulást jelent a régi embertől, annak bajaiból, bűneiből, rendetlen vágyaiból. Mily mérhetetlen megkönnyebbülés lesz számunkra, amikor megállapíthatjuk, hogy a rossznak nincs és nem is lesz többé vonzóereje, nem tudja szívünket Istentől eltéríteni. A hármasság rossz kívánság végleg kihal szívünk-

ből. Nyoma sem marad a rossz testi kívánságnak, a bírvágnak, a kevélységnek. A kevélység nem ragadhatja többé magához életünk vezetését. A rendetlen önszeretet végleg le van fegyverezve. Az Isten-szeretet egyeduralma teljes. Most már nem kell többé kérni Atyánkat, hogy „szabadíts meg a gonosztól”. Nem kell bocsánatát kérni vétkeinkre, mert nem lehet többé vétünk. Nem kell többé kérnünk mennyei Anyánkat, hogy „imádkozzék érettünk, bűnösökért”, mert anyai szeretetével már elkísért minket megdicsőült Fiával együtt az Atyához.

Atyánk házában örökre megszűnik számunkra minden félelem. Nem lehet többé semmitől sem félnünk, mert mindenünk örökre biztosítva van. Megszűnik minden kezdetlegesség, tökéletlenség, befejezetlenség és minden félhomály, megszűnik minden félvilágosság és félszeretet. Az istenfiúi élet teljessé lesz bennünk, „betelünk Istennek egész teljességével” (Ef. 3, 19.). Az istenfiúi élet és öntudat nem lesz többé hamu alatt szunnyadó szikra, pislákoló mécses és csak itt-ott nagynehezen fellobbanó lelki világosság, nem lesz csak egy-egy rövidke, boldog lucidum intervallum, világos pillanat, a hosszú, sokszor szinte öntudatlan és sötét botorkálásban Atyánk háza felé. Most már nemcsak itt-ott gyullad ki bennünk az istenfiúi öntudat, hanem teljes verőfényben diadalra jut és soha meg nem szakad, soha

el nem homályosodik boldogító isteni fényessége.

Kiemelkedünk az erények kezdetleges és befejezetlen formáiból. A hit teljes látássá magasztosul, a hajnalpirkadásból tökéletes napfelkelte lesz. A remény, a várakozás beteljesedik és boldog, örök birtoklás lesz belőle. A szeretet megmarad, de csak most lehet igazán teljessé, midőn semmi más nem vonzhatja szívünket, és midőn Isten egészen eláraszt minket szeretetével. Amit eddig csak többé-kevésbé megközelíteni igyekeztünk, a szeretet teljességét, hogy igazán teljes szívünkől szeressük Istent, az most hiánytalanul valósággá válik.

Az erkölcsi erények kezdetleges formáiból is kiemelkedünk. Megszűnik az erkölcsi erények minden negatív szerepe. Így a mértéktelenségnek nem kell többé rendetlen vágyakat fékezni, az alázatosságnak nem lesz alkalma képzelt és hazug nagyratörés és kevélység ellen küzdeni, az erősségnek nem kell a gyávaság és félelem ellen harcolni; az okosság is megszabadul a test okosságának próbálkozásaitól. Az erkölcsi erények is felmagasztosulnak, mert midőn Isten világossága, igazsága és szeretete egészen eláraszt minket, akkor eltelünk az ő igazságosságával, erősségével, okosságával és megismerjük mindenben a helyes mérték isteni titkát. Alázatosságunk örökre megmarad, mert az az igazság is örök, hogy magunktól semmik vagyunk és

**mindent Atyánknak köszönünk. Istentisztele-
tünk is megdicsőül és egybeolvad a menny-
ország diadalmas istendicsőítésével. És ebbe a
boldogító szüntelen istentiszteletbe nem fo-
gunk soha belefáradni, nem fogunk benne soha
elszórakozni. Ez a szeretetből fakadó Isten-
dicsőítés lesz a mi örökké boldogító tevékeny-
ségünk.**

**A mi boldogságunk lényege Atyánk há-
zában mégsem az lesz, hogy a földi éle-
tünk gyarlóságaiból, gyöngeségeiből és töké-
letlenségeiből kiemelkedtünk és zarándok-
ságunk küzdelmei, fáradalmai és áldozatos
szenvedése után megpihenünk és hogy tes-
tünk is megdicsőül a föltámadásban. A mi
örök boldogságunk lényege az, hogy Atyánk
házában teljessé válik a mi istenfiúi életünk.
*Csak akkor lehetünk egészen Isten fiaivá, —
amennyire teremtmény lehet — midőn az
Atya az ő otthonában egészen közli magát
velünk, egészen föltárja titkait, egészen része-
sít az ő életében, az ő világosságában, igaz-
ságában és szeretetében.* Ez a háromszemélyű
Isten színről-színre való látásában teljesedik
be rajtunk Atyánk házában.**

M. I. N. D.!

TARTALOM

Előszó

3

ELSŐ RÉSZ

Fénysugarak istengyermeiségünk szent titkából

I. Milyen a mi istengyermeiségünk? . . .	9
II. Miért fogadott minket gyermekeivé a mennyei Atya?	12
III. Milyen a tökéletes Gyermeke?	16
IV. Isteni és emberi gyermeiségünk	21
V. „Az Atya énvelem van”	24
VI. Isten gyermekei soha sincsenek el- hagyatva	27
VII. Istengyermeiségünk örök ifjúsága . . .	31
VIII. A lélek fiatalsága	35
IX. Isten gyermekeinek születése	39

MÁSODIK RÉSZ

Ismerkedjünk meg isteni Családunkkal!

I. Milyen a mi mennyei Atyánk?	42
II. A mi Atyánk a nagyvilág Atyja	45
III. Isteni Testvérünk	47
IV. A mi Utunk és Közvetítőnk az Atyához	50
V. Isten Fia testvérei	53
VI. Isten gyermekeinek Tanítója és Nevelője	56
VII. Isten gyermekeinek Anyja	61

HARMADIK RÉSZ

Istengyermeki életünk kibontakozása

I. „Öneki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem”	66
II. Fejlődésünk célja: az élet teljessége	70
III. Nem emberi életünk rovására!	75
IV. Egészséges lelkeség	81
V. Az istengyermekség nem lelki kis- korúság	85
VI. Lelki fejlődésünk és nagyságunk titka	91
VII. Gyermeki bizalom	102
VIII. Három jellegzetes gyermeki erény	108
IX. Vidám lelkeség	114
X. Gyermeki hála	119

NEGYEDIK RÉSZ

Együtt élünk Isten Fiával

I. Gondolatközösségünk Isten Fiával	125
II. Krisztus a mi reménységünk	128
III. Minden a szeretetet építi bennünk	132
IV. Együtt imádkozunk Isten Fiával	136
V. Isten gyermekeinek közös istentisztelete	138
VI. Együtt áldozzuk föl magunkat Isten Fiával	141
VII. Isten gyermekeinek Kenyere	145
VIII. Együtt dolgozunk Isten Fiával	147
IX. Világmegváltó gondok	150
X. „Az Atyához megyek”	154
XI. Atyánk házában	157

